

การรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กมลเนตร์ แก้วบุคดี

วิทยานิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์และสารานเทศศาสตร์)
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

EXPOSURE TO INFORMATION BY RETIRED GOVERNMENT
OFFICIALS AT RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

KAMOLNATE KAEWBUDDEE

A THESIS PRESENTED TO RAMKHAMHAENG UNIVERSITY
IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ART
(LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE)

2018

COPYRIGHTED BY RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ชื่อผู้เขียน นางสาวกมลนทร์ แก้วบุคดี

สาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประภาส พาวินันท์ ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์ ดร. ทิมลพรรณ ประเสริฐวงษ์ เรพเพอร์

รองศาสตราจารย์ศศินันท์ เศรษฐวัฒน์บดี

มหาวิทยาลัยรามคำแหงอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศีปพงษ์ ปราบใหญ่)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ชัยเลิศ ปรียุทธกุล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประภาส พาวินันท์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ทิมลพรรณ ประเสริฐวงษ์ เรพเพอร์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ศศินันท์ เศรษฐวัฒน์บดี)

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัย-
รามคำแหง

ชื่อผู้เขียน นางสาวกมลเนตร์ แก้วบุคดี

ชื่อปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

ปีการศึกษา 2561

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประภาส พาวินันท์ ประธานกรรมการ
2. รองศาสตราจารย์ ดร. พิมลพรรณ ประเสริฐวงษ์ เรพเพอร์
3. รองศาสตราจารย์ศศินันท์ เศรษฐวัฒน์บดี

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยมีวัตถุประสงค์

- (1) เพื่อศึกษาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- (2) เพื่อศึกษาปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- (3) เพื่อเปรียบเทียบการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- และ (4) เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัย-
รามคำแหง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ ผู้เกษียณอายุราชการของมหาวิทยาลัย-
รามคำแหง จำนวน 214 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ส่วนสถิติที่ใช้
ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ
ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสองกลุ่มที่มีอิสระต่อกัน โดยใช้สถิติ t test (independent)
การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) โดยใช้สถิติ F test
และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)
และกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ผู้เกษียณอายุราชการ ของมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีการรับสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยรับสารสนเทศด้านสุขภาพอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านธรรมะ ด้านการเงิน ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคม ด้านการท่องเที่ยว ด้านการศึกษา ด้านบันเทิง ด้านความงาม และด้านการเมือง ตามลำดับ
2. ผู้เกษียณอายุราชการมีการใช้ประโยชน์สารสนเทศโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยใช้ในการติดตามข่าวสาร และการดูแลและทำความเข้าใจสุขภาพ อยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่น ๆ มีการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง
3. ผู้เกษียณอายุราชการรับสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยได้รับสารสนเทศจากโรงพยาบาล แหล่งท่องเที่ยว ศาสนสถาน ศูนย์ปฏิบัติธรรม และร้านหนังสือ ตามลำดับ
4. ผู้เกษียณอายุราชการใช้สื่อสารสนเทศโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยได้รับสารสนเทศจากรายการโทรทัศน์อยู่ในระดับมาก ส่วนสื่ออื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ดังเช่น รายการวิทยุ และหนังสือ ตามลำดับ
5. ผู้เกษียณอายุราชการได้รับและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยได้รับสารสนเทศจากสมาชิกในครอบครัวอยู่ในระดับมาก ส่วนการแลกเปลี่ยนกับบุคคลอื่นอยู่ระดับปานกลาง ดังเช่น เพื่อนบ้าน และเพื่อนที่เคยทำงานร่วมกัน ตามลำดับ
6. ผู้เกษียณอายุราชการใช้อินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยใช้ในการติดตามข่าวสาร รองลงมาคือ ส่งข้อความ/รูปภาพ การทักทายเพื่อน ๆ โพสต์สาระความรู้ข่าวสาร การติดตามยูทูปการทำอาหาร การติดตามข่าวบันเทิง ของนักแสดงและนักร้อง ตามลำดับ
7. ผู้เกษียณอายุราชการ มีปัญหาการรับสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้เกษียณอายุราชการประสบปัญหาด้านสุขภาพสายตาสูงสุด รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยไม่มีนโยบายเพื่อเป็นสื่อกลางสำหรับผู้เกษียณอายุราชการที่ชัดเจน การขาดแคลนสื่อสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ตามลำดับ

8. ผู้เกษียณอายุราชการของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีระดับการศึกษา และ
แหล่งที่พักออาศัยต่างกัน มีการรับสารสนเทศแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05

9. ผู้เกษียณอายุราชการของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีเพศ สภาพการพักออาศัย
สถานภาพสมรส และระยะเวลาที่เกษียณอายุราชการต่างกันมีการรับสารสนเทศและ
ปัญหาการรับสารสนเทศไม่แตกต่างกัน

ABSTRACT

Thesis Title	Exposure to Information by Retired Government Officials at Ramkhamhaeng University	
Student's Name	Miss Kamolnate Kaewbuddee	
Degree Sought	Master of Arts	
Field of Study	Library and Information Science	
Academic Year	2018	
Advisory Committee		
	1. Asst. Prof. Dr. Prapat Pawinun	Chairperson
	2. Assoc. Prof. Dr. Pimonpan Prasertwong Raper	
	3. Assoc. Prof. Sasinan Setthawatbodee	

In this survey research investigation, the researcher has the following objectives:

The first objective is to study (1) the exposure to information of retired government officials at Ramkhamhaeng University (RU). The second objective is to investigate (2) problems for these retired government officials stemming from exposure to this information. The third objective is to compare (3) the information to which the officials are exposed. Finally, the fourth objective is to compare (4) problems generated by the exposure to the officials of the information.

The sample population used for data collection consisted of 214 RU retired government officials.

A questionnaire was utilized as a research instrument for collecting germane data.

Using techniques of descriptive statistics, the researcher analyzed the data collected in terms of percentage, mean (*M*), and standard deviation (SD). In testing the differences between the *M*s of two independent groups, the researcher applied the independent samples *t* test technique. In cases in which differences were found at the statistically significant level of .05, the researcher employed Scheffé's multiple comparison method.

Findings are as follows:

1. The retired government officials at RU were overall exposed to selected information at a moderate level. In the aspect of health, exposure selection was exhibited at a high level. The other aspects—dhamma, finances, culture, society, tourism, education, entertainment, and beauty or handsomeness—showed exposure selected at a moderate level.

2. The retired government officials overall used information at a moderate level. At a high level, they followed health care information and sought to understand how to take care of their health. Other aspects were displayed at a moderate level.

3. The retired government officials were overall exposed to information from information sources at a moderate level. They were exposed to information pertaining to hospitals, tourist attractions, religious sites, dhamma practice centers, and bookshops.

4. The retired government officials overall used information media at a moderate level. They selected information from television programs at a high

level. They used other media—radio programs and books—in the course of being exposed to selecting information at a moderate level.

5. The retired government officials were overall exposed to and exchanged information at a moderate level. They were exposed to information conveyed by family members at a high level. Exchanges with other people—*viz.*, neighbors and former work colleagues—were conducted at a moderate level.

6. The retired government officials used the Internet and social media at a moderate level. They used these in following the development of the information presented to them. Next in descending order were sending messages and pictures; greeting friends; posting data and information; following YouTube in respect to cooking; and following entertainment news concerning performers and singers, respectively.

7. The retired government officials overall exhibited problems in being exposed to information at a moderate level. At the highest level, they had to confront health problems stemming from disorders of vision. Next in descending order were the fact that the university did not have a clear policy mechanism for dealing with these retired officials and the lack of specifically-designed media for the elderly, respectively.

8. The retired government officials who differed in educational level and accommodations exhibited concomitant differences in information exposure at the statistically significant level of .05.

9. The retired government officials who differed in gender, accommodation conditions, marital status, and length of retirement did not

evince parallel differences in information exposure and problems in information exposure selection.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงมีคุณค่าทางการศึกษาได้ด้วยความเมตตากรุณาอย่างสูงจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประภาส พาวินันท์ รองศาสตราจารย์ ดร. พิมลพรรณ เรพเพอร์ และรองศาสตราจารย์ศศินันท์ เศรษฐวัฒน์บดี ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความสมบูรณ์มีคุณค่าทางวิชาการ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ ประธานกรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์และธนกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และเจ้าหน้าที่ในสำนักงาน ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลและให้คำแนะนำ เพื่อประกอบการทำงานวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ ผู้เกษียณอายุราชการของมหาวิทยาลัยรามคำแหงทุกท่านที่กรุณาเสียสละเวลาตอบแบบสอบถามจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์

ขอขอบคุณ เพื่อน ๆ บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ที่คอยให้กำลังใจให้คำปรึกษาหารือ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอดมา

ขอขอบคุณ บิดา มารดา พี่ น้อง และครอบครัวของข้าพเจ้าที่ห่วงใย และให้กำลังใจมาโดยตลอด รวมถึงชาวสำนักกีฬาทุก ๆ ท่านที่คอยให้การช่วยเหลือตลอดมา

กมลเนตร์ แก้วบุตดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(6)
กิตติกรรมประกาศ.....	(11)
สารบัญตาราง.....	(14)
สารบัญภาพประกอบ	(16)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
สมมติฐานของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
2 บรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดเกี่ยวกับการรับสารสนเทศ.....	9
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้เกษียณอายุ.....	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	40
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	47
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	47
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	48
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	50

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล	50
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	52
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	53
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	53
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เกษียณอายุราชการ	54
ตอนที่ 2 การรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ	
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.....	56
ตอนที่ 3 ปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ	
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.....	63
ตอนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน	65
ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการรับสารสนเทศและ	
ปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ	69
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	70
สรุปผลการวิจัย	70
อภิปรายผลการวิจัย	74
ข้อเสนอแนะ	82
ภาคผนวก	
ก หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย.....	85
ข แบบสอบถาม.....	91
บรรณานุกรม	101
ประวัติผู้เขียน.....	110

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.....	48
2 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้เกษียณอายุราชการ	54
3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุ- ราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นรายด้าน	56
4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับเนื้อหาสารสนเทศของ ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.....	57
5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์สารสนเทศ ของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.....	58
6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศที่ผู้เกษียณ- อายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ไปรับบริการสารสนเทศจาก แหล่งสารสนเทศ.....	59
7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสื่อสารสนเทศที่ผู้เกษียณ- อายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ใช้ในการเข้าถึงสารสนเทศ	60
8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการรับหรือแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.....	61
9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ต/ สื่อสังคมออนไลน์ของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.....	62
10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัญหาการรับสารสนเทศ ที่ส่งผลต่อผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.....	63
11 ผลการเปรียบเทียบการรับสารสนเทศและปัญหาการรับสารสนเทศของ ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามเพศ.....	65

ตาราง	หน้า
12 ผลการเปรียบเทียบการรับสารสนเทศและปัญหาการรับสารสนเทศของ ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกแหล่งที่พักอาศัย.....	65
13 ผลการเปรียบเทียบการรับสารสนเทศและปัญหาการรับสารสนเทศของ ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกสภาพการพักอาศัย...	66
14 การวิเคราะห์ความแปรปรวนการรับสารสนเทศและปัญหาการใช้ สารสนเทศผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามสถานภาพสมรส.....	66
15 การวิเคราะห์ความแปรปรวนการรับสารสนเทศและปัญหาการรับ สารสนเทศผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตาม ระดับการศึกษา	67
16 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของระดับ การรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามระดับการศึกษา.....	68
17 การวิเคราะห์ความแปรปรวนการรับสารสนเทศและปัญหาการรับ สารสนเทศผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตาม ระยะเวลาที่เกษียณอายุราชการ	68

สารบัญภาพประกอบ

ภาพ	หน้า
1 ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษาวิจัย	7

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วในเวลาไม่นานมานี้ ส่งผลกระทบทั้งด้านดีและด้านไม่ดีต่อประชาชน ท่ามกลางความสลับซับซ้อนของสังคม ข้อมูลข่าวสารมากมายที่ไหลบ่าเข้าหาผู้คนอย่างท่วมท้น (ประภาส พาวินันท์, 2541, หน้า 1) สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2557) ได้ทำการสำรวจประชากรสูงอายุ พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วและเห็นได้ชัดในปี พ.ศ. 2554 เพิ่มขึ้นร้อยละ 12.2 หรืออาจกล่าวได้ว่า ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในอาเซียนที่เข้าสู่สังคมผู้สูงวัย

ไทยพีบีเอส (2561) ได้กล่าวว่า ราชกิจจานุเบกษาได้เผยแพร่ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แผนการปฏิรูปประเทศ 11 เรื่อง ลงประกาศ ณ วันที่ 6 เมษายน ปี พ.ศ. 2561 โดยเนื้อหาในหน้า 34 ในแผนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม โดยระบุว่าให้มีการขยายอายุเกษียณราชการจาก 60 ปี เป็น 63 ปี โดยใช้เวลา 6 ปี เพื่อเป็นต้นแบบในการขยายเวลาการทำงานและค่อย ๆ ขยายเวลาเป็น 2 ปี ขยาย 1 ปี จะไม่กระทบต่อการจ้างงานคนรุ่นใหม่ทดแทนคนที่เกษียณอายุ โดยไม่ครอบคลุมหน่วยงานที่ต้องใช้ศักยภาพทางร่างกาย สำหรับวิธีการกำหนดให้ (1) ศึกษาความเหมาะสมของตำแหน่งที่จะมีการขยายอายุเกษียณ และ (2) แก้ไขพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญให้ขยายอายุเกษียณราชการเป็น 63 ปี ผู้รับผิดชอบหลักคือ คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนและคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) มีเป้าหมาย คือ ข้าราชการ พนักงาน-รัฐวิสาหกิจ และเจ้าหน้าที่ของรัฐเกษียณอายุที่ 63 ปี ในปี พ.ศ. 2567 และมีตัวชี้วัดเป็นข้าราชการ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีศักยภาพมีอายุเกษียณเพิ่มขึ้น 1 ปี ในทุก ๆ 2 ปี กระทั่งปี พ.ศ. 2567

ในชีวิตประจำวันมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับสารสนเทศตลอดเวลา (ประภาส พาวินันท์, 2551, หน้า 1) การรู้สารสนเทศ (information literacy) คือ ความรู้และความสามารถในการใช้สารสนเทศให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ในทุกช่วงชีวิต (lifelong learning) (ประภาส พาวินันท์, 2535, หน้า 74) การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทุกทำให้กิจกรรมทุกอย่างในชีวิตประจำวันจะต้องเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตทั้งหมด ดังนั้น การพัฒนาผู้สูงอายุให้รู้เท่าทันสื่อ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าไปเรียนรู้และใช้ประโยชน์จากศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชน หรือศูนย์อินเทอร์เน็ตชุมชนให้มากขึ้น เพื่อไม่ให้โดนหลอกลวงผ่านทางเว็บไซต์ เครือข่ายสังคมออนไลน์ รายการวิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ เช่น ผู้สูงอายุใช้งานมือถือคลิกไปคลิกมาก็เสียเงินไปแล้ว ซึ่งเป็นลักษณะของการหลอกลวง การโฆษณาขายสินค้า และเป็นการสูญเสียค่าใช้จ่ายโดยที่ผู้สูงอายุไม่รู้ตัว แต่ทั้งนี้เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้ก็ยังมีข้อดีคือ จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุขจากการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนฝูง รวมถึงการใช้งานแอปพลิเคชันต่าง ๆ ในการติดต่อสื่อสารและติดตามข่าวสารต่าง ๆ การใช้สื่อโซเชียลมีเดียในผู้สูงอายุมีความสำคัญอย่างยิ่งมาก เนื่องจากสามารถลดช่องว่างระหว่างความสัมพันธ์ของบุตรหลานกับผู้สูงอายุ ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้การใช้สื่อโซเชียลมีเดียในผู้สูงอายุยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการใช้งาน ขาดความเข้าใจในเรื่องระบบขั้นตอนการทำงานของสื่อโซเชียลมีเดียไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้งานได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้ผู้สูงอายุในรายเข้าถึงสื่อโซเชียลมีเดียได้ค่อนข้างยาก (มนัสสินี บุญมีศรีสง่า และมินตรา สดชื่น, 2561)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้รับการสถาปนาเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมาตั้งแต่ พ.ศ. 2514 โดยกำหนดให้มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นสถาบันการศึกษาและวิจัยแบบตลาดวิชา ในปัจจุบันมีคณะวิชาที่รับผิดชอบ 13 คณะ 1 บัณฑิตวิทยาลัย และสถาบันที่จัดการเรียนการสอน 2 สถาบัน ได้แก่ สถาบันวิทยาศาสตร์สุขภาพและสถาบันการศึกษานานาชาติ ปัจจุบันได้ขยายสู่ 30 ประเทศทั่วโลก และในช่วง 6 ปีที่ผ่านมามีบุคลากรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง เกษียณอายุราชการเป็นจำนวนมาก ซึ่งกลายเป็นกลุ่มผู้สูงอายุของสังคม มหาวิทยาลัยได้พัฒนาทักษะเพื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม (ประภาส พาวินันท์, 2551, หน้า 5) ความสำคัญ

ในการดูแลผู้เกษียณอายุ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุสำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงและการพัฒนาของประเทศ สวัสดิการสังคมเป็นระบบการจัดบริการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกระดับทั้งรัฐบาลและเอกชน เพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมทั้งนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคลแต่ละวัย

การรู้เท่าทันสารสนเทศ (information literacy) เป็นทักษะในการดำรงชีวิตเพื่อให้อยู่รอดในยุคสารสนเทศ (information age) ทำให้มีสารสนเทศอย่างเพียงพอ โดยรู้วิธีค้นหาสารสนเทศ สามารถประเมินค่าและใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสารสนเทศอาจได้มาจากคอมพิวเตอร์เครือข่ายสารสนเทศ เป็นต้น (ประภาส พาวินันท์, 2542, หน้า 43) การรู้สารสนเทศ มีความสำคัญสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) โดยช่วยให้ผู้คนมีความสามารถในการค้นหา การใช้ และการสร้างสรรค์สารสนเทศเพื่อความสำเร็จในการดำเนินชีวิตในสังคม การทำงานและการเรียน ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของพลเมืองในสังคมปัจจุบัน (ประภาส พาวินันท์, 2551, หน้า 4)

อินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งรวมข้อมูลข่าวสารขนาดใหญ่ ที่ครอบคลุมเนื้อหาแทบทุกเรื่องและเอื้ออำนวยให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตได้ค้นข้อมูลมาใช้ประโยชน์ ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีเครือข่ายเชื่อมโยงเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต (ประภาส พาวินันท์, 2542, หน้า 103) การพัฒนาของเครือข่ายคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตอย่างรวดเร็ว และนำมาช่วยให้การเผยแพร่สารสนเทศ ทำให้นักศึกษา นักวิชาการ และผู้คนทั่วไปสามารถสื่อสารกันได้ง่ายขึ้น อินเทอร์เน็ตช่วยให้การจัดการ การเผยแพร่ และการบริการสารสนเทศเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น อย่างไรก็ตามอินเทอร์เน็ตจะได้รับประโยชน์เฉพาะผู้ที่มีทักษะด้านเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ผู้ที่ไม่มีความรู้ดังกล่าวไม่สามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ให้บริการผ่านเครือข่ายสารสนเทศได้ ทำให้เกิดช่องว่างในแง่ของการเข้าถึงสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ในสังคมมากขึ้น (ประภาส พาวินันท์, 2551, หน้า 2)

จากการศึกษาการใช้สื่อใหม่ผ่านทางโซเชียลมีเดียในโทรศัพท์มือถือเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า กลุ่มผู้ใช้ข้อมูลส่วนใหญ่ใช้อุปกรณ์สำหรับการสื่อสารด้วยโทรศัพท์มือถือมากที่สุด โดยใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ที่เป็นโปรแกรม-

ประยุกต์ ชื่อ ไวเบอร์มากที่สุด รองลงมาตามลำดับ คือ เฟซบุ๊ก สไกป์ อีเมลล์ สแนปแชท อินสตาแกรม และไลน์ ในการสื่อสารเรื่องทั่ว ๆ ไปกับกลุ่มเพื่อนและใช้วิธีการสื่อสาร สุขภาพกับผู้สูงอายุในครอบครัวด้วยการส่งข้อมูลแบบโซเชียลมีเดียเพื่อการแบ่งปัน ข่าวสารหรือสาระต่าง ๆ ที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกับการดูแลการป้องกันและการแก้ไขปัญหา สุขภาพที่อาจเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ เพราะส่วนใหญ่ยังไม่มีความมั่นใจในความรู้ความสามารถ และข้อมูลด้านสุขอนามัยของตนเองมากนัก ยังรู้สึกไม่คุ้นเคยหรือรู้สึกกระดากอาย กับการสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลด้านสุขภาพ และยังแสดงความคิดเห็นว่าการพูดคุยเรื่องดูแล สุขภาพทั้งสภาพร่างกายและสภาพจิตใจควรพูดคุยกับผู้สูงอายุแบบใช้จิตวิทยาขั้นสูง ควรเป็นหน้าที่ของผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ เช่น แพทย์ พยาบาล และเห็นว่าถ้าจะมีการใช้ สื่อใหม่เพื่อให้ข้อมูลเรื่องการดูแลสุขภาพกับผู้สูงอายุ ต้องให้ความรู้และฝึกฝนทักษะ จนผู้สูงอายุมีความเข้าใจในการใช้สื่อใหม่ที่เพียงพอ จึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้ (ณัฐนันท์ ศิริเจริญ, 2558, หน้า 96)

วัยสูงอายุเป็นวัยหนึ่งของช่วงชีวิตซึ่งยังมีความต้องการเรียนรู้บางสิ่งบางอย่างใหม่ อีกครั้งและยังต้องการได้รับทักษะใหม่ ๆ ที่มีความจำเป็นต่อผู้สูงอายุที่จะต้องพยายาม ไล่หาความรู้ใหม่ ๆ ให้กับตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อความก้าวหน้าทันโลก และยอมรับว่า โลกได้เปลี่ยนแปลงไป ด้วยเหตุที่เทคโนโลยีสารสนเทศมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีผลกระทบกับการใช้ชีวิตประจำวัน สำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการก้าวทันความเปลี่ยนแปลง คุณเคยกับคอมพิวเตอร์ก็จะได้รับประโยชน์อย่างมาก แต่หากไม่คุ้นเคย การให้ความรู้ แก่ผู้สูงอายุ เพื่อยอมรับเทคโนโลยีสมัยใหม่ จึงถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ ส่วนการเรียนรู้ การสอนและการให้คำแนะนำต้องค่อยเป็นค่อยไปและสอนไปที่ละขั้นตอน เนื่องจาก ผู้สูงอายุมีข้อจำกัดด้านสายตาและการเคลื่อนไหวมือ ผู้สูงอายุจำนวนมากมองไม่เห็นว่ เทคโนโลยีสารสนเทศมีความเกี่ยวข้องและเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้น จึงต้องช่วยให้ผู้สูงอายุ ได้เข้าใจถึงประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างแท้จริง (สมาน ลอยฟ้า, 2554, หน้า 61)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการรับและปัญหาการรับสารสนเทศของ ผู้เกษียณอายุ ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อให้ผู้เกษียณอายุราชการได้รู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน ทราบถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและสามารถค้นหา

ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ เพื่อใช้ในการสื่อสาร เพื่อความบันเทิงและการเรียนรู้ได้ตรงกับความต้องการ และเกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งยังจะช่วยให้ผู้เกษียณอายุได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. เพื่อศึกษาปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
3. เพื่อเปรียบเทียบการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามเพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่เกษียณอายุราชการ แหล่งที่พักอาศัย และสภาพการพักอาศัย
4. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามเพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่เกษียณอายุราชการ แหล่งที่พักอาศัย และสภาพการพักอาศัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีเพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่เกษียณอายุราชการ แหล่งที่พักอาศัย และสภาพการพักอาศัย ต่างกัน มีการรับสารสนเทศแตกต่างกัน
2. ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีเพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่เกษียณอายุราชการ แหล่งที่พักอาศัย และสภาพการพักอาศัย ต่างกัน มีปัญหาการรับสารสนเทศแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาการรับสารสนเทศ และปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555-2560 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555-2560 จำนวน 480 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555-2560 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970, pp. 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 214 คน ส่วนการเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling--SRS) โดยใช้เพศเป็นเกณฑ์ ของผู้เกษียณอายุราชการ

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

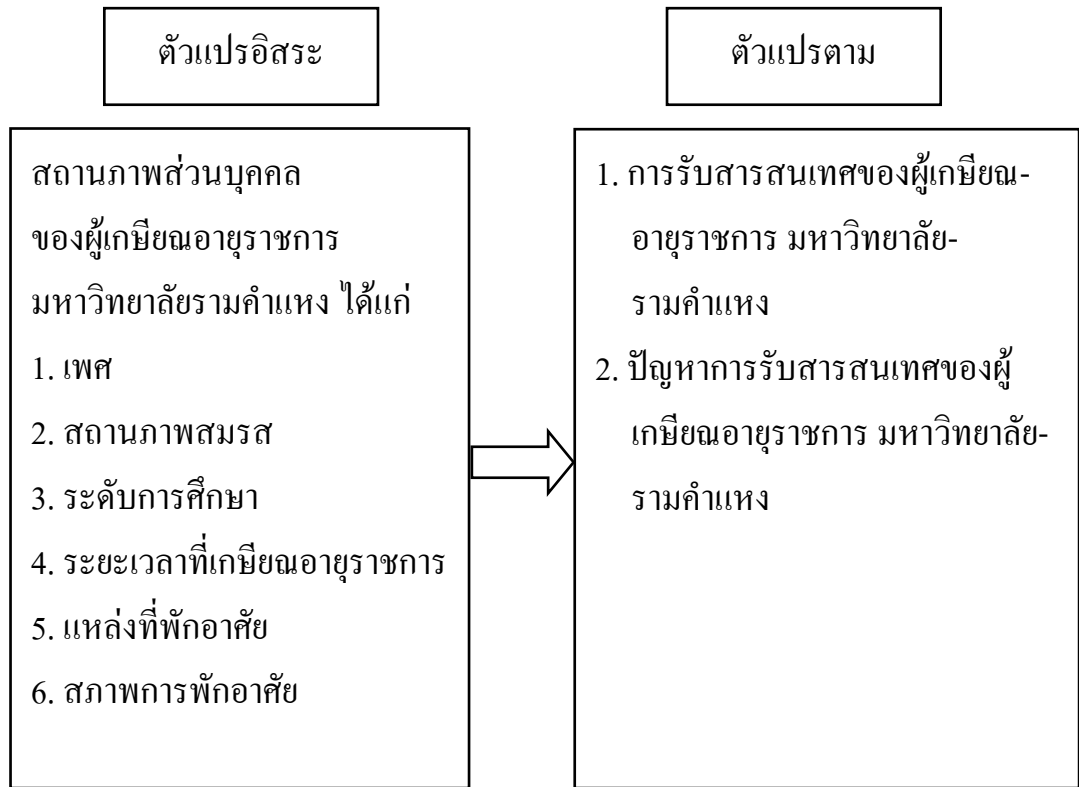
2.1 ตัวแปรอิสระ คือ ข้อมูลส่วนตัวของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้แก่

- 2.1.1 เพศ
- 2.1.2 สถานภาพสมรส
- 2.1.3 ระดับการศึกษา
- 2.1.4 ระยะเวลาที่เกษียณอายุราชการ
- 2.1.5 แหล่งที่พักอาศัย
- 2.1.6 สภาพการพักอาศัย

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

- 2.2.1 การรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- 2.2.2 ปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพ 1 ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษาวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย คือ

สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้รับรู้ไม่ว่าจะได้รับโดยไม่ได้ตั้งใจหรือตั้งใจก็ตาม และทำให้เกิดความรู้ในเรื่องนั้น ๆ

การรับสารสนเทศ หมายถึง การรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของผู้เกษียณอายุราชการจากสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หอสมุด ป้ายติดประกาศ การบอกเล่าปากต่อปาก เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพ

ปัญหาการรับสารสนเทศ หมายถึง อุปสรรคและความยุ่งยากในการเข้าถึงสารสนเทศ เนื่องจากความซับซ้อนของสารสนเทศ และได้รับข้อมูลไม่ตรงกับความต้องการ ส่งผลกระทบต่อผู้รับบริการสารสนเทศให้เกิดความสับสน และได้รับสารสนเทศที่ไม่มีความน่าเชื่อถือในข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ

ผู้เกษียณอายุราชการ หมายถึง ผู้ที่เคยปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยรามคำแหง และออกจากตำแหน่งหน้าที่การงานที่เคยดำรงตำแหน่งอยู่ เมื่ออายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยในครั้งนี้สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนี้

1. ทำให้ทราบถึงการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
3. ทำให้ทราบถึงการใช้สารสนเทศเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
4. เพื่อนำสารสนเทศที่ได้ไปเป็นแนวทางการพัฒนาการให้บริการข้อมูลข่าวสารของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง การรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผู้วิจัยได้มีการศึกษา ค้นคว้า วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้จำแนกเป็นหัวข้อ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการรับสารสนเทศ
 - 1.1 ความต้องการสารสนเทศ
 - 1.2 การแสวงหาสารสนเทศ
 - 1.3 การค้นหาสารสนเทศ
 - 1.4 การใช้ประโยชน์สารสนเทศ
 - 1.5 แหล่งสารสนเทศ
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้เกษียณอายุ
 - 2.1 ความหมายของผู้เกษียณอายุ
 - 2.2 การเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับการรับสารสนเทศ

การรับสารสนเทศ คือ การที่เปิดรับข่าวสาร เพื่อตอบสนองความต้องการ และสอดคล้องกับทัศนคติดั้งเดิมของแต่ละบุคคล ซึ่งแตกต่างกันไปตามขอบเขต แห่งประสบการณ์ (สุจิตีร์วงศ์ไพกร, 2556, หน้า 19) บุคคลสามารถรับจากสื่อที่มีอยู่

หลายประเภทตามความสะดวกของตน ซึ่งสื่อทุกประเภทมีข้อดีข้อด้อยแตกต่างกันออกไป เช่น สื่อบุคคลที่ถ่ายทอดสารสนเทศทราบปฏิกิริยาสะท้อนกลับจากผู้รับสารสนเทศได้ทันที แต่ผู้ถ่ายทอดต้องมีความรู้ความสามารถในเรื่องนั้น ส่วนสื่อมวลชนมีข้อได้เปรียบกว่าสื่อประเภทอื่น คือ สามารถส่งสารสนเทศไปยังผู้รับได้จำนวนมาก แต่ไม่อาจเลือกผู้รับสารได้ ส่วนสื่อเฉพาะกิจเป็นสื่อที่ผลิตขึ้นมาตามวาระโอกาสเท่านั้น ในขณะที่สื่อเทคโนโลยีเป็นสื่อสมัยใหม่ในยุคสารสนเทศแต่มีข้อจำกัดในเรื่องค่าใช้จ่ายที่ต้องลงทุนสูงและการเผยแพร่ต้องมีอุปกรณ์รองรับทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร และแหล่งสถานที่ให้บริการ (บุษบา มะลา, 2558, หน้า 37-38)

ความต้องการสารสนเทศ

นักวิชาการทางด้านสาขาต่าง ๆ รวมทั้งนักวิชาการสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เอง หลายท่านได้ให้นิยามความหมายของความต้องการสารสนเทศไว้ดังนี้

ระพีพรรณ ทิวสระแก้ว (2554, หน้า 12) ได้กล่าวสรุปว่า ความต้องการสารสนเทศ หมายถึง ภาวะที่เกิดขึ้นในจิตใจ เป็นความคิด ความรู้สึก ความตระหนักถึงความไม่รู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ภาวะดังกล่าวเป็นแรงผลักดันทำให้บุคคลต้องแสวงหาสารสนเทศเพื่อให้ช่องว่างของความรู้สึกไม่รู้ลดลง หรือทำให้ความรู้สึกกระจ่างและชัดเจนขึ้น และเมื่อช่องว่างของความไม่รู้แคบลงหรือลดลง บุคคลนั้นก็就会产生ความพึงพอใจ

เกษกรินทร์ ใจแก้ว (2557, หน้า 17) สรุปได้ว่า ความต้องการสารสนเทศ คือ การรับเอาสารสนเทศเพื่อคลายความสงสัย เพื่อหาคำตอบของปัญหา หรือทำความเข้าใจสะสมเป็นความรู้ และนำสารสนเทศที่ได้มาใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์

คมสัน พันธุ์เพชร (2557, หน้า 49) กล่าวสรุปว่า ความต้องการสารสนเทศ หมายถึง เมื่อผู้ใช้เกิดความต้องการ ผู้ใช้จึงจำเป็นต้องแสวงหาสารสนเทศโดยใช้ระบบหรือบริการสารสนเทศทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ หรือผู้ใช้หรือผู้แสวงหาสารสนเทศยังอาจได้รับสารสนเทศจากการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น และยังสามารถถ่ายโอนสารสนเทศไปยังผู้อื่นด้วยเช่นกัน

อรุณรัตน์ เชื้อบาง (2558, หน้า 13) ได้สรุปไว้ว่า ความต้องการสารสนเทศ หมายถึง ภาวะที่บุคคลตระหนักถึงช่องว่างทางความรู้ การขาดสารสนเทศ รู้สึกเกิดความจำเป็น ต้องใช้สารสนเทศ แต่สารสนเทศที่ตนมีอยู่ไม่เพียงพอ ไม่ตรงกับความต้องการ หรือไม่ทันสมัย จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ผลักดันให้ผู้แสวงหาสารสนเทศด้วยวิธีการต่าง ๆ หรือจากแหล่งอื่น ๆ เพื่อนำมาใช้แก้ไขปัญหานั้น

Wilson (2000, pp. 50-51) กล่าวว่า การศึกษาความต้องการสารสนเทศเป็นแนวคิด ขั้นพื้นฐานที่ทำให้ผู้ต้องการสารสนเทศสามารถมีส่วนร่วมและองค์กรสารสนเทศสามารถมีส่วนเติมเต็มความต้องการสารสนเทศที่สอดคล้องกับกลุ่มผู้ใช้ที่มีความหลากหลาย โดยมีผู้ใช้เป็นจุดศูนย์กลางและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของผู้ใช้และองค์กรสารสนเทศ นักวิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์ได้ศึกษากระบวนการตั้งคำถามสำหรับการเจรจาต่อรอง และการแสวงหาสารสนเทศในบริบทของห้องสมุด ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้บริการ และบรรณารักษ์งานบริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า ได้กล่าวว่าความต้องการ สารสนเทศไม่ใช่ความต้องการขั้นพื้นฐาน แต่เป็นความต้องการระดับต่อมาของมนุษย์ ซึ่งความต้องการดังกล่าวจัดเป็นนามธรรม

ความต้องการสารสนเทศของบุคคลมีปัจจัยหลายอย่างเป็นสิ่งกระตุ้น เพื่อให้ บุคคลหลุดพ้นจากสภาวะวิกฤตกังวล หรือลังเลใจนำไปสู่การตัดสินใจค้นหาสารสนเทศ โดยอาจกำหนดระยะเวลาและขอบเขตที่ต้องการค้นหาเพื่อให้ทันต่อการนำมาใช้ และบุคคลมีความต้องการสารสนเทศแตกต่างกัน

ความต้องการสารสนเทศ หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ตระหนักว่า สารสนเทศที่ตนมีอยู่นั้น ไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ จึงมีความประสงค์ที่จะได้รับสารสนเทศนั้น เพื่อนำมาใช้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ที่ต้องการ และเกิดการแสวงหาสารสนเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศที่ต้องการ ซึ่งบุคคล แต่ละคนนั้น ต่างก็มีความต้องการสารสนเทศที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ และประโยชน์ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

สุพัต ทองฉวี (2554, หน้า 32) ได้สรุปความหมายของความต้องการสารสนเทศ ไว้ว่า ความต้องการสารสนเทศ หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งตระหนักถึงความต้องการ

สารสนเทศเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา เช่น การจัดสินใจ หาข้อเท็จจริง การจัดการความไม่รู้ ไม่แน่ใจ โดยแสวงหาสารสนเทศจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้น

สรุปได้ว่า ความต้องการสารสนเทศ หมายถึง สภาวะที่บุคคลมีความตระหนักถึง ช่องว่าง และการขาดข้อมูล ขาดสาร สารสนเทศ และความรู้ เป็นผลให้เกิดความรู้สึก และความจำเป็นที่จะต้องสารสนเทศ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา แก้ไขปัญหา และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้ดี

ประภาดี สืบสนธิ์ (2552, หน้า 255) ยังได้จำแนกความต้องการสารสนเทศไว้ 4 ระดับ คือ

1. ระดับรู้แจ้ง ผู้ใช้สารสนเทศสามารถบอกความต้องการ ตลอดจนแหล่ง-สารสนเทศที่จะตอบสนองความต้องการได้
2. ระดับบอกความต้องการได้ ในกรณีนี้ผู้ใช้สารสนเทศสามารถอธิบายคำถาม หรือความต้องการได้ชัดเจน แต่ยังไม่มีความกำกวมอยู่บ้าง
3. ระดับรู้ความต้องการ ผู้ใช้สารสนเทศรู้ว่าตนมีความต้องการ แต่ไม่สามารถ อธิบายได้ชัดเจนว่าตนต้องการอะไร ความต้องการระดับนี้จึงเป็นความต้องการของผู้ใช้ ที่ยังไม่ค่อยแน่ใจในความต้องการของตนเอง ยังลังเลและไม่แน่ใจในความต้องการ ของตนเอง ก็จะต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมโดยการซักถามผู้อื่น และเปิดโอกาสให้ผู้อื่น ได้สอบถามความต้องการที่แท้จริงของตน เพื่อให้รู้และกระจ่างมากขึ้น
4. ระดับกว้างสุด ผู้ใช้สารสนเทศสามารถระบุได้แต่เพียงความไม่ชอบ ไม่พึงพอใจ อย่างกว้าง ๆ โดยไม่สามารถระบุความต้องการได้ เพราะไม่รู้ชัดว่าตนต้องการอะไร ความต้องการในระดับกว้างสุดนี้มักจะเป็นความต้องการในเรื่องราวที่ห่างไกลตนเอง และผู้ใช้ยังไม่มีความต้องการอย่างแท้จริง

Taylor (อ้างถึงใน สมพร พุทธาพิทักษ์ผล, 2546, หน้า 126-128) เสนอแนวคิด ว่า ความต้องการสารสนเทศนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ระดับ ได้แก่

1. ระดับจิตใต้สำนึกหรือระดับที่ไม่รู้ตัว (visceral) ความต้องการในระดับนี้ แม้เจ้าตัวเองอาจยังไม่รู้ตัวว่าต้องการสารสนเทศ
2. ระดับจิตสำนึก (conscious) ผู้ใช้รู้หรือตระหนักว่ามีความต้องการสารสนเทศ แต่ยังไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าต้องการสารสนเทศเรื่องใด อย่างไร

3. ระดับที่แสดงออกถึงความต้องการ (formalized) เป็นความต้องการสารสนเทศในระดับที่ผู้ใช้สามารถระบุได้อย่างชัดเจน

4. ระดับที่ปรับตามระบบหรือบริการสารสนเทศ (compromised) เป็นความต้องการที่ผู้ใช้ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับระบบหรือบริการสารสนเทศที่ใช้ เช่น อาจปรับเลือกคำศัพท์ที่คาดว่าจะสามารถได้ผลการสืบค้นตามต้องการหรือเมื่อแสดงความจำนงกับผู้ใช้บริการ ผู้ใช้อาจเลือกอธิบายเรื่องที่ต้องการตามที่คิดว่าผู้ใช้บริการจะสามารถช่วยค้นหาได้อย่างสะดวกที่สุด เป็นต้น

การแสวงหาสารสนเทศ

การแสวงหาสารสนเทศ เป็นกระบวนการค้นคว้าหาความรู้ หรือคำตอบในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการสอบถามผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งการคาดเดาคำตอบด้วยตนเอง การรับฟังข้อมูลจากผู้อื่น และการค้นหาคำตอบจากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต หรือการเที่ยวชมพิพิธภัณฑ์ ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองความต้องการสารสนเทศที่ตนนึกถึงและเล็งเห็นถึงความสำคัญ

ความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย สติปัญญา และอารมณ์ของมนุษย์ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นให้ เกิดความต้องการสารสนเทศ แสดงออกถึงพฤติกรรมการอยากรู้ อยากเห็น ข้อมูล สารสนเทศเรื่องราว ต่าง ๆ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ การแสวงหาสารสนเทศ มนุษย์ แสวงหา เพื่อตอบสนองความต้องการอันซับซ้อน ต้องการทำความเข้าใจ ต้องการจัดระเบียบ แยกแยะ และให้ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว มีผู้ให้ความหมายของการแสวงหาสารสนเทศไว้ ดังนี้ การแสวงหาสารสนเทศ หมายถึง การกระทำที่บุคคลกระทำขึ้นเพื่อค้นหาข้อมูลที่จะสนองตอบความต้องการ หรืออาจกล่าวได้ว่าการแสวงหาสารสนเทศนั้นเป็นแนวทางที่บุคคลได้กระทำ เพื่อตอบสนองความต้องการสารสนเทศของตนเอง (Ching-Chih & Hemon, 1982, p. 272) การแสวงหาสารสนเทศ หมายถึง พฤติกรรมหรือกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ที่บุคคลกระทำเพื่อแสวงหาสารสนเทศอย่างมีจุดหมาย เพื่อสนองตอบความต้องการบางประการของผู้แสวงหาสารสนเทศ โดยมีความคล้ายกับการค้นหาสารสนเทศ ซึ่งเป็นการค้นหาที่ผู้ค้นต้องมึปฏิสัมพันธ์กับ ระบบค้นคืนสารสนเทศ (อารีย์ ชื่นวัฒนา, 2546,

หน้า 111) การแสวงหาสารสนเทศจึงหมายถึงพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล ในการค้นหาสารสนเทศด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบไขข้อข้องใจ และสนองตอบความต้องการของบุคคล ในการแสวงหาสารสนเทศจำเป็นต้องมีการศึกษาถึงกระบวนการในการแสวงหาสารสนเทศอย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อนำไปสู่สารสนเทศที่ต้องการ (ผจงจิตต์ ประทุมชาติ, 2559, หน้า 47)

การแสวงหาสารสนเทศของผู้ใช้สามารถค้นหาทั้งจากระบบภายในและภายนอก ระบบ เมื่อบุคคลได้รับสารสนเทศที่ต้องการ ถือว่าการแสวงหาประสบผลสำเร็จ แต่ถ้าไม่ตรงความต้องการ ถือว่าการแสวงหาล้มเหลว บุคคลสามารถแสวงหาสารสนเทศจากแหล่งใหม่ หรือช่องทางอื่นได้ตลอดเวลา (บุษบา มะลา, 2558, หน้า 22)

ซัลมาน หยาหล (2556, หน้า 19) สรุปได้ว่า การแสวงหาสารสนเทศ หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลกระทำเพื่อให้ได้สารสนเทศ ข้อมูลและข่าวสารที่จะตอบสนองต่อความต้องการ อย่างมีวัตถุประสงค์ ของตนเองในส่วนหน้าที่การงาน ทั้งนี้ในระหว่าง การแสวงหาสารสนเทศ บุคคลผู้นั้นต้องปฏิสัมพันธ์กับระบบสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นสารสนเทศที่ได้จะผ่านการ ประมวลผล วิเคราะห์ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ หรือสนองความต้องการของตนเอง

เดชณัย จุ้ยชุม (2555, หน้า 29) ได้สรุปความหมายของพฤติกรรมการแสวงหา สารสนเทศไว้ว่า กิจกรรมหรือกระบวนการที่บุคคลกระทำขึ้นอย่างมีวัตถุประสงค์ เพื่อตอบสนองความต้องการสารสนเทศที่ตนต้องการ โดยการมีปฏิสัมพันธ์ระบบ สารสนเทศทั้งระบบสารสนเทศโดยมนุษย์ หรือระบบสารสนเทศโดยคอมพิวเตอร์

Ellis (1989, p. 171) ได้อธิบายพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ (the information seeking behavioral model of social scientist) ซึ่งเป็นตัวแบบพื้นฐานที่เอลลิสพัฒนา ขึ้นมาจากการวิจัยพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ ในปี ค.ศ. 1987 และค.ศ. 1988 ประกอบด้วยพฤติกรรม 6 ขั้นตอน ได้แก่ การเริ่มต้น (starting) การเชื่อมโยงร้อยเรียง (chaining) การสำรวจเลือกดู (browsing) การแยกแยะ (differentiating) การตรวจตรา (monitoring) และการดึงสารสนเทศออกมา (extracting) ต่อมาในปี ค.ศ. 1997 Ellis ได้ปรับปรุงตัวแบบดังกล่าวให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการเพิ่ม

พฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ อีก 2 ขั้นตอน ได้แก่ การตรวจสอบ (verifying) และการสิ้นสุด (ending) รวมเป็น 8 ขั้นตอน ได้แก่

1. การเริ่มต้น (starting) เป็นการเริ่มต้นกระบวนการแสวงหาสารสนเทศ โดยอาจเป็นการทำงานชิ้นใหม่หรือสนใจศึกษาหาความรู้ในเรื่องใหม่ ซึ่งผู้แสวงหาสารสนเทศอาจเริ่มต้นจากการสอบถามเพื่อนร่วมงานหรือผู้รู้ การอ่านตำราพื้นฐานเรื่องนั้น ๆ เป็นต้น

2. การเชื่อมโยงร้อยเรียง (chaining) เป็นการเชื่อมโยงสารสนเทศจากการอ้างอิงหรือบรรณานุกรม โดยอาจเป็นการเชื่อมโยงย้อนหลัง (backward chaining) คือ เชื่อมโยงจากรายการอ้างอิงหรือบรรณานุกรมในเอกสารที่มีอยู่ หรือการเชื่อมโยงข้างหน้า (forward chaining) คือ เชื่อมโยงว่ามีเอกสารใดอ้างถึงเอกสารที่มีอยู่บ้าง

3. การสำรวจเลือกดู (browsing) เป็นการค้นหาโดยมีเรื่องที่ต้องการหรือสนใจอยู่อย่างกว้าง ๆ จึงต้องสำรวจบริการเวียนสารบัญชวารสารในสาขาวิชาที่สนใจ เพื่อเลือกดูบทความที่อาจตรงกับความสนใจเฉพาะได้ เป็นการเลือกดูอย่างผ่าน ๆ ซึ่งต่างจากการค้นแบบเฉพาะเจาะจง (specific searching) ที่ค้นจากหัวข้อหรือชื่อเรื่องโดยตรง

4. การแยกแยะ (differentiating) เป็นการแยกแยะสารสนเทศที่แสวงหาได้ โดยใช้เกณฑ์ต่าง ๆ เช่น ชื่อผู้แต่ง ชื่อวารสาร ฯลฯ เป็นเกณฑ์เพื่อกรองสารสนเทศที่แสวงหาได้

5. การตรวจตรา (monitoring) เป็นการตรวจตราวรรณกรรมหรือสารสนเทศใหม่ในสาขาวิชาหรือแวดวงวิชาการที่ตนสนใจและคุ้นเคย เช่น การติดตามจากรายชื่อหนังสือใหม่ของสำนักพิมพ์ในสาขาวิชานั้น ๆ การติดตามอ่านวารสารบางรายชื่อทุกฉบับที่ตีพิมพ์ การติดต่อสื่อสารกับนักวิจัยหรือนักวิชาการที่ตนรู้จัก เป็นต้น

6. การดึงสารสนเทศออกมา (extracting) เป็นการดึงสารสนเทศที่ต้องการจากรายงานการวิจัย บทความวารสาร หนังสือ ฐานข้อมูลดัชนี หรือเอกสารประกอบการประชุม ซึ่งเป็นสารสนเทศเพียงบางส่วนในเอกสารที่สามารถนำไปใช้ได้ทันที เช่น สถิติค่ากล่าวหรือคำพูดสำคัญ ผลการศึกษา ผลวิจัย ฯลฯ ผู้แสวงหาสารสนเทศจำเป็นต้องระบุเอกสารที่มีสารสนเทศที่ต้องการเสียก่อน จึงจะสามารถดึงสารสนเทศออกมาได้

7. การตรวจสอบ (verifying) เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของสารสนเทศที่ได้รับ

8. การสิ้นสุด (ending) เป็นการแสวงหาสารสนเทศขั้นสุดท้าย เพื่อเก็บรวบรวมสารสนเทศที่แสวงหาได้ทั้งหมดเข้าด้วยกัน เพื่อให้แน่ใจว่าได้สารสนเทศที่ต้องการแล้ว

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การแสวงหาสารสนเทศ หมายถึง กิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่บุคคลหนึ่งบุคคลใด มีการกระทำให้ได้มาซึ่งสารสนเทศเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ ในการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งของบุคคลนั้น ๆ โดยมีปฏิสัมพันธ์กับระบบสารสนเทศโดยคอมพิวเตอร์หรือระบบสารสนเทศโดยมนุษย์

การค้นหาสารสนเทศ

“การสืบค้น” ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Retrieval” หมายถึง การสืบเสาะ ค้นหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งอาจจะได้รับคำตอบในรูปของ ต้นฉบับเอกสาร บรรณานุกรม คำตอบที่เฉพาะเจาะจง ตัวเลข หรือข้อความของเรื่องนั้น ซึ่งความหมายของการสืบค้นสารสนเทศ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

สายสุนีย์ คำวรรณะ (2551, หน้า 17) ให้สรุปความหมายการสืบค้นสารสนเทศไว้ว่า หมายถึง กระบวนการในการค้นหาสารสนเทศที่ผู้ใช้งานต้องการจากแหล่งจัดเก็บสารสนเทศ แหล่งใดแหล่งหนึ่งโดยใช้เครื่องมือช่วยค้น เพื่อให้ได้สารสนเทศอย่างสะดวก รวดเร็ว และตรงความต้องการมากที่สุด

ศรีสุภา นาคธน (2548, หน้า 36) ให้ความหมายการสืบค้นสารสนเทศ หมายถึง กระบวนการใน การแสวงหาสารสนเทศในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามความต้องการของผู้ใช้ และมีการนำเสนอให้ผู้ใช้อย่างรวดเร็ว ทันการณ์ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อค้นคืนเอกสารจากทรัพยากรสารสนเทศทั้งหมดที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ออกมา โดยมีสารสนเทศที่ไม่ตรงกับความต้องการออกมาน้อยที่สุด

สงวน พงศ์กิจวิฑูร (2541, หน้า 6) ให้ความหมายการสืบค้นสารสนเทศ หมายถึง กระบวนการค้นหาข้อมูลที่ต้องการจากระบบสารสนเทศ โดยผ่านสื่อกลางในการสืบค้น เช่น บัตรรายการ หรือระบบคอมพิวเตอร์ เริ่มต้นจากกระบวนการการที่ผู้ใช้บริการสืบค้นสารสนเทศได้รับทราบความต้องการของผู้ใช้บริการ การจำแนกและกำหนดความต้องการของผู้ใช้บริการโดยละเอียด การเลือกฐานข้อมูลที่จะสืบค้น การกำหนดกลยุทธ์การสืบค้น

เป็นการดำเนินการสืบค้นเพื่อให้ได้สารสนเทศที่สอดคล้องและตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ จนกระทั่งการนำเสนอผลของการสืบค้นนั้นแก่ผู้ใช้บริการ

ผจงจิตต์ ประทุมชาติ (2559, หน้า 43) กล่าวว่า การสืบค้นสารสนเทศ หมายถึง กระบวนการค้นหาข้อมูลจากแหล่ง จัดเก็บสารสนเทศแหล่งใดแหล่งหนึ่งโดยใช้เครื่องมือช่วยค้นผ่านสื่อกลางในการสืบค้น เช่น บัตรรายการ หรือระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อค้นคืนเอกสารจากทรัพยากรสารสนเทศทั้งหมด เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ออกมาให้มากที่สุด

ประภาส พาวินนท์ (2542, หน้า 43) กล่าวว่า ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตให้อยู่รอดในยุคสารสนเทศ (information) ทำให้มีสารสนเทศอย่างเพียงพอ รู้วิธีค้นหาสารสนเทศ สามารถประเมินค่าและใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสารสนเทศอาจได้มาจากคอมพิวเตอร์ เครือข่ายสารสนเทศ เป็นต้น

ศักดา จันทรประเสริฐ (2560, หน้า 41) สรุปไว้ว่า ในการสืบค้นสารสนเทศ เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ใช้จะต้องมีความรู้และความเข้าใจในการใช้อย่างดี เพราะจะช่วยให้ได้มาซึ่งสารสนเทศที่ต้องการ และส่งผลต่อการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และการนำมาใช้ในด้านวิชาการได้อย่างครอบคลุม

อรุณรัตน์ เชื้อบาง (2558, หน้า 43) กล่าวสรุปว่า การค้นหาสารสนเทศในปัจจุบัน มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยี จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อการจัดเก็บ และการค้นคืนสารสนเทศในทุกด้าน นับแต่ปริมาณสารสนเทศที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในทุกสาขาวิชา อีกทั้งยังมีรูปแบบและเทคนิควิธีการในการจัดเก็บและการเผยแพร่สารสนเทศ รูปแบบในการใช้งานสารสนเทศของผู้ใช้บริการ เทคโนโลยีเหล่านี้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศ เป็นเทคโนโลยีขั้นพื้นฐานในการจัดเก็บสารสนเทศ-ดิจิทัลในลักษณะต่าง ๆ การประมวลสารสนเทศเหล่านั้นตามคำสั่งที่กำหนด การนำเสนอผลการค้นคืน รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมการจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศที่สามารถทำได้ในระยะไกล โดยอาศัยเครือข่ายคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม อาจกล่าวได้ว่าการจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศ ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญประการหนึ่ง

การใช้ประโยชน์สารสนเทศ

ประกาศ พาวินันท์ (2551, หน้า 74) กล่าวว่า การรู้สารสนเทศมีความสำคัญสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ช่วยให้ผู้คนมีความสามารถในการค้นหา การใช้และการสร้างสรรค์สารสนเทศเพื่อความสำเร็จในการดำเนินชีวิตในสังคม การทำงานและการเรียน ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของพลเมืองในปัจจุบัน

สะอาด เข้มสิดา (2547, หน้า 26) กล่าวสรุปไว้ว่า การใช้สารสนเทศ หมายถึง กิจกรรมที่กระทำเพื่อให้ได้สารสนเทศมาใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งการใช้สารสนเทศเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้ใช้แสวงหาสารสนเทศที่ต้องการ และได้รับสารสนเทศนั้น การใช้สารสนเทศจะทำให้ผู้ใช้เกิดความพึงพอใจ หรือไม่พอใจก็ได้

ประกาศ พาวินันท์ (2535, หน้า 11) ได้จำแนกการใช้สารสนเทศไว้ ดังนี้

1. การใช้สารสนเทศเพื่อสนองความต้องการส่วนบุคคล เช่น ใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน เพื่อรู้ข่าว เหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อความบันเทิง เป็นต้น
2. การใช้สารสนเทศเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้าเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นต่อเนื่องตลอดชีวิต เพราะบุคคลมีเรื่องที่ต้องสงสัยและอยากรู้ตลอดเวลา จึงเป็นแรงกระตุ้นทำให้เกิดความต้องการและแสวงหาสารสนเทศ สารสนเทศจะช่วยเพิ่มพูนสติปัญญา ความรอบรู้ของบุคคลนั้นให้ลึกซึ้งและกว้างไกล
3. การใช้สารสนเทศเพื่อการประกอบอาชีพ การปฏิบัติงานไม่ว่าบุคคลนั้นจะประกอบอาชีพอิสระหรือทำงานในองค์กรใด ๆ ย่อมมีความต้องการและแสวงหาสารสนเทศ เพื่อช่วยเสริมการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย
4. การใช้สารสนเทศเพื่อการถ่ายทอดสารสนเทศไปยังบุคคลอื่น หมายถึง การถ่ายทอดสารสนเทศที่เก็บรวบรวมและแสวงหาไปยังผู้ใช้สารสนเทศอีกทอดหนึ่ง เช่น บุคคลที่เป็นแกนกลางชุมชน ไม่ว่าจะเป็น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู และพัฒนาการจะติดตามเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ต่อไปเมื่อมีผู้สงสัยซักถามหรือต้องการ

การใช้สารสนเทศของผู้ใช้แต่ละคนมีความแตกต่างกันไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สารสนเทศ ดังนี้ (จิรวรรณ ภักดีบุตร, 2535)

1. ปัจจัยจากตัวผู้ใช้สารสนเทศ เช่น ระดับการศึกษาของผู้ใช้ ระดับความรู้ต่าง ๆ พื้นฐานระดับการศึกษามีผลต่อพฤติกรรมการค้นหาและการใช้สารสนเทศ

เนื่องจากเมื่อบุคคลมีการศึกษาที่สูงย่อมส่งผลต่อความต้องการสารสนเทศที่มีความลึกซึ้งหรือสารสนเทศจากต่างประเทศประกอบด้วยหรือ อาชีพผู้ใช้สารสนเทศ ภาระหน้าที่ของผู้ใช้บริการที่แตกต่างกันของบุคคล หรือความเฉพาะของลักษณะงาน ทำให้ผู้ใช้บริการต้องใช้สารสนเทศในสาขาเฉพาะของตน รวมถึงลักษณะแวดล้อมของหน่วยงานที่สังกัด ซึ่งอาจมีส่วนในการกำหนดการใช้สารสนเทศของผู้ใช้บริการแต่ละกลุ่มได้

2. ปัจจัยที่มาจากแหล่งสารสนเทศ คือ ความสะดวกที่ผู้ใช้บริการได้รับการให้บริการ ซึ่งมาจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่

2.1 มีแหล่งสารสนเทศที่ช่วยในการศึกษา ค้นคว้า รวมทั้งฐานข้อมูลต่าง ๆ ของหน่วยงาน หรือสถานที่ใกล้เคียงที่สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างรวดเร็ว

2.2 แหล่งสารสนเทศที่แตกต่างกัน เพราะสารสนเทศอาจมาจากทั้งภายในและ

2.3 ผู้ใช้บริการสามารถค้นหาสารสนเทศที่ต้องการได้โดยง่าย และรวดเร็ว เช่น การมีคู่มือช่วยในการค้นคว้าสารสนเทศเฉพาะสาขาวิชา และมีบริการค้นหาสารสนเทศประเภทต่าง ๆ เช่น การค้นหาสารสนเทศจากฐาน

วัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศ

ประภาส พาวินันท์ (2535, หน้า 11-12) ได้สรุปถึง การใช้สารสนเทศในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ไว้ว่า สารสนเทศเป็นสื่อที่ช่วยในการช่วยถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มีความเจริญ ต่างตระหนักถึงความสำคัญของสารสนเทศ และส่งเสริมให้มีการนำสารสนเทศไปใช้เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างกว้างขวาง ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. รัฐบาล ต้องการสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการวินิจฉัยสั่งการ และวางแผนงานเพื่อพัฒนาประเทศ

2. วงการธุรกิจ ต้องการสารสนเทศที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานธุรกิจ ช่วยในการตัดสินใจ การปฏิบัติงานประจำวัน การวางแผน และการคาดการณ์สำหรับอนาคต

3. วงการศึกษาและวิจัย สารสนเทศเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยพัฒนาความรู้ ความเชี่ยวชาญทางวิชาการ และเป็นปัจจัยพื้นฐานของการเรียนการสอน การค้นคว้าวิจัย ของนักเรียนนักศึกษา ครูอาจารย์ นักวิชาการ และนักวิจัย

4. บุคคลทั่วไป ต้องการสารสนเทศเพื่อใช้ในการพัฒนาอาชีพ การศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ที่น่าสนใจ และเพื่อความบันเทิง

ประภาวดี สืบสนธิ์ (2546, หน้า 17) ได้จำแนกวัตถุประสงค์ของการใช้สารสนเทศ ดังนี้

1. เพื่อสนองความต้องการส่วนบุคคล เป็นการแก้ไขปัญหาในชีวิตส่วนตัว หรือการทำงาน หากบุคคลมีความรู้ในเรื่องสารสนเทศต่าง ๆ จะช่วยให้สามารถนำความรู้ที่มีมาวิเคราะห์แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ การศึกษาเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของบุคคล เนื่องจากวิทยาการความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา บุคคลจึงจำเป็นต้องใช้สารสนเทศเพื่อก้าวให้ทันกับโลกและวิทยาการใหม่ ๆ ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลเกิดความต้องการ และแสวงหาสารสนเทศเพื่อตอบปัญหาเรื่องที่สงสัย สารสนเทศที่ได้รับจะช่วยเพิ่มพูนความรู้ของบุคคลนั้นให้กว้างขึ้น

3. เพื่อประกอบอาชีพและการปฏิบัติงาน เพื่อช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุตามเป้าหมาย

4. เพื่อการถ่ายทอดสารสนเทศไปยังบุคคลอื่น เป็นการกระจายหรือถ่ายทอดและเผยแพร่สารสนเทศที่เก็บรวบรวมและแสวงหา เพื่อถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่นได้รับประโยชน์

5. เพื่อวัตถุประสงค์นานาชาติ เช่น การแลกเปลี่ยนทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การใช้สารสนเทศเป็นกิจกรรมขั้นสุดท้ายที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสารสนเทศ โดยบุคคลจะนำสารสนเทศที่ได้ไปลด ความสงสัย ความอยากรู้ แก้ปัญหา หรือใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจดำเนินงาน ดังนั้น การนำสารสนเทศไปใช้ประโยชน์จึงมีหลายระดับตั้งแต่การเกิดขึ้น ทันทีทันใด หลังจากได้รับสารสนเทศนั้น ไปจนถึงการใช้ในอนาคต การใช้สารสนเทศเป็นไปตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ดังนี้ (ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ, 2537, หน้า 104-105)

1. การใช้เพื่อสนองต่อความต้องการส่วนบุคคล เช่น การแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน เพื่อรับข่าวสาร เพื่อความบันเทิงและสันทนาการ เป็นต้น
2. การใช้เพื่อการศึกษาและการเรียนรู้
3. การใช้เพื่อประกอบอาชีพและการปฏิบัติงาน
4. การใช้เพื่อการถ่ายทอดสารสนเทศไปยังบุคคลอื่น
5. การใช้เพื่อวัตถุประสงค์นานาชาติ เช่น การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การค้า การแลกเปลี่ยนทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

ปัจจัยที่เอื้อต่อการใช้สารสนเทศ

จิรวรรณ ภักดีบุตร (2535, หน้า 48) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สารสนเทศของผู้ใช้บริการแต่ละคนมีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สารสนเทศ ดังนี้

1. ปัจจัยจากตัวผู้ให้บริการสารสนเทศ เช่น ภาระหน้าที่ อาชีพ ตำแหน่ง ที่มีความแตกต่างกันของแต่ละบุคคลมีส่วนในการกำหนดการใช้สารสนเทศ
 - 1.1 ระดับการศึกษาผู้ให้บริการ หมายถึง ระดับความรู้ต่าง ๆ พื้นฐานระดับ การศึกษามีผลต่อพฤติกรรมการค้นหาและการใช้สารสนเทศ เนื่องจากเมื่อบุคคล มีการศึกษาที่สูงย่อมส่งผลต่อความต้องการสารสนเทศที่มีความลึกซึ้ง หรือสารสนเทศ จากต่างประเทศ ประกอบด้วย
 - 1.2 อาชีพผู้ให้บริการสารสนเทศ ภาระหน้าที่ของผู้ให้บริการที่แตกต่างกัน ของบุคคล หรือความเฉพาะของลักษณะงาน ทำให้ผู้ให้บริการต้องใช้สารสนเทศ ในสาขาเฉพาะของตน รวมถึงลักษณะแวดล้อมของหน่วยงานที่สังกัด ซึ่งอาจมีส่วน ในการกำหนดการใช้สารสนเทศของผู้ใช้บริการแต่ละกลุ่มได้ เช่น แพทย์ พยาบาล วิศวกร นักพัฒนา นักเศรษฐศาสตร์ เป็นต้นบุคคลเหล่านี้ย่อมมีการใช้สารสนเทศที่แตกต่างกัน ในสาขาวิชาของตน
2. ปัจจัยที่มาจากแหล่งสารสนเทศ คือ ความสะดวกที่ผู้ให้บริการได้รับการ ให้บริการ ซึ่งมาจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่

2.1 มีแหล่งสารสนเทศที่ช่วยในการศึกษา ค้นคว้า รวมทั้งฐานข้อมูลต่าง ๆ ของหน่วยงาน หรือสถานที่ใกล้เคียงที่สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างรวดเร็ว

2.2 แหล่งสารสนเทศที่แตกต่าง เพราะสารสนเทศอาจมาจากทั้งภายใน และภายนอกสถาบัน

2.3 ผู้ใช้บริการสามารถค้นหาสารสนเทศที่ถูกต้องได้โดยง่าย และรวดเร็ว เช่น การมีคู่มือช่วยในการค้นคว้าสารสนเทศเฉพาะสาขาวิชา และมีบริการค้นหาสารสนเทศประเภทต่าง ๆ เช่น การค้นหาสารสนเทศจากฐาน

ปัญหาในการใช้สารสนเทศ

ปัญหาในการใช้สารสนเทศสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ (กฤษณา แสนวา, 2542)

1. ปัญหาที่เกิดจากตัวสารสนเทศ ได้แก่ สารสนเทศที่มีจำนวนน้อย และไม่เพียงพอ สารสนเทศเก่าและมีเนื้อหาไม่ทันสมัย สารสนเทศที่มีไม่ตรงตามความต้องการ สารสนเทศไม่สมบูรณ์ครบถ้วน และขาดความน่าเชื่อถือ

2. ปัญหาที่เกิดจากแหล่งสารสนเทศ เช่น แหล่งสารสนเทศอยู่ไกลไม่สะดวก ในการเข้าใช้สารสนเทศ แหล่งสารสนเทศไม่มีสารสนเทศที่ต้องการ เป็นต้น

3. ปัญหาที่เกิดจากผู้ใช้ เช่น ไม่มีเวลาในการค้นหาสารสนเทศ ค้นหาสารสนเทศ ที่ต้องการไม่พบ ไม่ทราบวิธีการค้นหาสารสนเทศ เป็นต้น

ผู้เกษียณอายุราชการมักจะใช้สารสนเทศด้านสุขภาพ ซึ่งหมายถึง ข้อมูลข่าวสาร และความรู้ทางด้านการแพทย์การสาธารณสุข โรคภัยไข้เจ็บและเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ สุขภาพ การป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ ที่มีการเผยแพร่ให้ผู้รับทราบได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อเกิดการใช้สุขภาพที่ดี (เบญจมาศ สุรมิตรไมตรี, 2542, หน้า 3)

กรรณิการ์ มีหิรัญ (2561) กล่าวว่า ประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ มีดังต่อไปนี้

1. ช่วยให้ติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างสะดวกรวดเร็ว โดยใช้โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์หรือในรูปของสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

2. ช่วยในการจัดระบบข่าวสารจำนวนมหาศาล ซึ่งผลิตออกมาในแต่ละวัน
3. ช่วยให้เก็บสารสนเทศไว้ในรูปที่สามารถเรียกใช้ได้ครั้งแล้วครั้งเล่าอย่างสะดวก
4. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสารสนเทศ เช่น ช่วยนักวิทยาศาสตร์ วิศวกร ด้วยการช่วยคำนวณตัวเลขที่ยุ่งยาก ซับซ้อนซึ่งไม่สามารถทำให้สำเร็จได้ด้วยมือ
5. ช่วยให้สามารถจัดระบบอัตโนมัติเพื่อการเก็บ เรียกใช้และประมวลผลสารสนเทศ
6. สามารถจำลองแบบระบบการวางแผนและทำนาย เพื่อทดลองกับสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น
7. อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสารสนเทศดีกว่าสมัยก่อน ทำให้ผู้ใช้สารสนเทศมีทางเลือกที่ดีกว่า มีประสิทธิภาพกว่า และสามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้ดีกว่า
8. ลดอุปสรรคเกี่ยวกับเวลาและระยะทางระหว่างประเทศ

แหล่งสารสนเทศ

แหล่งสารสนเทศ (information sources) หมายถึง แหล่งที่มา แหล่งผลิต แหล่งเผยแพร่และให้บริการสารสนเทศ ซึ่งอาจเป็นบุคคล สื่อมวลชน และสถาบันบริการสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศแยกประเภทตามที่มาและลำดับการผลิต แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ (ธนู บุญญานุวัตร, 2557)

1. สารสนเทศปฐมภูมิ (primary sources) หมายถึง สารสนเทศที่เรียบเรียงขึ้นจากประสบการณ์ของผู้เขียน หรือเป็น ผลการค้นคว้าวิจัย นำเสนอความรู้ใหม่ ๆ ได้แก่ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารการปฏิบัติงาน รายงานการประชุมทางวิชาการ บทความวารสารวิชาการ เอกสารสิทธิบัตร เอกสารมาตรฐาน เอกสารจดหมายเหตุ
2. สารสนเทศทุติยภูมิ (secondary sources) หมายถึง สารสนเทศที่ได้จากการนำสารสนเทศปฐมภูมิมาสังเคราะห์และเรียบเรียงขึ้นใหม่ เพื่อเสนอข้อคิดหรือแนวโน้มบางประการ ได้แก่ หนังสือทั่วไป หนังสือตำรา หนังสือคู่มือการทำงาน รายงาน-ความก้าวหน้าทางวิชาการ บทความย่องานวิจัย บทวิจารณ์หนังสือ วารสารสาระสังเขป เป็นต้น

3. สารสนเทศตติยภูมิ (tertiary sources) หมายถึง สารสนเทศที่ชี้แนะแหล่งที่อยู่ของสารสนเทศปฐมภูมิและทุติยภูมิ จะให้ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสารสนเทศ ได้แก่ หนังสือนามานุกรม บรรณานุกรม และดัชนีวารสาร เป็นต้น

แหล่งสารสนเทศมีความสำคัญต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล ในการอ้างอิงทางวิชาการถือว่า สารสนเทศจากแหล่งปฐมภูมิเป็นสารสนเทศที่ดี มีความน่าเชื่อถือในเรื่องความถูกต้องตามข้อเท็จจริงมากกว่าสารสนเทศทุติยภูมิและสารสนเทศตติยภูมิ

จากการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในต่างประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของสารสนเทศด้านสุขภาพที่มีต่อผู้สูงอายุซึ่งจากการสังเคราะห์งานวิจัย พบว่า สารสนเทศด้านสุขภาพมีความสำคัญต่อผู้สูงอายุ เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับใช้ประโยชน์ ดังนี้ (พรชิตา อุปถัมภ์, 2559, หน้า 72)

1. การเพิ่มศักยภาพในการดูแลสุขภาพทั้งในส่วนตัวของผู้สูงอายุและบุคคลใกล้ชิด
2. การดำเนินชีวิต เพื่อความกินดีอยู่ดีนั่นคือ การมีสุขภาวะที่ดี
3. การวางแผนดูแลสุขภาพ ที่จะต้องอาศัย สารสนเทศ เพื่อทำความเข้าใจในร่างกายที่เปลี่ยนแปลง

4. การเสริมสร้างสุขภาพ และการปรับปรุงคุณภาพของการบริการด้านสุขภาพ นอกจากนี้ ในด้านพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า

4.1 ความต้องการสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับบริบทหรือสถานการณ์ที่เผชิญขณะดำเนินการแสวงหาสารสนเทศเช่น ความเจ็บป่วยของตนเองหรือบุคคลใกล้ชิด

4.2 แหล่งสารสนเทศด้านสุขภาพที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด คือ แหล่ง-สารสนเทศ ที่เป็นบุคคล เช่น แพทย์บุคลากรทางการแพทย์ญาติเพื่อน ผู้นำในชุมชน

4.3 รูปแบบสารสนเทศด้านสุขภาพที่ผู้สูงอายุต้องการคือเสียงข้อความ ภาพ และสื่อมัลติมีเดีย เช่น บทความวิชาการ รายการวิทยุรายการโทรทัศน์

4.4 แรงจูงใจในการแสวงหาสารสนเทศมาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ปัญหาสุขภาพ การป้องกันและรักษาโรค และโภชนาการ

4.5 การใช้ประโยชน์จากสารสนเทศ เช่น การดูแลตนเอง การป้องกันรักษาโรค โภชนาการ

4.6 ปัญหาและอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศ เช่น ไม่ทราบแหล่งสารสนเทศ การรู้สารสนเทศ การศึกษา สภาพแวดล้อม และภาษา จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่า ความต้องการสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เป็น ความต้องการสารสนเทศที่มีความซับซ้อน และไม่คงที่ เพราะผู้สูงอายุแสวงหาสารสนเทศ ด้านสุขภาพที่ตอบสนองต่อความต้องการของตนในขณะที่กำลังเผชิญกับปัญหาในขณะนั้น เช่น ความเจ็บป่วย การป้องกันโรค การสื่อสารกับแพทย์การตัดสินใจในการรักษา ฯลฯ

รึดพร ชังธาดา (2539, หน้า 5) กล่าวว่า แหล่งสารสนเทศแบ่งได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ห้องสมุด (library) คือ สถานที่รวมแหล่งสรรพวิทยาการทั้งปวง ทั้งอยู่ในรูปของวัสดุตีพิมพ์และไม่ตีพิมพ์ รวมทั้งฐานข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งต้องสืบค้นด้วยคอมพิวเตอร์ โดยมีบรรณารักษ์เป็นผู้จัด บริหารงาน และดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุดโดยยึดประโยชน์ และความสะดวกสบายของผู้ใช้เป็นสำคัญ

2. ศูนย์สารสนเทศ (information center) ศูนย์สารสนเทศมีหลายลักษณะแต่ทั้งหมดล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อบริการสารสนเทศเฉพาะบางสาขาวิชา เช่น ศูนย์เอกสารประเทศไทย ศูนย์ข้อมูลทางเทคโนโลยี ศูนย์สนเทศทางการเกษตรแห่งชาติ และศูนย์สารสนเทศ-อิสสารสิรินธร เป็นต้น แหล่งสารสนเทศที่เป็นสถาบันต่างก็มีจุดมุ่งหมาย เพื่อรวบรวมสารสนเทศและนำออกให้ผู้ใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้

3. แหล่งสารสนเทศที่เป็นบุคคล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้รอบรู้ในสาขาต่าง ๆ ผู้เชี่ยวชาญบางสาขาวิชาจะมีผลงานเป็นสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ ที่ผู้ใช้สามารถค้นคว้าได้ด้วยตนเอง แต่ผู้เชี่ยวชาญบางคนก็ไม่มีผลงานในลักษณะของสื่อสารสนเทศผู้ต้องการสารสนเทศจากผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวต้องไปพบปะสนทนา หรือสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญโดยตรง จึงจะได้สารสนเทศที่ต้องการ

4. แหล่งสารสนเทศที่เป็นเหตุการณ์ ได้แก่ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนแล้วแต่เป็นแหล่งสารสนเทศในเรื่องนั้น ๆ และจัดเป็นแหล่งสารสนเทศประเภทปฐมภูมิ (primarysource)

สรุปได้ว่า แหล่งสารสนเทศ คือ สถานที่/แหล่งที่ให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร ไม่ว่าจะเป็นตัวบุคคล สถานที่ สื่อสังคมออนไลน์ ต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงได้ การสืบค้นข้อมูลที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ ในการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้เกษียณอายุ

ความหมายของผู้เกษียณอายุ

ความหมายของผู้สูงอายุ มีผู้ให้นิยามหรือความหมายของผู้สูงอายุไว้ ดังนี้

วิโรจน์ เรืองสะอาด (2549, หน้า 14) ได้กล่าวสรุปว่า ผู้สูงอายุโดยทั่วไป หมายถึง บุคคลที่มีชีวิตอยู่ในช่วงสุดท้ายของชีวิต ซึ่งเป็นวัยเสื่อมทางด้านร่างกาย จิตใจ และหน้าที่การงานทางสังคม ซึ่งแต่ละคนจะปรากฏอาการเสื่อมแตกต่างกัน นอกจากอาการเสื่อมดังกล่าวแล้ว ยังได้ใช้เกณฑ์อายุ 60 ปี เป็นเกณฑ์สากล เพื่อให้ทราบว่าบุคคลใดสมควรเป็นผู้สูงอายุ

จิตติรัตน์ ดิศโยธิน (2550, หน้า 26) สรุปว่า ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป เป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมถอยมีปัญหาเกิดขึ้นหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ เศรษฐกิจ และสังคม

ปณิศา ชะบ่าง (2549, หน้า 13) กล่าวสรุปว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้สูงอายุซึ่งมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นวัยที่มีความเสื่อมของโครงสร้างทางด้านร่างกายและจิตใจ มีการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคมไปจากเดิมที่เคยปฏิบัติในขณะที่ยังมีอายุน้อยกว่านี้

บรรลุ ศิริพานิช (2542, หน้า 29) กล่าวว่า ผู้สูงอายุ คือ ผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป มีการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา ทางจิตใจและอารมณ์ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยเป็นอยู่ ซึ่งสามารถแบ่งผู้สูงอายุตามอายุและสภาวะสุขภาพ เป็น 3 กลุ่มย่อย ดังนี้

60-70 ปี คือ กลุ่มผู้สูงอายุระดับต้น (the young old)

71-80 ปี คือ กลุ่มผู้สูงอายุระดับกลาง (the middle old)

81 ปีขึ้นไป คือ กลุ่มผู้สูงอายุระดับปลาย (the old-old)

กลุ่มผู้สูงอายุระดับต้น เป็นผู้มีอายุ 60-70 ปีระดับนี้สภาวะทางกายภาพ และ สรีรวิทยาเริ่มเปลี่ยนแปลงไม่มาก ทำให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้เป็นส่วนใหญ่ กลุ่มผู้สูงอายุ ระดับกลางเป็นผู้มีอายุ 71-80 ปี ระดับนี้สภาวะทางกายภาพ และสรีรวิทยา เปลี่ยนแปลงแล้วเป็น ส่วนใหญ่ทำให้การช่วยเหลือตนเองบกพร่อง เริ่มต้องการ ความช่วยเหลือในบางสิ่งบางอย่างกลุ่ม ผู้สูงอายุระดับปลาย เป็นผู้มีอายุ 81 ปีขึ้นไป ระดับนี้สภาวะทางกายภาพ และสรีรวิทยาเปลี่ยนแปลง ไปเห็นได้ชัดเจน บางคนมีความพิการ บางคนช่วยเหลือตนเองไม่ได้ จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ คนที่ยังช่วยเหลือตนเองได้ดีก็อาจจะมีแต่เป็นส่วนน้อย

นักชราวิทยาแบ่งช่วงอายุออกเป็น 4 ช่วง โดยใช้เกณฑ์ตามลักษณะจิตวิทยา ชีววิทยา Hoffman (อ้างถึงใน สุทธินันท์ น้ำเพชร, 2542, หน้า 25)

1. ช่วงไม่ค่อยแก่ (the young-old) อายุประมาณ 60-69 ปี เป็นช่วงที่คนต้องประสบ กับความเปลี่ยนแปลงของชีวิตที่เป็นภาวะวิกฤตหลายด้าน เช่น การเกษียณอายุการจากไป ของคู่ครอง มิตรสหายรายได้ลดลงการสูญเสียตำแหน่งทางสังคม โดยทั่วไปช่วงนี้ ผู้สูงอายุมักเป็นคนที่แข็งแรงแต่อาจพึ่งพิงผู้อื่นอยู่บ้าง สำหรับผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูง จะรู้จักปรับตัว การปรับตัวในช่วงนี้มีข้อเสนอแนะว่า ควรใช้แบบ Engagement คือ ยังเข้าร่วม กับกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมทั้งใน ครอบครัวและนอกครอบครัว

2. ช่วงแก่ปานกลาง (the middle-aged old) อายุประมาณตั้งแต่ 70-79 ปี เป็นช่วงที่ คนเริ่มเจ็บป่วยเพื่อนและสมาชิกในครอบครัวที่อายุใกล้เคียง ๆ กัน อาจเริ่มล้มหายตายจาก มากขึ้น เข้า ร่วมกิจกรรมทางสังคมน้อยลงการปรับตัวระยะนี้มักเป็นไปในรูปแบบ Disengagement คือ ไม่ค่อยยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมของครอบครัวและสังคม

3. ช่วงแก่จริง (the old-old) อายุประมาณ 80-89 ปี ผู้สูงอายุนี้อายุปรับตัวให้ เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ยากขึ้น เพราะสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมนั้น ต้องมีความเป็นส่วนตัวมาก ไม่วุ่นวาย แต่ก็ต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยังกระตุ้นความสามารถในแง่ต่าง ๆ ตามวัย (both privacy and stimulating) ผู้สูงอายุนี้อายุต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่น มากกว่า วัยที่ผ่านมามีเริ่มนึกถึงอดีต มากขึ้น

4. ช่วงแก่จริง ๆ (the very old-old) อายุประมาณ 90 ปีขึ้นไป มีจำนวนค่อนข้างน้อย เป็นวัยที่มีปัญหาทางสุขภาพในวัยนี้ควรทำกิจกรรมที่ไม่ต้องการมีการแข่งขัน ไม่ต้องมี

การบีบคั้น เรื่องเวลาที่ต้องทำให้เสร็จควรทำกิจกรรมที่พอใจและอยากทำในชีวิต ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ได้ผ่านวิกฤตของชีวิตมาแล้วด้วยดี จะเป็นระยะแห่งสุขสงบพอใจในตนเอง ประชากรในกลุ่มผู้สูงอายุทุกช่วงวัยมีตั้งแต่ผู้ยังมีสมรรถภาพ เต็มไปด้วยความรู้ ความคิด ความเชี่ยวชาญ ความมีชีวิตชีวา เรื่อยไปถึงผู้ที่มีปัญหาทางอารมณ์ จิตใจ สุขภาพ สังคม ไปจนถึงผู้แก่หง่อมที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้และ/หรือผู้ที่เลอะเลือน

จากการศึกษาของ Hall (อ้างถึงใน สุทธินันท์ น้ำเพชร 2542, หน้า 24)

ได้แบ่งการสูงอายุของคนออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การสูงอายุตามวัย (chronological aging) หมายถึง การสูงอายุตามปีปฏิทิน โดยนับจากปีที่เกิดเป็นต้นไป และบอกได้ทันทีว่าใครมีอายุนาน้อยเพียงใด
2. การสูงอายุตามสภาพร่างกาย (biological aging) หมายถึง การเปลี่ยนแปลง ด้านสมรรถภาพ และหน้าที่ของร่างกายเมื่อมีอายุนานขึ้น ดูได้จากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่เกิดขึ้น ได้แก่ ผมเริ่มบางเปลี่ยนเป็นสีขาว ผิวหนังเหี่ยวย่น ตกระ สายตายาว สิริษะล้าน เป็นต้น
3. การสูงอายุตามสภาพจิตใจ (psychological aging) หมายถึง การเปลี่ยนแปลง ในหน้าที่ของการรับรู้แนวความคิดความจำ การเรียนรู้เขาวนปัญญา และลักษณะของ บุคลิกภาพที่ปรากฏในระยะต่าง ๆ ของชีวิตแต่ละผู้สูงอายุตามอายุที่เพิ่มมากขึ้น
4. การสูงอายุตามสภาพสังคม (sociological aging) หมายถึง การเปลี่ยนแปลง ด้านบทบาทหน้าที่และสถานภาพของผู้สูงอายุในระบบสังคม เช่น ครอบครัว เพื่อนฝูง ความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน หน่วยราชการเอกชน สโมสร และอื่น ๆ

จากความหมายของคำว่าสูงอายุจะเห็นได้ว่าเวลาของการมีชีวิตของแต่ละคนจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเจริญ และความเสื่อมของร่างกายมนุษย์ และมีผลกระทบโดยตรงต่อผู้สูงอายุทั้งด้านภาวะสุขภาพกายจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ และพบว่า ความหมายเกี่ยวกับผู้สูงอายุมีมากมายแตกต่างกัน เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ที่ตรงกัน การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงกำหนดให้ ผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป และเป็นวัยที่ร่างกายเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมถอยลง ส่งผลต่อสภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ เศรษฐกิจ และสังคม

การเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ

สุรกุล เจนอบรม (2534, หน้า 1) กล่าวว่า ผู้สูงอายุจะมีกระบวนการทำงานภายในร่างกายอยู่ 2 กระบวนการ คือ กระบวนการเจริญเติบโต และกระบวนการเสื่อมโทรม กระบวนการทั้ง 2 นี้ เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน โดยในวัยทารก จนถึงวัยหนุ่มสาวกระบวนการเจริญเติบโต จะมีเหนือกระบวนการเสื่อมโทรม และเมื่อผู้สูงอายุมี การเจริญเติบโตมากขึ้น กระบวนการเสื่อมโทรมจะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นจนเหนือกระบวนการ เจริญเติบโต ดังนั้น เมื่อผู้สูงอายุมีอายุมากขึ้น และเข้าสู่วัยสูงอายุจึงมีการเปลี่ยนแปลงของชีวิตที่เป็นไป ในทางเสื่อมถอยจึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ร่างกายของผู้สูงอายุจะเกิดการเปลี่ยนแปลง ไปในทางเสื่อมมากกว่าการเจริญเติบโต การเปลี่ยนแปลงของอวัยวะต่าง ๆ ของแต่ละคน จะเกิดขึ้นไม่เท่ากัน เช่น เซลล์ต่าง ๆ ส่วนใหญ่ทำงานลดลงและมีจำนวนน้อยลงร้อยละ 30 เมื่อเทียบกับวัยหนุ่มสาว ขนาดของเซลล์ที่เหลือจะใหญ่ขึ้น เพราะมีไขมันสะสมมากขึ้น ปริมาณไขมันในร่างกายเพิ่มขึ้น กระดูกจะมีแคลเซียมสลายออกมากขึ้น ทำให้น้ำหนัก กระดูกลดลงและผุง่ายขึ้น ปริมาณน้ำภายในเซลล์ลดลง แต่ปริมาณน้ำนอกเซลล์ยังคงเดิม หรือลดลงเพียงเล็กน้อยจึงทำให้ปริมาณน้ำทั้งหมดภายในร่างกายลดลง เกิดการกระจาย ของส่วนประกอบที่สำคัญของร่างกายโดยจะเริ่มจากอายุ 25-75 ปี และมีผู้ศึกษาถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุไว้มากและมีข้อสรุปที่คล้ายคลึงกัน เช่น

ไกรสิทธิ์ ดันติสินทร์ (2533, หน้า 143-147) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลง ตามอายุ จะเกิดขึ้นไม่เท่ากันในแต่ละคน ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ มักมีอุบัติการณ์ของโรค เรื้อรังเกิดขึ้น เช่น โรคหัวใจโรคมะเร็ง โรคความดันโลหิตสูง เป็นต้น และเมื่ออายุเข้าสู่ วัยสูงอายุ ปริมาณเซลล์ของร่างกายที่ทำหน้าที่ในอวัยวะต่าง ๆ ลดลง เนื่องจากการสร้าง เซลล์ใหม่เพื่อทดแทนเซลล์เก่าที่ตายไปนั้นลดลง โดยเฉพาะเซลล์สมอง ไต กล้ามเนื้อ ปอด หัวใจ และกระดูกอ่อน

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของผู้สูงอายุจะเริ่มต้นจากหน่วยเล็กที่สุด คือ เซลล์ซึ่งตามปกติร่างกายของมนุษย์ จะประกอบไปด้วยเซลล์และเซลล์จะมีการเจริญเติบโต และตายลง ตลอดจนมีการสร้างเซลล์ใหม่ขึ้นทดแทน แต่เมื่ออายุมากขึ้นการตายของเซลล์

จะเพิ่มจำนวนขึ้น จึงเป็นผลให้การทำงานในระบบต่าง ๆ ของร่างกายมีประสิทธิภาพลดลงไปตามธรรมชาติ นอกจากนั้น ปัจจัยด้านกรรมพันธุ์ เพศ อาชีพ การระวังรักษาสุขภาพ อาหาร และสิ่งแวดล้อม ยังเป็นสิ่งที่ควบคุมการเปลี่ยนแปลงของร่างกายผู้สูงอายุในแง่ของการเปลี่ยนแปลงเร็วหรือช้าด้วย

การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตวิทยา Holmes and Rahe (1967, pp. 213-221) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเครียดที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของชีวิต เรียกว่า Social Readjustment Rating Scale (SRRS) ซึ่งทำการศึกษากับผู้สูงอายุหลายช่วงอายุ หลายอาชีพ เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงของความเครียดต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า ความเครียดต่อเหตุการณ์ชีวิตที่กลุ่มตัวอย่างจัดลำดับไว้มีดังนี้ การตายของคู่สมรสหรือญาติผู้ใกล้ชิด การหย่าร้าง การแยกกันอยู่ การถูกจำคุก การเจ็บป่วยจากอุบัติเหตุ ปัญหาชีวิตสมรส การถูกออกจากงานและการมีปัญหาทางเพศ การเปลี่ยนแปลงของชีวิตเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ในทุกช่วงของอายุ ซึ่งในแต่ละวัยจะเผชิญกับปัญหาที่แตกต่างกัน เช่น ผู้สูงอายุจะมีปัญหาความเครียดเกี่ยวกับสุขภาพกายที่เปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อม ดังนั้น จะเห็นว่าในผู้สูงอายุสภาวะทางจิตใจเกี่ยวข้องกับผูกพันกับสภาวะทางร่างกายอย่างใกล้ชิด เมื่อร่างกายเปลี่ยนแปลงไปตามวัยที่เพิ่มมากขึ้น อารมณ์และจิตใจก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย และได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางจิตของผู้สูงอายุไว้ ดังนี้

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความเสื่อมของอวัยวะและปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ ปัจจัยทางพันธุกรรม ความสำเร็จทางการศึกษา สถานะทางสังคม ความต้องการงานประจำที่เคยทำ การสูญเสียต่าง ๆ ประกอบกับ ผลกระทบทางเศรษฐกิจล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตวิทยาที่เกิดขึ้น ได้แก่

1. บุคลิกภาพ จากการศึกษานักทฤษฎีบุคลิกภาพ พบว่า ความสูงวัยแทบจะไม่มีผลทำให้บุคลิกภาพของผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไป บุคลิกภาพที่มีมาแต่เดิมจะยังคงที่อยู่ว่าวัยจะเพิ่มมากขึ้น เช่น ผู้ที่อยู่ในวัยเด็ก มีอารมณ์ฉุนเฉียวง่าย เมื่อมีอายุมากขึ้น บุคลิกภาพเดิมจะมีผลต่อบุคลิกภาพปัจจุบัน นั่นคืออารมณ์จะไม่เยือกเย็น อย่งไรก็ตาม

อิทธิพลหรือข้อจำกัดทางกายและจิตใจ ก็อาจมีผลต่อบุคลิกภาพในปัจจุบันของผู้สูงอายุ ใ้บุคลิกภาพในผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเหตุการณ์แวดล้อม และภาวะวิกฤติ แต่ละผู้สูงอายุได้เผชิญแตกต่างกันออกไป แม้ว่าจะมีพื้นฐานดั้งเดิมจากวัยเริ่มต้นชีวิต แล้วก็ตาม หากปรับตัวได้จะทำให้ตนเองและผู้ใกล้ชิดมีความสุข แต่หากปรับตัวไม่ได้ มักจะก่อให้เกิดความทุกข์แก่ตนเองและผู้อื่นเช่นกัน การเรียนรู้ถึงสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัยสูงอายุจะช่วยให้เกิดการปรับตัวเข้าหากัน เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2. การเรียนรู้และความจำ การเรียนรู้และความจำมีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น การเรียนรู้ของผู้สูงอายุ จะเริ่มบกพร่องลงเมื่ออายุ 40-50 ปี และเมื่ออายุ 70 ปี จะเริ่มเรียนรู้ได้ยากขึ้น เหตุผลที่ทำให้การเรียนรู้บกพร่องไปยังอธิบายได้ไม่แน่ชัด มีการแก้ไขให้ผู้สูงอายุได้เกิดการเรียนรู้ดีขึ้น โดยการลดอัตราความเร็วในการนำเสนอปัญหาลดความคาดหวังว่า จะได้รับการตอบสนองอย่างรวดเร็วและพัฒนากลไกวิธีในการเรียนรู้ให้ดีขึ้น การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นในวัยสูงอายุ เพราะผู้สูงอายุมีความเข้าใจว่า จะเรียนรู้ได้อย่างไรได้ดีจึงเป็นไปได้ที่จะช่วยพัฒนาความสามารถของผู้สูงอายุในการปรับตัวให้เข้ากับงานใหม่หรือชีวิตความเป็นอยู่ใหม่ได้ดีขึ้น การศึกษาเรื่องความจำในวัยสูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความยากลำบากในเรื่องความจำระยะสั้น หรือตระหนักถึงสิ่งที่เกิดขึ้น ปัจจุบันได้น้อยกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า แม้ความจำเรื่องเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วยังคงสูงอยู่ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกสับสน หงุดหงิด และขาดความมั่นใจในตนเอง และนอกจากนั้น ความจำยังขึ้นอยู่กับสถานการณ์ความน่าสนใจของเนื้อหาสมาธิ

3. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พบว่า คนส่วนใหญ่มักเกิดความคิดสร้างสรรค์เมื่ออายุ 30-60 ปี และผู้สูงอายุมักมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้ แม้ว่าเขาจะไม่ได้รับการศึกษาก็ตาม เขาจะจำประสบการณ์ต่าง ๆ มาเรียบเรียงรวมเข้าด้วยกัน ในระดับที่สูงกว่าซับซ้อนกว่าและสร้างชิ้นใหม่จริง ๆ ตามความคิดของเขา ซึ่งมักตรงกับสภาพความเป็นจริงที่คนส่วนใหญ่ต้องการ และผู้สูงอายุมักมีการตัดสินใจช้า อาจเป็นเพราะต้องการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง หรือเพราะกลัวความล้มเหลวจากสิ่งที่เขาเคยได้เรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ ในอดีต แต่ถ้าไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ผู้สูงอายุก็ดูเหมือนจะเลือกเอาสิ่งที่มีความเสี่ยงสูงหรือสิ่งใหม่ ๆ เหมือนผู้อ่อนวัยกว่าเหมือนกัน

4. สถิติปัญหาด้านสติปัญญา พบว่า ความสามารถทางสมองของคนเราจะอยู่ในระดับสูง เมื่อมีอายุ 24 ปี และจะเริ่มลดน้อยลงภายหลัง อายุ 30 ปี ซึ่งจะลดลงเรื่อยไปจนถึงวัยชรา และในผู้สูงอายุที่ไม่มีความเจ็บป่วยทางด้านร่างกายจิตใจและสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี อาจมีการเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญาเสื่อมถอยเพียงเล็กน้อย หรืออาจไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเลย ในผู้สูงอายุเดียว พฤติกรรมของผู้สูงอายุจะเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากความเสื่อมทางสมองทำให้การเคลื่อนไหวช้าลง ตัดสินใจยากขึ้น ไม่สามารถทำกิจกรรมที่ซับซ้อนที่มีประสานงานต่อเนื่องได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิทยาของผู้สูงอายุตามสภาพแวดล้อม การศึกษา กิจกรรมในสังคมประสบการณ์ และสุขภาพของแต่ละคน

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงด้านจิตวิทยาเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ และอารมณ์ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและสังคม เพราะการเปลี่ยนแปลง ดังกล่าว มีผลต่อจิตใจของผู้สูงอายุถ้าผู้สูงอายุคนใดปรับตัวไปตามการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย และสังคม ก็จะมีการพัฒนาจิตใจและอารมณ์ได้ดี ขณะเดียวกันผู้สูงอายุบางคนมีการปรับตัวไม่ทัน กับการเปลี่ยนแปลงจะทำให้เกิดความเครียด นอกจากนั้นการสูญเสียคนใกล้ชิด การแยกไปของสมาชิกในครอบครัว และการหยุดงานที่ทำอยู่ล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจทั้งสิ้น ซึ่งลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจที่พบบ่อย เช่น การรับรู้ความรู้สึก ความจำ สถิติปัญญาต่าง ๆ ตลอดจนประสิทธิภาพของการทำงานประสานกันของระบบประสาทส่วนกลางลดลงตามอายุ การยึดติดอยู่กับความคิดเห็นของตนเองทำให้มีอารมณ์หงุดหงิด โกรธง่าย หรือใจน้อย บางรายมีอาการว่าเหว่ซึมเศร้า

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม มนุษย์มีการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม มีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกัน การ แลกเปลี่ยนแนวความคิดเห็น และการมีความรู้สึกว่าตนเป็นสมาชิกของกลุ่ม สิ่งเหล่านี้เป็นความต้องการทางสังคม การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ของสังคม เป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุต้องประสบเช่นเดียวกับผู้สูงอายุอื่น ๆ อย่างน้อยการเปลี่ยนตำแหน่งในครอบครัวก็เป็นสิ่งแรก จากที่เคยเป็นหัวหน้าครอบครัวกลายมาเป็นสมาชิกคนหนึ่ง ของครอบครัว เป็นที่ปรึกษา เป็นที่เคารพ หรือเป็นผู้คอยดูแลบ้าน เป็นต้น บางรายไม่มีอาชีพกลายเป็นผู้อาศัยไป ดังนั้น การปรับตัวของผู้สูงอายุเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเกิดขึ้น ความสามารถในการร่วมกิจกรรมช้าลง ความสามารถในการแสวงหามิตรใหม่มีจำกัด เพราะผู้ที่มีอายุน้อยกว่ามักขาดความพึงพอใจที่จะสร้างสัมพันธภาพกับผู้สูงอายุผู้สูงอายุจึงผูกพันอยู่กับมิตรเก่าเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งก็มีเหลืออยู่น้อยและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีผลกระทบต่อผู้สูงอายุได้ดังต่อไปนี้ คือ

การเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ บทบาทต่าง ๆ ในสังคมมากมาย ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกภาคภูมิใจในตำแหน่งหน้าที่ การเปลี่ยนแปลงบทบาทที่เกิดขึ้น เนื่องจากการเกษียณอายุทำให้รู้สึกสูญเสียอำนาจ ตำแหน่งบารมี ความเคารพ ยกย่อง และรายได้ ผู้สูงอายุชายความรู้สึกสูญเสียจะมีมาก ในคนที่เป็นผู้มีรายได้เลี้ยงครอบครัว แต่ในเพศหญิงความรู้สึกสูญเสียจะน้อยกว่า จะมีความรู้สึกสูญเสียบทบาทของแม่บ้าน แต่ยังคงทำบทบาทของแม่อยู่เช่นเดิม บทบาทของผู้สูงอายุในสังคมเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากสังคมเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรม ไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ทำให้ระบบครอบครัวเปลี่ยนโครงสร้างจากครอบครัว ขยายเป็น ครอบครัวเดี่ยว ทำให้มีการลดคุณค่าและบทบาทของผู้สูงอายุลง ไม่มีสิทธิเข้าไปยุ่งเกี่ยว ภายในบ้าน การเปลี่ยนแปลงบทบาทที่ดูเหมือนว่าจะมีผลกระทบที่รุนแรงที่สุดอาจเกิด จากคู่ครอง ไม่สามารถทำหน้าที่ทางร่างกายและจิตใจได้ถึงขั้นบทบาท เช่น การหาเลี้ยง ครอบครัวที่ทำให้เกิดปัญหาในด้านการเงิน ถ้าภรรยาไม่สามารถทำงานบ้านได้ สามสิ่ง เกยอยู่แต่ในสังคมนอกบ้าน และมีความเชื่อว่างานนั้นเป็นงานผู้หญิง มิใช่สิ่งที่ชาย พึงกระทำได้ และจากการขาดการเตรียมตัวมาก่อน จึงเป็นการยากจะรับบทบาทได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้พบได้บ่อยในบั้นปลายชีวิต ผลกระทบที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ก็คือ ความอ้างว้าง ว้าเหว่ ความรู้สึกโกรธแค้น เศร้าซึม ซึ่งทำให้มีผลกระทบไปถึงการดูแล และผู้ให้การดูแลด้วย

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมจะมุ่งเน้นไปที่ภาระหน้าที่และบทบาท ทางสังคมของผู้สูงอายุที่นับวันจะยิ่งลดลงเนื่องจากมีข้อจำกัดทางร่างกาย ทำให้ขาด ความคล่องตัวในการคิด การกระทำ และการสื่อสาร สมาชิกภาพทางสังคมมีขอบเขตจำกัด ความห่างเหินทางสังคมมีมาก เป็นลำดับ หากผู้สูงอายุสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นได้ย่อมทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขในชีวิต หากไม่สามารถปรับเข้ากับการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ ผู้สูงอายุจะรู้สึกว่าตนเองไร้ประโยชน์และเป็นภาระแก่สังคม

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่เกษียณอายุ ออกจากราชการ รัฐวิสาหกิจ หรืองานเอกชน แต่ยังคงดำรงชีวิตต่อไปในสังคม ยังต้อง จ้างจ่ายใช้สอยเพื่อการดำรงชีพ เพื่อการดูแลสุขภาพ และคำรักษาพยาบาล จึงทำให้ ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับปัญหาด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุที่เกษียณอายุ พบว่า สถานภาพทาง การเงิน ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวจะลดลงจากที่หัวหน้าครอบครัวยังคงทำงานอยู่ ความต้องการทางการเงินของผู้สูงอายุ กู้เพื่อนำมาใช้ในการครองชีพ การพักผ่อน หย่อนใจ และทำนุบำรุงที่อยู่อาศัย ซึ่งอัตราค่าใช้จ่ายเหล่านี้สูงขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้ ผู้สูงอายุใช้จ่ายไม่เพียงพอ จากการศึกษาของ ฟิรลิตีส์ คำนวณศิลป์ (2533, หน้า 148-149) พบว่า ผู้สูงอายุประมาณร้อยละ 20 ต้องการให้รัฐจัดสวัสดิการสังคมในลักษณะ ให้รายได้ประจำแก่ผู้สูงอายุ ซึ่งผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีได้เป็นข้าราชการที่ได้รับบำเหน็จหรือ บำนาญจากทางราชการแต่อย่างใด ยิ่งไปกว่านั้นภาวะเงินเฟ้อยังทำให้ผู้สูงอายุประสบ ความยากลำบากมากขึ้น ในขณะที่ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้นเป็นลำดับ เงินทองส่วนใหญ่ ใช้จ่ายไปกับคำรักษาพยาบาล แต่รายได้ยังคงที่ ซึ่งคู่คล้ายกับว่าเงินที่มีอยู่จะลดน้อยลง เป็นลำดับ จึงมีผู้สูงอายุร้อยละ 25 ที่ต้องการเพิ่มรายได้ของตน และยังช่วยให้ตัวเองรู้สึก มีคุณค่า และเงินยังช่วยให้สามารถดูแลตนเองได้ดีขึ้นอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุรายได้ส่วนใหญ่จะลดลง แต่รายจ่ายคงที่หรือ เพิ่มขึ้นในด้านการดูแลสุขภาพ ดังนั้น สรุปได้ว่า เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ผู้สูงอายุจะต้องเผชิญ กับการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกายที่เสื่อมถอยลง ทางด้านสังคมที่ ลดบทบาทลงสัมพันธ์ภาพอยู่ในวงที่จำกัด คือ อาจจะอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน ส่งผลให้ เกิดปัญหาเศรษฐกิจ เช่น การถูกบอกเลิกจ้างงาน การออกไปทำงานไม่ไหว ส่งผลกระทบ ต่อรายได้ลดน้อยลง ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตใจ เช่น รู้สึกเครียด รู้สึกไร้ค่า รู้สึกเหงา ว้าเหว่ เสื่อมเศร้า เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต ของผู้สูงอายุ ฉะนั้นต้องขึ้นอยู่กับปรับตัวของผู้สูงอายุของแต่ละคนที่จะสามารถ เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อการดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่าง มีความสุข

ปัญหาของผู้สูงอายุ การปรับตัวเข้าสู่บทบาทของผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่ยาก เพราะคนคนหนึ่งขณะที่มีอายุ 50-59 ปี ยังคงสามารถแสดงบทบาทหน้าที่ในสังคม

ได้เหมือนบุคคลอื่น แต่เมื่ออายุได้ปรับเปลี่ยนเป็นอายุ 60 ปี (เพิ่มแค่ปีเดียว) บทบาทหน้าที่การทำงานของผู้สูงอายุก็ถูกจำกัดกรอบให้แคบลงอย่างเห็นได้ชัดจากคำว่า “ผู้สูงอายุ” การทำงานไม่ได้รับการสนับสนุน ถูกเลิกจ้างงานเนื่องจากถูกมองว่าผลิตผลไม่ได้คุณภาพเหมือนวัยแรงงาน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นข้อจำกัดที่ผู้สูงอายุยากจะปรับตัวได้ในทันทีทันใด เด็กรุ่นยังมีการอบรมสั่งสอนให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีอย่างไร ต้องทำอะไรบ้าง แต่สำหรับผู้สูงอายุไม่มีการฝึกฝนให้เป็นผู้สูงอายุ เพราะลักษณะของวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่ต่างคนต่างอยู่ตัวใครตัวมัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันน้อยลง ดังนั้นจึงทำให้บุคคลที่ต้องอาศัยอยู่ในสังคมสมัยใหม่ได้ต้องสามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ต้องมีความสามารถแบบพหุสูตร และรอบรู้ทุกเรื่อง ด้วยเหตุผลข้างต้นนี้จึงทำให้ผู้สูงอายุที่ต้องอยู่ต่อไปถึง 10-20 ปีข้างหน้า ที่สังคมได้กลายเป็นสังคมผู้สูงอายุสมบูรณ์แล้ว จะต้องมีความพร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ และความรู้ความสามารถที่รอบด้านจึงจะสามารถอยู่รอดในสังคมอนาคตได้ (จุฑารัตน์ แสงทอง, 2560, หน้า 15-16)

ประเด็นปัญหาที่สำคัญของผู้สูงวัยมี 5 ด้าน ดังนี้ (สุมาลี สังข์ศรี, 2540, หน้า 17)

1. ปัญหาด้านสุขภาพ บุคคลเข้าสู่วัยสูงอายุสภาพร่างกายสรีระเปลี่ยนแปลงในทางที่เสื่อมถอยลง การทำงานของอวัยวะลดถอยลง ร่างกายหรืออวัยวะที่ใช้งานมานานอาจเกิดความขัดข้องเจ็บป่วย โรคที่พบในผู้สูงอายุนั้นเกี่ยวข้องกับทุกระบบของร่างกาย ตา หู ระบบทางเดินหายใจ ผิวหนัง ความดันโลหิต หัวใจ ระบบย่อยอาหาร โรคเกี่ยวกับระบบประสาทกล้ามเนื้อ และกระดูก

2. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เมื่อวัยทำงานบุคคลประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเอง และครอบครัวอย่างเต็มที่ เมื่อก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุทำให้รายได้เปลี่ยนแปลงสภาพร่างกายที่ทรุดโทรมอ่อนแอ สมรรถนะการทำงานลดลง ส่งผลมาถึงรายได้อาชีพช่วงวัยสูงอายุนี้นสภาพการเปลี่ยนแปลงของรายได้เป็นปัญหาใหญ่มีผลกระทบต่อผู้สูงอายุมาก ปัญหาเศรษฐกิจนั้น พบว่า ผู้สูงอายุในเมืองและชนบทจำนวนมากต้องอาศัยญาติพี่น้อง ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่มีที่พึ่งพาต้องดิ้นรนหาเลี้ยงตนเองจนร่างกายไม่ไหว

3. ปัญหาทางด้านจิตใจ สาเหตุสำคัญ ได้แก่ สาเหตุจากร่างกายอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายทำงานได้ไม่เต็มที่การทำงานของอวัยวะบางอย่าง เช่น สมอง ต่อมไร้ท่อ มีผลโดยตรงต่อจิตใจ ทำให้ผู้สูงอายุซึมเศร้า ไม่กระฉับกระเฉง สับสน วิดกกังวล ไม่สบายใจ

การที่ร่างกายอ่อนแอมีโรคภัยทำให้ผู้สูงอายุคิดมากกว่าตนเองเป็นภาระของผู้อื่น ต้องพึ่งพาผู้อื่น สาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงการทำงาน บุคคลมีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุภาระงานลดลงเกษียณอายุราชการทำให้มีเวลาว่างมองตนเองว่า เป็นคนไร้ค่า และปรับตัวไม่ทัน สาเหตุจากครอบครัวผู้สูงอายุต้องการอยู่กับครอบครัวญาติพี่น้อง ต้องการความอบอุ่นสภาพสังคมเศรษฐกิจปัจจุบันบุตรหลานต้องแยกครอบครัวออกไป ประกอบอาชีพการงานที่อื่นทำให้ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพังผู้สูงอายุรู้สึกเหงา ถูกทอดทิ้งหมดกำลังใจ สาเหตุจากสภาพสังคมอดีตผู้สูงอายุพ้นจากหน้าที่การงานยังคงมีบทบาทเสมือนที่พึ่งที่ปรึกษา การประกอบกิจการงานปัจจุบันสภาพแวดล้อมของสังคมเปลี่ยนแปลงไปบทบาทนี้ในส่วนของผู้สูงอายุเสมือนถูกลดบทบาทลง

4. ปัญหาการปรับตัวผู้สูงอายุในวัยหนุ่ม-สาวหรือวัยกลางคนนั้นมีการกิจประจำวันด้านการประกอบอาชีพการงานหารายได้เมื่อพ้นภาระงานหน้าที่เคยติดต่อดสื่อสารกับบุคคลที่ร่วมงานต้องอยู่ตามลำพัง ผู้สูงวัยส่วนมากเมื่อพ้นจากหน้าที่การงานมาแล้วผู้สูงอายุต้องปรับตัวใหม่เป็นเรื่องยากสำหรับผู้สูงอายุที่ไม่มีการวางแผนหรือเตรียมตัวมาก่อน

5. ปัญหาความรู้การไม่รู้ในที่นี่หมายถึง การที่ผู้สูงอายุมีพื้นฐานการศึกษาต่ำ ไม่มีโอกาสได้รับความรู้เพิ่มเติม ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน จากการสำรวจสภาพผู้สูงอายุในประเทศไทยของหน่วยงานต่าง ๆ และนักวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุไม่ได้รับการศึกษา ผู้สูงอายุส่วนมากได้รับการศึกษาน้อย จบการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 70 ไม่สามารถอ่านเขียนหนังสือได้ ผู้สูงอายุไม่ได้รับข่าวสารข้อมูล ไม่ทราบว่ามึบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขทำให้ไม่ได้ขอรับบริการ การที่ผู้สูงอายุมีความรู้ที่น้อยเช่นนี้ทำให้ผู้สูงอายุขาดความรู้พื้นฐานขาดข้อมูลที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตด้านสุขภาพ อาชีพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการศึกษาน้อยเป็นอุปสรรคต่อการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติม ปัญหานี้ยังมีความเชื่อมโยงให้เกิดปัญหาต่าง ๆ อีกมากมาย

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแพทย์และการสาธารณสุข ทำให้คนมีสุขภาพพลานามัยดีขึ้น อายุขัยเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าในอดีต จำนวนผู้สูงอายุมีมากขึ้น สภาพร่างกายจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกฎของธรรมชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ฉะนั้นช่วงที่เข้าสู่วัยสูงอายุ ซึ่งเป็นวัยสุดท้ายของชีวิต จึงควรต้องมี

การเตรียมตัว เพื่อยอมรับ และปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อม ได้อย่างมีความสุข ซึ่งผู้สูงอายุประสบปัญหาต่าง ๆ ดังนี้ (กรมอนามัย, สำนักส่งเสริมสุขภาพ, ส่วนอนามัยผู้สูงอายุ, 2561)

1. ปัญหาทางด้านสุขภาพกาย ผู้สูงอายุมักจะมีปัญหาด้านสุขภาพเสื่อมโทรม มีโรคภัยต่าง ๆ เบียดเบียน ทั้งโรคทางกาย และทางสมอง ผู้มีอายุเกิน 65 ปี มักมีการเปลี่ยนแปลงทางสมอง คือ โรคสมองเสื่อม โรคหลงลืม และโรคซึมเศร้า
2. ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุที่มีฐานะไม่ดี ไม่มีลูกหลานดูแลอุปการะเลี้ยงดู อาจจะไม่มีรายได้ หรือรายได้ไม่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงชีพ อาจจะไม่มีที่อยู่อาศัย ทำให้ได้รับความลำบาก
3. ปัญหาทางด้านความรู้ ผู้สูงอายุไม่มีโอกาสได้รับความรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง ให้เหมาะสมกับวัย และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อให้เข้ากันได้กับเยาวชนรุ่นใหม่
4. ปัญหาทางด้านสังคม ผู้สูงอายุอาจจะไม่ได้รับการยกย่องจากสังคมเหมือนเดิม โดยเฉพาะผู้ที่เคยเป็นข้าราชการ ตำแหน่งสูงซึ่งเคยมีอำนาจและบิรวารแวดล้อม เมื่อเกษียณอายุราชการ อาจเสียดายอำนาจและตำแหน่งที่เสียไป เยาวชนและหนุ่มสาวหลายคนมีทัศนคติไม่ดีต่อผู้สูงอายุ เห็นคนรุ่นเก๋าล้าสมัย พูดไม่รู้เรื่องและไม่มีประโยชน์
5. ปัญหาทางด้านจิตใจ ผู้สูงอายุจะไม่ได้รับความเอาใจใส่ และความอบอุ่น จากลูกหลานอย่างเพียงพอ ทำให้รู้สึกเหงา อังว้าง และอาจจะมีอาการวิตกกังวลต่าง ๆ เช่น กังวลว่าจะถูกลูกหลาน และญาติพี่น้องทอดทิ้ง กังวลในเรื่องความตาย ผู้สูงอายุมักมีอาการเปลี่ยนแปลง เช่น เศร้า เฉยเมย เอาแต่ใจตนเอง ผู้สูงอายุบางคน ก็ยังมีความต้องการความสุขทางโลกีย์ ซึ่งไม่เหมาะสมกับวัยของตนทำให้ได้รับความผิดหวัง
6. ปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว ปัญหาผู้สูงอายุที่น่าเป็นห่วงคือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม ในอดีตจะเป็นครอบครัวใหญ่ ที่เรียกว่า ครอบครัวขยาย ทำให้มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้น และเกิดความอบอุ่น ระหว่างพ่อ แม่ และลูกหลาน ในปัจจุบันครอบครัวคนไทย โดยเฉพาะในเขตเมืองจะเป็นครอบครัวเดี่ยวเป็นส่วนใหญ่ ลูกหลานจะมาทำงานในเขตเมืองทิ้งพ่อแม่ให้เฝ้าบ้าน ทำให้ผู้สูงอายุอยู่อย่างโดดเดี่ยว ไม่ได้รับการดูแล และได้รับความอบอุ่นดังเช่นอดีตที่ผ่านมา

7. ปัญหาค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง ปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงจากภาวะทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ทำให้เยาวชนมีความกดดันที่ต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์น้อยลง ผู้สูงอายุไม่ได้รับการดูแล ต้องอาศัยสถานสงเคราะห์คนชรา ในอนาคตเมื่อประเทศไทยเป็นประเทศอุตสาหกรรมแบบใหม่ สังคมไทยอาจกลายเป็นสังคมตะวันตกคือ ต่างคนต่างอยู่ ไม่มีการเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ไม่มีการทดแทนบุญคุณ บุตรหลานโตขึ้นก็จะไม่เลี้ยงดูพ่อแม่เมื่อแก่ชรา

การเรียนรู้และเข้าใจถึงปัญหาสุขภาพทั้งทางกายและใจที่อาจเกิดขึ้นในผู้สูงอายุ รวมถึงวิธีป้องกันและการดูแลจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้อีกยาวนาน ด้วยสุขภาพที่ดีและมีชีวิตชีวา เมื่อวัยเพิ่มขึ้น การทำงานหรือโครงสร้างของเนื้อเยื่อหรืออวัยวะย่อมเสื่อมถอยลงไปตามกาลเวลา ปัญหาสุขภาพทางกายและใจก็เป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่สามารถทำความเข้าใจ ป้องกัน และดูแลได้ นอกจากปัญหาสุขภาพกายแล้ว ปัญหาสำคัญอีกประการ คือ ปัญหาสุขภาพทางใจของผู้สูงอายุ ซึ่งปัจจุบันเป็นปัญหาที่พบได้บ่อยมากขึ้น โดยปัญหาสุขภาพทางใจ คือ (สายพิน ไซยนันท์, 2561)

1. ผู้สูงอายุมีความวิตกกังวลกลัวว่าจะต้องพึ่งลูกหลาน โดยแสดงออกในลักษณะขาดความเชื่อมั่น นอนไม่หลับ กลัวถูกทอดทิ้ง ทำให้เกิดภาวะไม่สบายใจและกาย เช่น ใจสั่น แน่นหน้าอก หายใจไม่อิ่ม ทำให้อ่อนเพลีย ไม่มีแรง โดยแนวทางแก้ คือ การเปลี่ยนความคิดของตนเอง พยายามมองในแง่ความเป็นจริงมากกว่าคิดไปล่วงหน้า ฯลฯ

2. การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุบางคนเป็นโรคซึมเศร้า เพราะวัยสูงอายุจะพบความสูญเสียได้บ่อย นอกจากนี้ยังมีการหงุดหงิด ระวังเอาแต่ใจตนเอง ฯลฯ ดังนั้น ลูกหลานจะต้องแก้ไขด้วยการพบปะ พูดคุย และเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้สูงอายุ หางานหรือกิจกรรมให้ผู้สูงอายุทำเพื่อความเพลิดเพลินและเกิดประโยชน์ อย่าปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่คนเดียว เป็นต้น

3. การเปลี่ยนแปลงทางความคิด ผู้สูงอายุมักจะคิดซ้ำซาก ลังเล ระวัง หมกมุ่น เรื่องของตัวเองและเรื่องในอดีต และคิดถึงปัจจุบันด้วยความหวาดกลัว กลัวถูกทอดทิ้ง และกลัวถูกเขารังเกียจ

4. การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม ผู้สูงอายุมักเอาแต่ใจตัวเอง รู้จู้ ขี้นั่น อยู่ไม่สุข ชอบยุ่งเรื่องคนอื่น หรืออาจมีปัญหาทางเพศ ในสังคมไทยมักไม่พูดถึงเรื่องเพศ

ความเป็นจริงผู้สูงอายุเพศชายมีความต้องการทางเพศอยู่ตลอดเวลา แต่ในเพศหญิง อาจไม่พบว่า มีความต้องการทางเพศทำให้เกิดปัญหาขึ้นระหว่างคู่สมรส แนวทางแก้ไข ปัญหา คือ การเข้าพบแพทย์เพื่อรับคำปรึกษา

5. การเปลี่ยนแปลงของความจำ ผู้สูงอายุมักจำปัจจุบันไม่ค่อยได้และชอบย้า คำถามซ้ำ ๆ กับคนที่คุยด้วย ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย บางรายจำผิดพลาด เป็นภาวะ ที่เรียกว่าสมองเสื่อม แต่ถ้าไม่รบกวนชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุถือว่าไม่ผิดปกติ แต่ในผู้สูงอายุที่มีโรคสมองเสื่อม การสูญเสียความจำจะรุนแรงมากจนมีผลในชีวิตประจำวัน ต้องพบแพทย์เพื่อหาแนวทางการรักษา นอกจากนี้ ต้องใช้สมุดบันทึกช่วยจำ จัดสิ่งของ ให้เป็นระเบียบ และลูกหลานต้องพร้อมเข้าใจและให้ความช่วยเหลือ

อย่างไรก็ดี เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพใจที่ดีสมาชิกในครอบครัวและสังคมพึงปฏิบัติ ต่อผู้สูงอายุ คือ (1) ต้องสร้างให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนยังมีคุณค่า มีความสำคัญ และมีความหวัง ในชีวิต เช่น ขอคำปรึกษาแนะนำต่าง ๆ ขอความช่วยเหลือให้ควบคุมดูแลบ้าน และเป็น ที่ปรึกษาการเลี้ยงดูบุตร (2) ระวังคำพูดหรือการกระทำที่แสดงออกต่อผู้สูงอายุ และพยายามให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุด้วยการกล่าวทักทายก่อน เชิญรับประทานอาหาร ก่อน (3) ชักชวนพูดคุยและรับฟังถึงส่วนดีหรือเหตุการณ์ประทับใจในอดีตของผู้สูงอายุ ด้วยความจริงใจ เพื่อให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่ายังมีคนชื่นชมในชีวิตของตนอยู่ และ (4) ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมที่สนใจต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เช่น ไปวัดทำบุญ ฟังเทศนา โดยลูกหลานช่วยเตรียมข้าวของต่าง ๆ ไว้ให้

การเตรียมตัวที่ดีและพร้อม จะทำให้ผู้สูงอายุมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัว และสังคมได้อย่างมีความสุข ข้อเสนอแนะในการปรับตัว และการวางแผนของผู้สูงอายุมีดังนี้ (สายพิน ไซยันทน์, 2561)

1. ผู้สูงอายุควรวางแผนตัวให้เหมาะสมกับวัย ประพฤติปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดี แก่ลูก หลาน และสมาชิกในครอบครัว

2. เป็นที่ปรึกษาแนะนำและกำลังใจแก่ลูก หลาน และสมาชิกในครอบครัวเมื่อ มีปัญหา ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ผ่านปัญหา และอุปสรรคมากมาย ย่อมมีประสบการณ์ที่สามารถ นำมาเป็นบทเรียน ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ลูก หลาน ได้เป็นอย่างดี การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ในอดีต จึงเป็นสิ่งมีค่าและเป็นกำลังใจแก่ลูก หลาน แต่สิ่งที่พึงระวัง และ

เป็นข้อจำกัดสำหรับลูก หลาน และสมาชิกในครอบครัวก็คือ ต้องไม่เป็นการนำเรื่องในอดีตที่ร้ายแรง หรือมีผลกระทบรุนแรงต่อความเครียดในผู้สูงอายุ

3. ช่วยเหลืองานบ้านตามความสามารถ และความถนัด ผู้สูงอายุมักจะไม่อยู่นิ่งเฉย หากสภาพร่างกายยังมีกำลังดี ก็จะช่วยเหลืองานบ้าน เช่น ทำความสะอาดบ้าน ทำอาหาร รดน้ำต้นไม้ เลี้ยงหลาน ทำงานฝีมือ เย็บปักถักร้อย

4. การยอมรับบทบาท และสถานภาพที่เปลี่ยนไป ผู้สูงอายุจะต้องตระหนักว่า เมื่ออายุมากขึ้นหรือเกษียณจากวัยทำงานแล้ว บทบาทและสถานภาพย่อมเปลี่ยนไป ครั้งหนึ่งเคยเป็นผู้ให้ เป็นผู้นำครอบครัว เป็นผู้มอบบทบาทในสังคม ต้องเปลี่ยนบทบาท มาเป็นผู้รับ เป็นผู้ตาม ลดบทบาทในสังคม สถานภาพเปลี่ยนแปลงไป

5. การยอมรับและเข้าใจผู้อื่น ผู้สูงอายุจะต้องยอมรับ และปรับตัวให้สามารถ อยู่ร่วมกับลูก หลาน และสมาชิกในครอบครัว ได้อย่างปกติสุข การยอมรับบทบาท และการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นการให้กำลังใจ และให้เกียรติแก่ลูก หลาน และสมาชิกในครอบครัว ซึ่งมีส่วนช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว กับผู้สูงอายุเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

6. การช่วยเหลือตนเองเท่าที่สามารถทำได้ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ จะมีความเกรงใจ ลูก หลาน และผู้อุปการะดูแลใกล้ชิดอยู่เป็นปกตินิสัย ดังนั้น การช่วยเหลือตนเอง ของผู้สูงอายุเท่าที่สามารถทำได้ จึงเป็นการแบ่งเบา หรือลดภาระของผู้อื่นในครอบครัว การแบ่งเบาภาระ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นับเป็นการเสริมสร้าง และรักษา สัมพันธภาพอันดีระหว่างกันไว้ได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ประภาส พาวินันท์ (2535) ศึกษาเรื่อง การรับสารสนเทศของพนักงานโรงงาน-อุตสาหกรรม ในเขตอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

1. พนักงานมีสภาพการรับสารสนเทศโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการรับสารสนเทศอยู่ 2 ระดับ คือ ระดับมาก และ

ระดับปานกลาง ด้านที่มีการรับสารสนเทศอยู่ในระดับมาก คือ ด้านวัตถุประสงค์ในการรับสารสนเทศ สำหรับด้านที่มีการรับสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านเนื้อหาของสารสนเทศ ด้านช่วงเวลาในการรับสารสนเทศ และด้านแหล่งสารสนเทศ

2. เมื่อเปรียบเทียบสภาพการรับสารสนเทศ พบว่า พนักงานที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน มีการรับสารสนเทศโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนพนักงานที่มีอายุต่างกัน พบว่า พนักงานที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี และพนักงานที่มีอายุ 31 ปีขึ้นไป มีการรับสารสนเทศโดยส่วนรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพนักงานที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี ($\bar{X} = 3.0073$) มีการรับสารสนเทศโดยส่วนรวมมากกว่าพนักงานที่มีอายุ 31 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 2.7842$)

3. พนักงานมีปัญหาการรับสารสนเทศโดยส่วนรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

4. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการรับสารสนเทศ พบว่า พนักงานที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกันมีปัญหาการรับสารสนเทศโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน

ประภาส พาวินันท์ (2551) ศึกษาเรื่อง การรู้สารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยที่นักศึกษาใช้บริการส่วนใหญ่ คือ สำนักหอสมุดกลาง โดยส่วนใหญ่ใช้บริการห้องอ่านหนังสือทั่วไป และห้องอ่านหนังสือพิมพ์และวารสาร นักศึกษาส่วนใหญ่ได้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตจากร้านอินเทอร์เน็ต รองลงมาคือ บ้าน/หอพัก และสถานศึกษาที่ให้บริการโดยสำนักหอสมุดกลาง และสถาบันคอมพิวเตอร์ เพื่ออ่านและติดตามข่าวสารทั่วไป และเพื่อหาข้อมูลเสริมการเรียนรู้ ทักษะการรู้สารสนเทศที่นักศึกษาส่วนใหญ่ เสิร์ชเอนจิน (search engine) หัวเรื่องการค้นคว้าและเขียนรายงานวิชาการ เว็บเบราว์เซอร์ (web browser) และกฎหมายการใช้คอมพิวเตอร์/อินเทอร์เน็ต ตามลำดับ นักศึกษาส่วนใหญ่ได้รับความรู้และทักษะความรู้สารสนเทศจากการศึกษาด้วยตัวเอง รองลงมาคือ การเรียนรู้ในวิชาที่เกี่ยวข้อง การเรียนรู้จากเว็บไซต์ทั่วไป การเรียนรู้จากเพื่อน และการลองผิดลองถูกตามลำดับ นักศึกษามีความเข้าใจการรู้สารสนเทศในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการศึกษาค้นคว้าและสารสนเทศ ด้านแหล่งและการเข้าถึงสารสนเทศ และด้านพฤติกรรมและจริยธรรมการใช้สารสนเทศ ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม นักศึกษาต้องการพัฒนาความรู้

และทักษะการรู้สารสนเทศโดยรวมในระดับมาก การเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศ พบว่า นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานครมีความเข้าใจการรู้สารสนเทศโดยรวม มากกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในส่วนภูมิภาค นอกจากนี้ ยังพบว่านักศึกษาที่มีกลุ่มอายุ ชั้นปี พื้นฐานการศึกษาเดิม และสภาพการเรียนรู้และการทำงานต่างกันมีความรู้สารสนเทศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นันทิช นลอง โภคศิลาชัย และหทัยชนก สุขเจริญ (2555) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรม การใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) ของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊ก โดยเฉลี่ยใช้เฟซบุ๊กสัปดาห์ละ 10-20 ชั่วโมง มักจะใช้ช่วงเวลา 11.01-14.00 น. เล่นเฟซบุ๊กบ่อยที่สุดมักใช้เฟซบุ๊กเพื่อความบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ ใช้เฟซบุ๊กมาเป็นระยะเวลา 1 ปี และโปรแกรมที่นิยมเข้าไปใช้บริการเฟซบุ๊กบ่อยที่สุด คือ Google Chrome ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจรวม ในการใช้เฟซบุ๊กของผู้สูงอายุ คือ ด้านการสนทนา ด้านการใช้งาน ด้านการใช้ประโยชน์ ที่ระดับความสำคัญ .05

อารีย์ มยังพงษ์ (2556) ศึกษาเรื่อง สภาพและความต้องการการฝึกอบรมด้าน ICT ของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการ ฝึกอบรมด้าน ICT (59.4%) เพื่ออ่านข้อมูล/ข่าวสาร และติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต โดยผู้สูงอายุมีความต้องการต่อประเด็นเหล่านี้ในระดับมาก ได้แก่ การได้รับบริการ ฝึกอบรมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การฝึกอบรมหลักสูตรการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต เบื้องต้น การสืบค้นข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต สถานที่ฝึกอบรมที่สะดวกในการเดินทาง และวิทยากรผู้สอนที่เข้าใจข้อจำกัดของผู้สูงอายุ เมื่อเปรียบเทียบความต้องการฝึกอบรม ด้าน ICT ของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,000 บาทขึ้นไป ให้ความสำคัญด้านสถานที่และเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม วิทยากร หลักสูตร และการใช้ บริการในการฝึกอบรมมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า ผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ การฝึกอบรมมีความต้องการฝึกอบรมด้าน ICT มากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เคยฝึกอบรมมาก่อน และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการให้ภาครัฐจัดหาคอมพิวเตอร์ สาธารณะไว้บริการให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน ให้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตฟรี จัดหา คอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ตในราคาประหยัด และสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดฝึกอบรม ด้าน ICT สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน

กฤษฎา อยู่พวง, เทอดศักดิ์ ไม่เท่าทอง และศุภรรรษตรา แสนวา (2557) ศึกษาเรื่อง “ความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดบริการและกิจกรรมของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ กรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้สวนลุมพินี” ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการบริการและกิจกรรมของ ห้องสมุด แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ (1) ด้านบริการห้องสมุด ได้แก่ บริการทรัพยากรสารสนเทศ บริการยืม-คืน บริการช่วย-ค้นหาทรัพยากรสารสนเทศ บริการรายการหนังสือใหม่ บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด บริการเทคโนโลยีสารสนเทศ บริการฉายภาพยนตร์ บริการข้อมูลข่าวสารของห้องสมุด บริการถ่ายเอกสาร บริการกระดาษจดบันทึก บริการสิ่งอำนวยความสะดวก ของห้องสมุด และบริการติดต่อประสานงานการจัดกิจกรรมของกรุงเทพมหานคร (2) ด้านกิจกรรม ห้องสมุด ได้แก่ การเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การบรรยายโดยผู้เชี่ยวชาญ เทศกาลหนังสือ นิทรรศการ กิจกรรมกลุ่มตามความสนใจ กิจกรรมเกมเกี่ยวกับสุขภาพ กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมส่งเสริมความรู้ กิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุต่อห้องสมุด และกิจกรรมความร่วมมือกับหน่วยงานในชุมชน

เวธกา กลิ่นวิจิต (2557) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ปีที่ 3: การจัดการความรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้พฤติกรรม ก่อนและหลังการเรียนรู้จากกระบวนการจัดการความรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยความรู้ด้านสุขภาพโดยรวมหลังการเรียนรู้มากกว่าก่อนการเรียนรู้

สมาน ลอยฟ้า (2557) ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้ใหญ่ ในชนบท” ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพการใช้อินเทอร์เน็ต พบว่า ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่เคยใช้อินเทอร์เน็ตมาก่อน (ร้อยละ 68.3) โดยมีประสบการณ์ มากกว่า 3 ปี (ร้อยละ 75.5) สำหรับผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ต ส่วนใหญ่ใช้ทุกวัน (ร้อยละ 20.1) แต่ครั้งใช้นานประมาณ 1 ชั่วโมง (ร้อยละ 29.5) อุปกรณ์ที่ใช้เข้าอินเทอร์เน็ต ได้แก่ โน้ตบุ๊ก และคอมพิวเตอร์ ตั้งโต๊ะ (ร้อยละ 59.4 และ 44.4) ส่วนใหญ่ใช้ ช่วงเวลาเช้า (ร้อยละ 35.7) และใช้น้อยกว่า 10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 42.5) ใช้อินเทอร์เน็ตที่บ้านตัวเอง (ร้อยละ 54.9) กิจกรรมที่ใช้บ่อย ๆ ได้แก่ เฟซบุ๊ก การค้นหาและติดตามข่าวสารเหตุการณ์การค้นหาข้อมูลและความรู้และการดูวิดีโอ ส่วน ใหญ่ใช้เว็บไซต์ภาษาไทย (ร้อยละ 53.8) และเรียนรู้การใช้

อินเทอร์เน็ตด้วยตนเอง (ร้อยละ 49.7) สำหรับเหตุผลที่ใช้ อินเทอร์เน็ต คือ ใช้ติดต่อสื่อสารได้สะดวกและรวดเร็ว (ร้อยละ 69.7) ใช้งานไม่ยุ่งยากและใช้ได้ทุกที่ทุกเวลา (ร้อยละ 66.6) และค้นหาข้อมูลข่าวสารได้ทุกประเภท (ร้อยละ 64.1) (2) ปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ต พบว่า ปัญหาในระดับมาก ได้แก่ เมื่อใช้คอมพิวเตอร์นาน ๆ จะปวดและแสบตา ($\bar{X} = 3.70$) ปวดเมื่อยคอ แขน และหลัง ($\bar{X} = 3.69$) และสถานที่ให้บริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะในชุมชนมีน้อย ($\bar{X} = 3.65$) (3) ความต้องการใช้อินเทอร์เน็ต พบว่า ความต้องการระดับมากที่สุด ได้แก่ ต้องการให้ค่าใช้บริการอินเทอร์เน็ตถูกลง ($\bar{X} = 4.53$) ส่วนความต้องการในระดับมาก ได้แก่ เพิ่มแหล่งให้บริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะในชุมชน ($\bar{X} = 4.44$) และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วสูง ($\bar{X} = 4.34$) และ (4) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้อินเทอร์เน็ต ได้แก่ ไม่มีเวลาใช้ ($\bar{X} = 4.30$) ขาดทักษะในการใช้เป็นพิมพ์และเมาส์ ($\bar{X} = 4.26$ และ 4.25) ไม่มีความรู้และทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ($\bar{X} = 4.25$) ไม่มีประสบการณ์ใช้อินเทอร์เน็ตมาก่อน ($\bar{X} = 4.14$) และไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง ($\bar{X} = 4.11$)

พรชิตา อุปถัมภ์ (2559) ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ” จากการวิเคราะห์งานวิจัย พบว่า (1) ความต้องการสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับบริบทหรือสถานการณ์ที่เผชิญขณะดำเนินการแสวงหาสารสนเทศ (2) แหล่งสารสนเทศด้านสุขภาพที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด คือ แหล่งสารสนเทศที่เป็นบุคคล (3) รูปแบบสารสนเทศด้านสุขภาพที่ผู้สูงอายุต้องการ คือ เสียง ข้อความ ภาพ และสื่อมัลติมีเดีย (4) แรงจูงใจในการแสวงหาสารสนเทศมาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ปัญหาสุขภาพ การป้องกันและรักษาโรค และโภชนาการ (5) การใช้ประโยชน์จากสารสนเทศ เช่น การดูแลตนเอง การป้องกันรักษาโรค โภชนาการ และ (6) ปัญหาและอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศ เช่น ไม่ทราบแหล่งสารสนเทศ การรู้สารสนเทศ การศึกษา สภาพแวดล้อม และภาษา

อารีย์ มัยยพงษ์ และเกื้อกูล ตาเย็น (2559) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการเรียนรู้สื่อเทคโนโลยีของผู้สูงอายุในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีของผู้สูงอายุในระดับมากที่สุด คือ อินเทอร์เน็ตช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์กับครอบครัว ญาติพี่น้อง บุตรหลานและเพื่อน ๆ

ที่อยู่ห่างไกลได้สะดวกยิ่งขึ้น รองลงมาคือ ผู้สูงอายุสามารถรับชมภาพยนตร์และฟังเพลงบนอินเทอร์เน็ตเพื่อสร้างความบันเทิงเร้าใจ ทำให้คลายความเครียดได้เป็นอย่างดี ปัจจัยด้านการสนับสนุนเทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุมากที่สุด คือ บริการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตตามห้องสมุด สถานพยาบาล ส่วนบริการผู้สูงอายุและชมรมผู้สูงอายุต่าง ๆ โดยมีเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำการใช้งาน รองลงมาคือ การให้ความรู้และฝึกทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการเข้าถึงและการรู้เท่าทัน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการเรียนรู้สื่อเทคโนโลยีของผู้สูงอายุในยุคหลอมรวมเทคโนโลยีประกอบด้วย (1) ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพปัจจุบัน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประสบการณ์ใช้คอมพิวเตอร์ โดยสามารถอธิบายความมีอิทธิพลได้ร้อยละ 24.6 (2) ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีของผู้สูงอายุ และ (3) ปัจจัยด้านการสนับสนุนเทคโนโลยีสำหรับผู้สูงอายุได้ร้อยละ 39.7

งานวิจัยต่างประเทศ

Wood, Lanuza, Bacin, MacKenzie, and Nosko (2010) ได้ทำการศึกษาองค์ประกอบสำคัญทางสถานภาพของผู้สูงอายุที่มีผลต่อการเรียนรู้ ICT โดยประเมินผลจากก่อนการฝึกอบรมและภายหลังจากการฝึกอบรมการใช้ ICT ของผู้สูงอายุจำนวน 65 คน พบว่าอันดับความสำคัญอันดับแรกในการเรียนรู้ ICT ของผู้สูงอายุนั้น ขึ้นอยู่กับสถานภาพด้านความสามารถ อายุ และคุณสมบัติของผู้สูงอายุ และการเรียนรู้ ICT ของผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับตัวของผู้เรียนเองและไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้สอนเท่านั้น

Sayago, Forbes, and Blat (2013) ได้ศึกษาประชากรผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ICT โดยศึกษาข้อมูลจากจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 420 คน ซึ่งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า การประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ICT ของผู้สูงอายุ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของอายุและความทรงจำ ได้แก่ (1) การเชื่อมโยงการเรียนรู้กับความต้องการในชีวิตประจำวัน (2) การเรียนรู้ร่วมกันอย่างไม่เป็นทางการ และ (3) ทำให้ความทรงจำไม่เสื่อม นอกจากนี้งานวิจัยยังเน้นคำถามเกี่ยวกับผู้สูงอายุมีวิธีการอย่างไรจึงทำให้มีความรอบรู้ ICT ดังเช่นปัจจุบันนี้ จากการศึกษาข้อมูลของกลุ่มผู้สูงอายุในช่วงเวลาหลายปีได้แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุมีความเชื่อมั่นในการเรียนรู้

ICT มากขึ้น มีเทคนิคในการเรียนรู้และไม่มีปัญหาความยุ่งยากในการในการเรียนรู้ ICT และจากประสบการณ์ชีวิตของผู้สูงอายุเป็นการถ่ายทอดการเรียนรู้ที่สำคัญ ทั้งนี้ การให้บริการเพื่อการเรียนรู้ ICT สำหรับผู้สูงอายุนั้นได้รับการบูรณาการมากขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (population)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555-2560 จำนวน 480 คน

กลุ่มตัวอย่าง (sample)

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้เกษียณอายุราชการ ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจากตารางของ Kerjcie and Morgan (1970, pp. 607-610) จากประชากร 480 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 214 คน ส่วนการเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling--SRS) ตามเพศของผู้เกษียณอายุราชการ (ดูตาราง 1)

ตาราง 1

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เพศ	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง
ชาย	192	86
หญิง	288	128
รวม	480	214

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยมีขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

แบบสอบถาม

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. ศึกษาค้นคว้า หนังสือ เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ และศึกษาเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถามสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย
3. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยและตัวแปรที่ต้องการวัด
4. นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น และแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา
5. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) และนำมาคำนวณค่า IOC (Index of item Objective Congruence) โดยคัดเลือกข้อที่มีค่ามากกว่า 0.5 ไว้ และแก้ไขปรับปรุงข้อที่มีค่าน้อยกว่าพร้อมทั้งแก้ไข

ปรับปรุงเนื้อหาของแบบสอบถามให้ได้คุณภาพ (สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์, 2554, หน้า 179-186) ซึ่งมีรายชื่อดังต่อไปนี้

5.1 อาจารย์นิพา ผลสงเคราะห์ อาจารย์สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

5.2 อาจารย์ธรา จันทร่อนุ อาจารย์สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

5.3 ว่าที่ร้อยหญิง นิธิมา แก้วมณี บรรณารักษ์ปฏิบัติการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

5.4 นางสาววันดี มีดี ตำแหน่งบรรณารักษ์ปฏิบัติการ สำนักบรรณสาร-การพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

5.5 นางสาวสุทามาส ศัสตุล ตำแหน่งบรรณารักษ์ปฏิบัติการ สังกัดฝ่ายเทคโนโลยีห้องสมุด งานมัลติมีเดีย สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง

6. นำแบบสอบถามฉบับแก้ไขปรับปรุงไปทดลองใช้ (try out) กับผู้เกษียณอายุราชการ ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ฉบับ และนำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของเครื่องมือ โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 116-119) ได้ค่าความเชื่อมั่น .89

7. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เกษียณอายุราชการ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) โดยมีข้อคำถามเกี่ยวกับเพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่เกษียณอายุราชการ แหล่งที่พักอาศัย และสภาพการพักอาศัย

ตอนที่ 2 การรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตอนที่ 3 ปัญหาการรับสารสนเทศ ของผู้เกษียณอายุราชการ ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

แบบสอบถามในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) ตามวิธีการของลิเคอร์ท (Likert scale) โดยกำหนดไว้ 5 ระดับ ดังนี้ (สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์, 2554, หน้า 128-132)

- 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง ระดับน้อย
- 3 หมายถึง ระดับปานกลาง
- 4 หมายถึง ระดับมาก
- 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการรับสารสนเทศและปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1. หนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถึงผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. การส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์
3. นำแบบสอบถามกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วนำมาคำนวณหาค่าทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบ และคัดเลือกฉบับที่มีความสมบูรณ์ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินงาน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามในตอนต้นที่ 1 โดยการแจกแจงความถี่และคำนวณหาค่าร้อยละ (percentage)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามในตอนต้นที่ 2 และตอนต้นที่ 3 โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (arithmetic mean-- $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation-- SD) ซึ่งแปรค่าเฉลี่ยของความคิดเห็น ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 121)
 - ระดับ 1.00-1.50 หมายถึง น้อยที่สุด
 - ระดับ 1.51-2.50 หมายถึง น้อย
 - ระดับ 2.51-3.50 หมายถึง ปานกลาง
 - ระดับ 3.51-4.50 หมายถึง มาก
 - ระดับ 4.51-5.00 หมายถึง มากที่สุด
3. นำข้อเสนอแนะที่ได้จากแบบสอบถามตอนต้นที่ 4 มาจัดกลุ่มความคิดเห็น พร้อมนำมาแจกแจงความถี่ และคำนวณหาค่าร้อยละ (percentage)
4. การทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติอ้างอิง (inferential statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย และการยอมรับสมมติฐานการวิจัยเมื่อผลการทดสอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 - 4.1 การทดสอบสมมติฐาน ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีเพศ แหล่งที่พักอาศัย และสภาพการพักอาศัย ต่างกันมีการรับสารสนเทศและปัญหาการรับสารสนเทศแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ t test (independent samples)
 - 4.2 การทดสอบสมมติฐาน ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่เกษียณอายุราชการ ต่างกันมีการรับสารสนเทศและปัญหาการรับสารสนเทศแตกต่างกัน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance--ANOVA) และการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ในกรณีที่ผลการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance--ANOVA) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยใช้วิธีของเชฟเฟ้ (Scheffé)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของแบบสอบถาม ได้แก่

1.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) โดยการคำนวณหาค่า IOC (Index of item Objective Congruence) (สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์, 2554, หน้า 179-186)

1.2 การวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในตอนที 2 ซึ่งเป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert scale) โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 116-119; สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์, 2554, หน้า 128-132)

2. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติดังนี้

2.1 ค่าร้อยละ (percentage)

2.2 ค่าเฉลี่ย (arithmetic mean-- $\bar{X}$)

2.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation--SD)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน (inferential statistics) ได้แก่

3.1 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม จากกลุ่มตัวอย่างที่มีความเป็นอิสระต่อกัน (independent samples) โดยใช้สถิติ t test

3.2 การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance) เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป โดยใช้สถิติ F test

3.3 การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ในกรณีที่ผลการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยใช้วิธีของ เชฟเฟ่ (Scheffé)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 214 คน ได้รับแบบสอบถามคืนมาและคัดเลือกรับที่สมบูรณ์ได้จำนวน 190 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.79 ของแบบสอบถามทั้งหมด ซึ่งเป็นข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เกษียณอายุราชการ

ตอนที่ 2 การรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตอนที่ 3 ปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตอนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการรับสารสนเทศและปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

$\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย (mean)

SD แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

F แทน ค่าที่จะพิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ F (F distribution)

t แทน การแจกแจงแบบ t (t distribution)

SS แทน ผลบวกกำลังสองของคะแนน (sum of square)

MS แทน ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน (mean square)

df แทน ชั้นของความเป็นอิสระ (degrees of freedom)

Sig. แทน นัยสำคัญทางสถิติ (significance)

* แทน ค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เกษียณอายุราชการ

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้เกษียณอายุราชการ ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่เกษียณอายุราชการ แหล่งที่พักอาศัย และสภาพการพักอาศัย โดยวิเคราะห์หาค่าความถี่และค่าร้อยละ เสนอผลในรูปแบบของตาราง (ดูตาราง 2)

ตาราง 2

จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้เกษียณอายุราชการ

ข้อมูลทั่วไปของผู้เกษียณอายุราชการ	จำนวน (คน) ($n = 190$)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	107	56.32
หญิง	83	43.68
2. สถานภาพสมรส		
โสด	31	16.31
สมรส	135	71.05
หย่าร้าง/หม้าย	24	12.63
3. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	62	32.63
ปริญญาตรี	66	34.73
ปริญญาโทขึ้นไป	62	32.63

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของผู้เกษียณอายุราชการ	จำนวน (คน) ($n = 190$)	ร้อยละ
4. ระยะเวลาที่เกษียณอายุราชการ		
1 ปี	57	30.00
2 ปี	36	18.94
3 ปี	38	20.00
4 ปี	24	12.63
5 ปี	23	12.10
6 ปี	12	6.31
5. แหล่งที่พักอาศัย		
กรุงเทพมหานคร	170	89.47
ต่างจังหวัด	20	10.52
6. สภาพการพักอาศัย		
อยู่คนเดียว	29	15.26
อาศัยอยู่กับครอบครัว	161	84.73
เฉลี่ยรวม	190	100.00

จากตาราง 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นเพศชาย จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 56.32 และเพศหญิง จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 43.68 ส่วนใหญ่สมรส จำนวน 135 คิดเป็นร้อยละ 71.05 และส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 34.73 ส่วนการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีและปริญญาโทขึ้นไปเท่ากัน จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 32.63 โดยระยะเวลาที่เกษียณอายุราชการ 1 ปี มากที่สุด จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้เกษียณอายุราชการส่วนใหญ่พักอาศัยในกรุงเทพมหานคร จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 89.47 และส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัว จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 84.73 แต่มีเพียงส่วนน้อยที่อาศัยอยู่ตามลำพัง จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 15.26

ตอนที่ 2 การรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำเสนอผลในรูปแบบของตาราง ดังนี้

ตาราง 3

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นรายด้าน

การรับสารสนเทศ	$\bar{X}$	SD	ระดับการรับสารสนเทศ
1. ด้านเนื้อหาสารสนเทศ	3.18	.57	ปานกลาง
2. ด้านการใช้ประโยชน์	3.25	.56	ปานกลาง
3. ด้านแหล่งสารสนเทศ	2.64	.60	ปานกลาง
4. ด้านสื่อสารสนเทศ	3.35	.62	ปานกลาง
5. ด้านการรับหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร	3.08	.54	ปานกลาง
6. ด้านการใช้อินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์	3.74	.74	มาก
เฉลี่ยรวม	3.10	.46	ปานกลาง

จากตาราง 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีการรับสารสนเทศโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการรับสารสนเทศอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการใช้อินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์ ($\bar{X} = 3.74$) และอยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสื่อสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.35$) ด้านการใช้ประโยชน์ ($\bar{X} = 3.25$) ด้านเนื้อหาสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.18$) ด้านการรับหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.08$) และด้านแหล่งสารสนเทศ ($\bar{X} = 2.64$) ตามลำดับ

ตาราง 4

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับเนื้อหาสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เนื้อหาสารสนเทศ	$\bar{X}$	SD	ระดับการรับสารสนเทศ
1. ด้านสุขภาพ	3.64	.81	มาก
2. ด้านการเงิน	3.33	.80	ปานกลาง
3. ด้านการท่องเที่ยว	3.22	1.03	ปานกลาง
4. ด้านบันเทิง	3.01	.96	ปานกลาง
5. ด้านการเมือง	2.91	.98	ปานกลาง
6. ด้านสังคม	3.24	.74	ปานกลาง
7. ด้านกฎหมาย	2.83	.90	ปานกลาง
8. ด้านการศึกษา	3.17	.83	ปานกลาง
9. ด้านวัฒนธรรม	3.27	.85	ปานกลาง
10. ด้านความงาม	2.91	.95	ปานกลาง
11. ด้านธรรมชาติ	3.48	.96	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.18	.57	ปานกลาง

จากตาราง 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีการรับเนื้อหาสารสนเทศโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ข้อ และเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสุขภาพ ($\bar{X} = 3.64$) ส่วนข้ออื่น ๆ มีพฤติกรรมการรับสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง ดังเช่น ด้านธรรมชาติ ($\bar{X} = 3.48$) ด้านการเงิน ($\bar{X} = 3.33$) ด้านวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.27$) ด้านสังคม ($\bar{X} = 3.24$) ด้านการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.22$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านกฎหมาย ($\bar{X} = 2.83$)

ตาราง 5

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์สารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การใช้ประโยชน์สารสนเทศ	$\bar{X}$	SD	ระดับการรับสารสนเทศ
1. การบริหารการเงิน	3.37	.85	ปานกลาง
2. การดูแลและทำความเข้าใจสุขภาพ	3.57	.79	มาก
3. การประกอบอาชีพหลังวัยเกษียณ	2.84	1.05	ปานกลาง
4. การติดตามข่าวสาร	3.57	.82	มาก
5. การเรียนรู้เพิ่มเติม	3.21	.94	ปานกลาง
6. การบันเทิง	3.06	.97	ปานกลาง
7. การเดินทางท่องเที่ยว	3.18	.98	ปานกลาง
8. การเข้าสังคม การพบปะผู้คน	3.30	.84	ปานกลาง
9. การเลือกซื้อสินค้า	3.14	.81	ปานกลาง
10. การเผยแพร่และให้ความรู้แก่ผู้อื่น	3.12	.80	ปานกลาง
11. การปรับตัวในการดำเนินชีวิตวัยเกษียณ	3.43	.85	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.25	.56	ปานกลาง

จากตาราง 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จะมีการใช้ประโยชน์สารสนเทศโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ข้อ คือ การติดตามข่าวสาร ($\bar{X} = 3.57$) และการดูแลและทำความเข้าใจสุขภาพ ($\bar{X} = 3.57$) ส่วนข้ออื่น ๆ มีการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ดังเช่น การปรับตัวในการดำเนินชีวิตวัยเกษียณ ($\bar{X} = 3.43$) การบริหารการเงิน ($\bar{X} = 3.34$) การเข้าสังคมพบปะผู้คน ($\bar{X} = 3.30$) และการเรียนรู้เพิ่มเติม ($\bar{X} = 3.21$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การประกอบอาชีพหลังวัยเกษียณ ($\bar{X} = 2.84$)

ตาราง 6

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศที่ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ไปรับบริการสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศ

แหล่งสารสนเทศ	$\bar{X}$	SD	ระดับการรับสารสนเทศ
1. ห้องสมุดประชาชน	2.38	.87	น้อย
2. ศูนย์ข้อมูลชุมชน	2.55	.89	ปานกลาง
3. อนามัยหรือศูนย์สุขภาพชุมชน	2.66	.91	ปานกลาง
4. พิพิธภัณฑ์/หอจดหมายเหตุ	2.23	.90	น้อย
5. ร้านหนังสือ	2.73	.92	ปานกลาง
6. งานนิทรรศการหนังสือ	2.55	.88	ปานกลาง
7. โรงพยาบาล	3.32	.90	ปานกลาง
8. ศาสนสถาน	2.99	.92	ปานกลาง
9. แหล่งท่องเที่ยวในประเทศ	3.09	.99	ปานกลาง
10. แหล่งท่องเที่ยวต่างประเทศ	2.44	1.00	น้อย
11. ศูนย์ปฏิบัติการ/สมาคมที่เกี่ยวข้อง	2.86	.99	ปานกลาง
12. ศูนย์ฝึกอบรมอาชีพ	2.35	.82	น้อย
13. สถานที่อบรม/สัมมนาวิชาการ	2.27	.93	น้อย
14. การประชุมในชุมชน	2.51	.89	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	2.64	.60	ปานกลาง

จากตาราง 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ไปรับบริการสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 9 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 อันดับ ได้แก่ โรงพยาบาล ($\bar{X} = 3.32$) แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย ($\bar{X} = 3.09$) ศาสนสถาน ($\bar{X} = 2.99$) ศูนย์ปฏิบัติการ/สมาคมที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 2.86$) และร้านหนังสือ ($\bar{X} = 2.73$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ พิพิธภัณฑ์/หอจดหมายเหตุ ($\bar{X} = 2.23$)

ตาราง 7

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับสื่อสารสนเทศที่ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ใช้ในการเข้าถึงสารสนเทศ

สื่อสารสนเทศ	$\bar{X}$	SD	ระดับการรับสารสนเทศ
1. หนังสือ	3.42	.81	ปานกลาง
2. นิตยสาร/วารสาร	3.26	.84	ปานกลาง
3. รายการโทรทัศน์	4.01	.86	มาก
4. รายการวิทยุ	3.47	.95	ปานกลาง
5. อ่านจุลสาร/ใบปลิว/แผ่นพับ	2.95	.82	ปานกลาง
6. ป้ายประกาศ/ป้ายโฆษณา	2.97	.81	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.35	.62	ปานกลาง

จากตาราง 7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้ใช้สื่อสารสนเทศโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ข้อ และเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รายการโทรทัศน์ ($\bar{X} = 4.01$) ส่วนข้ออื่น ๆ มีการใช้อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ รายการวิทยุ ($\bar{X} = 3.47$) และหนังสือ ($\bar{X} = 3.42$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคืออ่านจุลสาร/ใบปลิว/แผ่นพับ ($\bar{X} = 2.95$)

ตาราง 8

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการรับหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร
ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การรับหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร	$\bar{X}$	SD	ระดับการรับสารสนเทศ
1. เพื่อนบ้าน	3.39	.74	ปานกลาง
2. สมาชิกในครอบครัว	3.90	.77	มาก
3. พระสงฆ์	2.96	.97	ปานกลาง
4. ผู้นำการปฏิบัติธรรม	2.81	.91	ปานกลาง
5. หมอ/พยาบาลหรือผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพอื่น ๆ	3.16	.83	ปานกลาง
6. เพื่อนที่เคยทำงานร่วมกัน	3.29	.85	ปานกลาง
7. เพื่อนในชมรมที่สนใจในเรื่องเดียวกัน	3.17	.88	ปานกลาง
8. วิทยาการที่ให้คำแนะนำ เช่น ด้านการเงิน พนักงานธนาคาร/อื่น ๆ	2.59	.86	ปานกลาง
9. วิทยาการที่อบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ	2.44	.84	น้อย
เฉลี่ยรวม	3.08	.54	ปานกลาง

จากตาราง 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัย-
รามคำแหง ได้มีการรับหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง
($\bar{X} = 3.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ข้อ คือ สมาชิกครอบครัว
($\bar{X} = 3.90$) มีการรับสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง 7 ข้อ ดังเช่น เพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 3.39$)
เพื่อนที่เคยทำงานร่วมกัน ($\bar{X} = 3.29$) ส่วนข้อที่มีระดับการใช้ในระดับน้อยและมียค่าเฉลี่ย
ต่ำสุด คือ วิทยาการที่อบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ($\bar{X} = 2.44$)

ตาราง 9

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์ของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การใช้อินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์	$\bar{X}$	SD	ระดับการรับสารสนเทศ
1. โพสต์สาระความรู้ ข่าวสาร	3.18	1.18	ปานกลาง
2. โพสต์ข้อความหรือรูปภาพเพื่อระบาย ความในใจ	2.68	1.14	ปานกลาง
3. ส่งข้อความ/รูปภาพ ทักทายกับเพื่อนๆ	3.31	1.13	ปานกลาง
4. ติดตามข่าวสาร	3.40	1.00	ปานกลาง
5. ศึกษาธรรมะจากคลิปวิดีโอ	2.99	1.02	ปานกลาง
6. การติดตามยูทูปข่าวบันเทิงของนักแสดง และนักร้อง	3.01	1.04	ปานกลาง
7. การติดตามยูทูปภาพยนตร์ ละคร	2.99	1.02	ปานกลาง
8. การติดตามยูทูปบทเพลงประกอบนักร้อง	2.76	1.05	ปานกลาง
9. การติดตามยูทูปตลก ขำขัน	2.93	1.02	ปานกลาง
10. การติดตามยูทูปการทำอาหาร	3.13	1.06	ปานกลาง
11. การโหลดยูทูป วิดีโอเก็บไว้ดูภายหลัง	2.57	1.10	ปานกลาง
12. การส่งต่อยูทูปวิดีโอไปให้คนอื่น	2.59	1.13	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	2.96	.82	ปานกลาง

จากตาราง 9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีการใช้อินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ติดตามข่าวสาร ($\bar{X} = 3.40$) รองลงมาคือ ส่งข้อความ/รูปภาพ การทักทายกับเพื่อนๆ ($\bar{X} = 3.31$) โพสต์สาระความรู้ ข่าวสาร ($\bar{X} = 3.18$) การติดตามยูทูปการทำอาหาร ($\bar{X} = 3.13$) การติดตามยูทูปข่าวบันเทิงของนักแสดง และนักร้อง ($\bar{X} = 3.01$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ โหลดยูทูปวิดีโอเก็บไว้ดูภายหลัง ($\bar{X} = 2.57$)

ตอนที่ 3 ปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการรับสารสนเทศที่ส่งผลต่อผู้เกษียณอายุ-
ราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยวิเคราะห์จากค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
เสนอผลในรูปแบบของตาราง ดังนี้

ตาราง 10

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับปัญหาการรับสารสนเทศที่ส่งผลต่อ
ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปัญหาการรับสารสนเทศ	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น
1. ปัญหาด้านการเงินที่จะใช้ในการเข้าถึงข้อมูล/ สารสนเทศ (การใช้อินเทอร์เน็ต/การเดินทาง)	2.88	.93	ปานกลาง
2. ปัญหาด้านสุขภาพสายตา	3.33	.93	ปานกลาง
3. รัฐบาลไม่ได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหาร การเงินผู้สูงอายุ (เงินบำนาญ, กองทุนต่าง ๆ)	3.05	.89	ปานกลาง
4. ขาดแหล่งและศูนย์ข้อมูลสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน	3.15	.87	ปานกลาง
5. การขาดแคลนสื่อสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ	3.23	.91	ปานกลาง
6. รายการโทรทัศน์ที่ให้สาระสำหรับผู้สูงอายุ วัยเกษียณมีน้อย	3.18	.85	ปานกลาง
7. การให้ข้อมูลด้านการประกอบอาชีพในวัยเกษียณ มีน้อย	3.09	.89	ปานกลาง
8. การรวมตัวกันของผู้สูงอายุ/ผู้เกษียณใน การแลกเปลี่ยนความรู้กัน	3.12	.92	ปานกลาง
9. ความรู้และทักษะในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าถึง ข้อมูล	3.20	.99	ปานกลาง

ตาราง 10 (ต่อ)

ปัญหาการรับสารสนเทศ	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น
10. รัฐบาลไม่ได้มีนโยบายให้การพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้ปรับตัวในวัยเกษียณ	3.03	.79	ปานกลาง
11. สมาชิกในครอบครัวไม่ได้เอาใจใส่/ความเข้าใจ/ พุดคุย	2.72	.83	ปานกลาง
12. รัฐบาลไม่ได้จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ในการปรับตัวสำหรับผู้สูงอายุในวัยเกษียณ	2.97	.83	ปานกลาง
13. แหล่งข้อมูลด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุยังมีน้อย	3.02	.80	ปานกลาง
14. ขาดกิจกรรมเพื่อความบันเทิงสำหรับผู้เกษียณอายุ	2.93	.74	ปานกลาง
15. การให้บริการอินเทอร์เน็ตราคาสูงสำหรับ ผู้เกษียณอายุ	3.16	1.01	ปานกลาง
16. มหาวิทยาลัยไม่มีนโยบายเพื่อเป็นสื่อกลางสำหรับ ผู้เกษียณอายุที่ชัดเจน	3.27	.96	ปานกลาง
17. มหาวิทยาลัยไม่ได้จัดตั้งชมรมหรือกิจกรรมเพื่อให้ ผู้เกษียณได้พบปะแลกเปลี่ยนกัน	3.08	.94	ปานกลาง
18. มหาวิทยาลัยไม่ได้มีศูนย์กลางในการประสานงาน หรือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ	3.16	.95	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.08	.57	ปานกลาง

จากตาราง 10 พบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัย-
รามคำแหง มีปัญหาการรับสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$)
เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยข้อที่มีปัญหาสูงสุด คือ
ปัญหาด้านสุขภาพสาขาคือ ($\bar{X} = 3.33$) รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยไม่มีนโยบายเพื่อ
เป็นสื่อกลางสำหรับผู้เกษียณอายุที่ชัดเจน ($\bar{X} = 3.27$) การขาดแคลนสื่อสำหรับผู้สูงอายุ
โดยเฉพาะ ($\bar{X} = 3.23$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สมาชิกในครอบครัวไม่ได้เอาใจใส่/
ความเข้าใจ/พุดคุย ($\bar{X} = 2.72$)

ตอนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตาราง 11

ผลการเปรียบเทียบการรับสารสนเทศและปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุ-
ราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามเพศ

การรับสารสนเทศและปัญหา การรับสารสนเทศ	เพศชาย		เพศหญิง		<i>t</i>	Sig.
	$\bar{X}$	<i>SD</i>	$\bar{X}$	<i>SD</i>		
การรับสารสนเทศ	3.05	.43	3.12	.54	-.96	.32
ปัญหาการรับสารสนเทศ	3.16	.58	2.99	.54	2.12	.03

จากตาราง 11 พบว่า ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีเพศต่างกัน มีการรับสารสนเทศไม่แตกต่างกัน แต่มีปัญหาการรับสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 12

ผลการเปรียบเทียบการรับสารสนเทศและปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุ-
ราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกแหล่งที่พักอาศัย

การรับสารสนเทศและปัญหา การรับสารสนเทศ	กรุงเทพมหานคร		ต่างจังหวัด		<i>t</i>	Sig.
	$\bar{X}$	<i>SD</i>	$\bar{X}$	<i>SD</i>		
การรับสารสนเทศ	3.12	.48	2.71	.34	3.67	.00*
ปัญหาการรับสารสนเทศ	3.14	.54	2.64	.64	3.79	.00*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 12 พบว่า ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง แหล่งที่พักอาศัยในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดมีการรับสารสนเทศและปัญหาการรับสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 13

ผลการเปรียบเทียบการรับสารสนเทศและปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุ-
ราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกสภาพการพักอาศัย

การรับสารสนเทศและปัญหา การรับสารสนเทศ	อยู่คนเดียว		อาศัยอยู่กับ ครอบครัว		<i>t</i>	Sig.
	$\bar{X}$	<i>SD</i>	$\bar{X}$	<i>SD</i>		
การรับสารสนเทศ	3.15	.50	3.06	.48	.85	.40
ปัญหาการรับสารสนเทศ	3.06	.50	3.09	.58	-.30	.76

จากตาราง 13 พบว่า ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีสภาพ
การพักอาศัยต่างกัน มีการรับสารสนเทศและมีปัญหาการรับสารสนเทศไม่แตกต่างกัน

ตาราง 14

การวิเคราะห์ความแปรปรวนการรับสารสนเทศและปัญหาการใช้สารสนเทศ
ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามสถานภาพสมรส

แหล่งความแปรปรวน	<i>SS</i>	<i>df</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	Sig.
การรับสารสนเทศ					
ระหว่างกลุ่ม	.086	2	.043	.180	.836
ภายในกลุ่ม	44.783	187	.239		
รวม	44.869	189			
ปัญหาการรับสารสนเทศ					
ระหว่างกลุ่ม	.000	2	.000	.000	1.000
ภายในกลุ่ม	61.724	187	.330		
รวม	61.724	189			

จากตาราง 14 พบว่า ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีการรับสารสนเทศและมีปัญหาการรับสารสนเทศไม่แตกต่างกัน

ตาราง 15

การวิเคราะห์ความแปรปรวนการรับสารสนเทศและปัญหาการรับสารสนเทศ
ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
การรับสารสนเทศ					
ระหว่างกลุ่ม	1.797	2	.898	3.900	.022*
ภายในกลุ่ม	43.072	187	.230		
รวม	44.869	189			
ปัญหาการรับสารสนเทศ					
ระหว่างกลุ่ม	.212	2	.106	.322	.725
ภายในกลุ่ม	61.513	187	.329		
รวม	61.724	189			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 15 พบว่า ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีระดับการศึกษาต่างกัน มีปัญหาการรับสารสนเทศไม่แตกต่างกัน แต่มีการรับสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ตามวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé) (ดูตาราง 16)

ตาราง 16

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของระดับการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี ปริญญาโทขึ้นไป		
	$\bar{X}$	2.94	3.13 3.16
ต่ำกว่าปริญญาตรี	2.94		.19 .22*
ปริญญาตรี	3.13		.03
ปริญญาโทขึ้นไป	3.16		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 16 พบว่า ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีมีการรับสารสนเทศแตกต่างจากผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 17

การวิเคราะห์ความแปรปรวนการรับสารสนเทศและปัญหาการรับสารสนเทศผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกตามระยะเวลาที่เกษียณอายุราชการ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
การรับสารสนเทศ					
ระหว่างกลุ่ม	1.372	5	.274	1.161	.330
ภายในกลุ่ม	43.496	184	.236		
รวม	44.869	189			
ปัญหาการรับสารสนเทศ					
ระหว่างกลุ่ม	.625	5	.125	.376	.865
ภายในกลุ่ม	61.099	184	.332		
รวม	61.724	189			

จากตาราง 17 พบว่า ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีระยะเวลาที่เกษียณอายุราชการต่างกัน มีการรับสารสนเทศและมีปัญหาการรับสารสนเทศไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการรับสารสนเทศและ ปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ

ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการรับสารสนเทศและปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ สรุปได้ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยรามคำแหง ควรมีการสนับสนุนงบประมาณเกี่ยวกับการให้บริการอินเทอร์เน็ตฟรีแก่ผู้เกษียณอายุราชการ เพื่อลดค่าใช้จ่าย เพราะผู้เกษียณอายุราชการมีรายได้น้อยลง
2. เนื่องจากนี้ยังมีผู้เกษียณอายุราชการจำนวนมาก ที่ยังไม่สามารถเข้าถึงและรับสารสนเทศต่าง ๆ ได้ จึงควรมีการจัดอบรมการรับสารสนเทศ ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการใช้อินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์เพื่อติดตามข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย ด้านการใช้ประโยชน์สำหรับการดูแลสุขภาพของตนเอง เป็นต้น
3. มหาวิทยาลัยรามคำแหงขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์โดยตรงกับผู้เกษียณอายุราชการ
4. มหาวิทยาลัยรามคำแหง ควรมีการส่งเสริมงานเกี่ยวกับผู้เกษียณอายุราชการให้มากกว่านี้ เพราะปัจจุบันนี้มีผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงเพิ่มมากขึ้น
5. ปัญหาที่สำคัญของผู้เกษียณอายุราชการ คือ การใช้ชีวิตประจำวันและปัญหาทางด้านสุขภาพ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับสารสนเทศ และปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีสถานภาพการเกษียณอายุราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555-2560 จำนวน 480 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling--SRS) ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจากตารางของ Kerjcie and Morgan (1970, pp. 607-610) ทำให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 214 คน โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 214 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืนมาและคัดลอกฉบับที่สมบูรณ์ได้จำนวน 190 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.79 ของแบบสอบถามทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้โดยการวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยใช้การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ เพื่ออธิบายการรับสารสนเทศเกษียณอายุราชการ ซึ่งได้นำเสนอผลตามขั้นตอน ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การรับสารสนเทศเกษียณอายุราชการมหาวิทยาลัยรามคำแหง สามารถสรุปผลการวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

สรุปผลการวิจัยจากแบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เกษียณอายุราชการ กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นเพศชาย ร้อยละ 56.32 และเพศหญิง ร้อยละ 43.68 ส่วนใหญ่สมรส ร้อยละ 71.05 และส่วนใหญ่มัธยมศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 34.73 ส่วนการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีและปริญญาโทขึ้นไปเท่ากัน ร้อยละ 32.63 โดยระยะเวลาที่เกษียณอายุราชการ 1 ปี มากที่สุด ร้อยละ 30.00 นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้เกษียณอายุราชการส่วนใหญ่พักอาศัยในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 89.47 และส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัว ร้อยละ 84.73 แต่มีเพียงส่วนน้อยที่อาศัยอยู่ตามลำพัง ร้อยละ 15.26

ตอนที่ 2 การรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีการรับสารสนเทศโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการรับสารสนเทศอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการใช้อินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์ ($\bar{X} = 3.74$) และอยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสื่อสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.35$) ด้านการใช้ประโยชน์ ($\bar{X} = 3.25$) ด้านเนื้อหาสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.18$) ด้านการรับหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.08$) และด้านสถานที่/แหล่งสารสนเทศ ($\bar{X} = 2.64$) ตามลำดับซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีการรับเนื้อหาสารสนเทศโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ และเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสุขภาพ ($\bar{X} = 3.64$) ส่วนข้ออื่น ๆ มีการรับสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง ดังเช่น ด้านธรรมะ ($\bar{X} = 3.48$) ด้านการเงิน ($\bar{X} = 3.33$) ด้านวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.27$) ด้านสังคม ($\bar{X} = 3.24$) ด้านการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.22$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านกฎหมาย ($\bar{X} = 2.83$)

2. กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จะมีการใช้ประโยชน์สารสนเทศโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ข้อ คือ การติดตามข่าวสาร ($\bar{X} = 3.57$) การดูแลและทำความเข้าใจสุขภาพ ($\bar{X} = 3.57$) ส่วนข้ออื่น ๆ มีการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ดังเช่น การปรับตัวในการดำเนินชีวิตวัยเกษียณ ($\bar{X} = 3.43$) การบริหารการเงิน ($\bar{X} = 3.34$)

การเข้าสังคมพบปะผู้คน ($\bar{X} = 3.30$) และการเรียนรู้เพิ่มเติม ($\bar{X} = 3.21$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การประกอบอาชีพหลังวัยเกษียณ ($\bar{X} = 2.84$)

3. กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้ไปรับบริการสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 9 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 อันดับ ได้แก่ โรงพยาบาล ($\bar{X} = 3.32$) แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย ($\bar{X} = 3.09$) ศาสนสถาน ($\bar{X} = 2.99$) ศูนย์ปฏิบัติการ ($\bar{X} = 2.86$) และร้านหนังสือ ($\bar{X} = 2.73$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ พืชพันธุ์/หอยจืดหายเหต ($\bar{X} = 2.23$)

4. กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง การใช้สื่อสารสนเทศโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ข้อ และเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รายการโทรทัศน์ ($\bar{X} = 4.01$) ส่วนข้ออื่น ๆ มีการใช้อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ รายการวิทยุ ($\bar{X} = 3.47$) และหนังสือ ($\bar{X} = 3.42$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคืออ่านจุลสาร/ใบปลิว/แผ่นพับ ($\bar{X} = 2.95$)

5. กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการได้มีการรับหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ข้อ คือ สมาชิกในครอบครัว ($\bar{X} = 3.90$) มีการรับสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง 7 ข้อ ดังเช่น เพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 3.39$) เพื่อนที่เคยทำงานร่วมกัน ($\bar{X} = 3.29$) ส่วนข้อที่มีระดับการใช้ในระดับน้อยและมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ วิทยาการที่อบรมเกี่ยวกับ การประกอบอาชีพ ($\bar{X} = 2.44$)

6. กลุ่มตัวอย่างผู้เกษียณอายุราชการมหาวิทยาลัยรามคำแหง มีการใช้อินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ติดตามข่าวสาร ($\bar{X} = 3.40$) รองลงมาคือ ส่งข้อความ/รูปภาพ การทักทายกับเพื่อนๆ ($\bar{X} = 3.31$) โพสต์สาระความรู้ ข่าวสาร ($\bar{X} = 3.18$) การติดตามยูทูปการทำอาหาร และอาชีพอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.13$) การติดตามข่าวบันเทิงของนักแสดงและนักร้อง ($\bar{X} = 3.01$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ โหลดยูทูปวิดีโอเก็บไว้ดูภายหลัง ($\bar{X} = 2.57$)

ตอนที่ 3 ปัญหาการรับสารสนเทศผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีปัญหาการรับสารสนเทศโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยข้อที่มีปัญหาการรับสารสนเทศสูงสุด คือ ด้านสุขภาพสายตา ($\bar{X} = 3.33$) รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยไม่มีนโยบายเพื่อเป็นสื่อกลางสำหรับผู้เกษียณอายุที่ชัดเจน ($\bar{X} = 3.27$) การขาดแคลนสื่อสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ($\bar{X} = 3.23$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สมาชิกในครอบครัวไม่ได้เอาใจใส่/ความเข้าใจ/พูดคุย ($\bar{X} = 2.72$)

ตอนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน

1. ผู้เกษียณอายุราชการมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีเพศต่างกัน มีการรับสารสนเทศไม่แตกต่างกัน แต่มีปัญหาการรับสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผู้เกษียณอายุราชการมหาวิทยาลัยรามคำแหง แหล่งที่พักอาศัยในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด มีการรับสารสนเทศและปัญหาการรับสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผู้เกษียณอายุราชการมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีสภาพการพักอาศัยต่างกัน มีการรับสารสนเทศและมีปัญหาการรับสารสนเทศไม่แตกต่างกัน

4. ผู้เกษียณอายุราชการมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีการรับสารสนเทศและมีปัญหาการรับสารสนเทศไม่แตกต่างกัน

5. ผู้เกษียณอายุราชการมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีระดับการศึกษาต่างกัน มีปัญหาการรับสารสนเทศไม่แตกต่างกัน แต่มีการรับสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี มีการรับสารสนเทศแตกต่างจากผู้ที่มีการศึกษาปริญญาโทขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ผู้เกษียณอายุราชการมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีระยะเวลาที่เกษียณอายุราชการต่างกัน มีการรับสารสนเทศและมีปัญหาการรับสารสนเทศไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายใน 6 ประเด็นสำคัญ คือ (1) การรับเนื้อหาสารสนเทศ (2) การใช้ประโยชน์สารสนเทศ (3) แหล่งสารสนเทศ (4) สื่อสารสนเทศ (5) การรับหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และ (6) การใช้อินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์

การรับเนื้อหาสารสนเทศ

กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีการรับเนื้อหาสารสนเทศโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ และเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสุขภาพ ส่วนข้ออื่น ๆ มีการรับสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง ดังเช่น ด้านธรรมชาติ ด้านการเงิน ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคม และด้านการท่องเที่ยว ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านกฎหมาย

จากผลการวิจัยกลุ่มตัวอย่างผู้เกษียณอายุราชการมหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่าการรับเนื้อหาสารสนเทศด้านสุขภาพอยู่ในระดับมาก อาจจะเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุมักจะมีปัญหาด้านสุขภาพเสื่อมโทรม มีโรคภัยเบียดเบียน ทั้งโรคทางกาย และทางสมอง ผู้มีอายุเกิน 65 ปี มักมีการเปลี่ยนแปลงทางสมอง คือ โรคสมองเสื่อม โรคหลงลืม และโรคซึมเศร้า (กรมอนามัย, สำนักส่งเสริมสุขภาพ, ส่วนอนามัยผู้สูงอายุ, 2561) ซึ่งโรคที่มักพบในผู้สูงอายุ ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจโรคหลอดเลือดสมอง โรคมะเร็ง อัมพฤกษ์/อัมพาต เป็นต้น ผู้สูงอายุรับรู้ว่าคุณภาพสุขภาพ ส่วนปัญหาสุขภาพจิตใจโดยรวมแล้ว ผู้สูงอายุส่วนใหญ่รับรู้ว่าคุณภาพสุขภาพโดยรวมแล้ว มีความวิตกกังวลกลัวว่าลูกหลานจะทิ้ง ไม่ดูแล ในด้านสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมแล้ว ผู้สูงอายุส่วนใหญ่รับรู้ว่าคุณภาพการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ลดลง เนื่องจากสภาพร่างกายไม่แข็งแรง

ผู้สูงอายุได้ให้ความสนใจในการรับสารสนเทศด้านธรรมชาติจากสารสนเทศด้านสุขภาพ เนื่องจากผู้สูงอายุได้ผ่านประสบการณ์มาก ทำให้กลัวว่าลูกหลานจะเกิดปัญหาและอุปสรรคซ้ำรอยความผิดพลาดของตนเอง และคาดหวังให้ลูกหลานประสบ-

ความสำเร็จสูง และยังมีปัจจัยด้านความมั่นคงเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะผู้สูงวัยรู้สึกว่าตนเองไม่สามารถทำงานได้และหาเงินทองได้อีกต่อไป ต้องพึ่งพาผู้อื่น ไม่มีสิ่งที่ภูมิใจในตนเองอีก เป็นต้น ธรรมะจึง เป็นสิ่งที่ช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจ ช่วยให้เกิดความสงบ รู้จักเข้าใจความเป็นไปอย่างมีสติมากขึ้น ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจสังคมได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของกลุ่มผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นวัยที่พ้นจากวัยแรงงานจึงมักถูกทิ้งให้อยู่บ้านตามลำพัง ผู้สูงอายุหลายคนขาดความสุขทางใจและเกิดเป็น โรคซึมเศร้า จากภาพปัญหาผู้สูงอายุดังกล่าว จึงได้มีแนวทางจัดทำโครงการธรรมะในใจ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้นำหลักธรรมของศาสนามาปรับใช้ในวิถีชีวิตด้วยการเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตด้วย ความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และมีความรอบคอบเพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้นต่อไป (สนั่น กาลรักษ์, 2560)

ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ อุซุกร เหมือนเดช (2552) ศึกษาเรื่องความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมในด้านสุขภาพอนามัยมากที่สุด และสอดคล้องกับการศึกษาของ สุขเกษม ร่วมสุข (2553) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดอำนาจเจริญ อยู่ในระดับดี

การใช้ประโยชน์สารสนเทศ

กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ข้อ คือ การติดตามข่าวสาร และการดูแลและทำความเข้าใจสุขภาพ ส่วนข้ออื่น ๆ มีการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ดังเช่น การปรับตัวในการดำเนินชีวิตวัยเกษียณ การบริหารการเงิน การเข้าสังคมพบปะผู้คน และการเรียนรู้เพิ่มเติม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การประกอบอาชีพหลังวัยเกษียณ

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้เกษียณอายุราชการมหาวิทยาลัยรามคำแหงใช้ประโยชน์สารสนเทศในการดูแลและทำความเข้าใจสุขภาพอยู่ในระดับมาก ซึ่งการส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการดูแลควบคุมและปรับปรุงสุขภาพของตนเองให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ แนวทางสังคม ประชาชนสามารถปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและสามารถควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อสุขภาพได้ การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุมุ่งให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่สมบูรณ์ในทุกด้าน ปัญหาสำคัญที่ผู้สูงอายุไทยส่วนมากกำลังประสบ คือ ปัญหาทางเศรษฐกิจและปัญหาสุขภาพ ผู้สูงอายุประมาณครึ่งหนึ่งมีรายได้ไม่พอแก่การเลี้ยงชีพ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพ กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพหรือภาวะการเจ็บป่วยจะทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถทำงานหาเงินมาเลี้ยงตัวเองได้ ดังนั้น ทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุมีอายุที่ยืนยาวและมีสุขภาพแข็งแรงไม่เป็นการระแ่ลูกหลาน สามารถช่วยเหลือตนเอง ครอบครัวและสังคมได้ การเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุ คนที่เข้าใจวัยผู้สูงอายุควรมีการวางแผนเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ โดยเฉพาะความพร้อมในด้านเศรษฐกิจและความพร้อมด้านสุขภาพ การรู้จักวางแผนการเงินตั้งแต่อยู่ในวัยทำงาน เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุก็สามารถนำเงินออมนั้น มาใช้จ่ายเลี้ยงดูตัวเองโดยไม่ต้องเป็นภาระกับลูกหลาน การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพผู้สูงอายุ ได้แก่ ครอบครัว เพื่อนบ้าน ชุมชนและสังคม ต้องมีการช่วยกันดูแลสุขภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวผู้สูงอายุ ให้สะอาด มีความปลอดภัย เป็นระเบียบ รู้สึกอบอุ่นเต็มไปด้วยความรักความเอาใจใส่ รวมกลุ่มกันจัดกิจกรรมด้านใดด้านหนึ่งที่ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกในกลุ่มมีความสนใจร่วมกันเพื่อให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมตามความถนัดเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง การพัฒนาทักษะในการดูแลผู้สูงอายุ โดยให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกคน ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุ คนในครอบครัวและชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจในทุก ๆ เรื่องที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคมของผู้สูงอายุ ตลอดจนวิธีการดูแลผู้สูงอายุด้วยความเข้าใจรวมทั้งการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุด้วย (Eldercarenow, 2561)

ผู้สูงอายุได้ให้ความสนใจในการใช้ประโยชน์สารสนเทศเกี่ยวกับการติดตามข่าวสาร เนื่องจากสภาวะที่เปลี่ยนแปลงทางด้านปัจจัยทั้งภายในและภายนอกของครอบครัว

ที่หลากหลายส่งผลให้ผู้สูงอายุนั้นต้องอยู่ห่างจากลูกหลาน ไม่ว่าจะเนื่องมาจากลูกหลานต้องศึกษาต่อในที่ห่างไกล และการเดินทางไปทำงานต่างถิ่น หรือขนาดของครอบครัวเล็กลงโดยการแยกตัวออกจากครอบครัวใหญ่มาใช้ชีวิตเป็นครอบครัวเล็ก ๆ จึงส่งผลให้ผู้สูงอายุจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการติดต่อสื่อสาร โดยการหันมาใช้ประโยชน์จากเครือข่ายสังคมออนไลน์มากขึ้น เพื่อใช้ในการติดต่อกับผู้ที่อยู่ห่างไกล และการติดตามข่าวสารที่ง่ายกว่าเก่า (กันตพล บันทัดทอง, 2558, หน้า 4)

การปรับตัวในการดำเนินชีวิตวัยเกษียณ ถ้าเป็นข้าราชการเป็นผู้ที่มีอายุครบ 60 ปี ที่ต้องเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ซึ่งหลายคนอาจกำลังสับสนว่าจะต้องดำเนินวิถีชีวิตอย่างไร (ไทยรัฐออนไลน์, 2559)

นอกจากนี้ ผู้เกษียณอายุราชการยังให้ความสนใจในเรื่องการบริหารการเงินจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางด้านการแพทย์ ซึ่งทำให้ประชากรมีอายุเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมาก และผลจากการวางแผนครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งทำให้อัตราการเกิดลดลง การดำเนินชีวิตในช่วงเกษียณอายุจึงมีความจำเป็นและสำคัญเป็นอย่างมากต่อการดำรงชีวิตในบั้นปลายของชีวิตอย่างมีความสุข การวางแผนทางการเงินไว้ใช้จ่ายในช่วงเกษียณอายุโดยเฉพาะในด้านต่าง ๆ คือ ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการพักผ่อน เป็นต้น (พัฒน์ ทองพิง, 2555, หน้า 3) ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ ปณิศา ชะบำรุง (2549) พบว่า การดำเนินชีวิตวัยเกษียณได้มีการปรับตัวเนื่องจากร่างกาย ความเสื่อมของโครงการทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคมไปจากเดิมที่เคยปฏิบัติในขณะที่ยังมีอายุน้อยกว่านี้

แหล่งสารสนเทศ

กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ไปรับบริการสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 9 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 อันดับ ได้แก่ โรงพยาบาล แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย ศาสนสถาน ศูนย์ปฏิบัติธรรม และร้านหนังสือ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ พืชพันธุ์/หोजดหมายเหตุ

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้เกษียณอายุได้รับบริการสารสนเทศจากโรงพยาบาลอยู่ในระดับมาก เพราะ ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพซึ่งแหล่งสารสนเทศที่น่าเชื่อถือมากที่สุด คือ โรงพยาบาล ซึ่งแพทย์ เกสัชกร และพยาบาล ค่อยให้ข้อมูลด้านสุขภาพ (พรชิตา อุปถัมภ์, 2559, หน้า 80)

ผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยว เพราะมีกำลังซื้อ ไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาในการเดินทางและยังมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในแต่ละปี การท่องเที่ยวแบบที่ไร้ความเร่งรีบ ถือเป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาพักเป็นแหล่งรายได้สำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทย ผู้สูงอายุนั้นจะมีรูปแบบและพฤติกรรมท่องเที่ยวที่แตกต่างจากนักท่องเที่ยวทั่วไป คือ เน้นการท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพดี คุ่มค่า เน้นการซื้อด้วยเหตุผลไม่ใช่อารมณ์ ให้ความสำคัญกับความพึงพอใจเป็นหลัก พักนานใช้จ่ายสูง มีความสามารถในการซื้อบริการในราคาสูง เนื่องจากมีเงินเก็บจากการทำงานหนักมาทั้งชีวิต จึงมีศักยภาพสูงในการบริโภค ขณะเดียวกันคำนึงถึงความมั่นใจด้านความปลอดภัย ความมั่นใจด้านบริการ ใส่ใจดูแลสุขภาพที่ดี เลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและสุขภาพ (จิราวดี รัตนไพฑูรย์ชัย, 2557, หน้า 1)

วัดก็เป็นสถานที่อีกแหล่งหนึ่งที่ผู้สูงอายุให้ความสำคัญ เพราะวัดก็เป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพึ่งพาตนเองได้ วัดสามารถสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุได้ทำให้ผู้สูงอายุได้ฝึกฝนพัฒนาตนให้รู้จักการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องดีงาม การประกอบพิธีกรรมและประเพณีทางศาสนาวัดยังเป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุได้แสดงศักยภาพและความรู้ความสามารถและมีชีวิตทางสังคมร่วมกับผู้คนที่วัยเดียวกันและต่างวัยด้วย การส่งเสริมสุขภาพ วัดได้ทำหน้าที่ในกลมเกลียดด้านจิตใจด้วยหลักธรรมคำสอน มีผลต่อสุขภาพสามารถลดภาวะโรคเรื้อรังต่าง ๆ ได้ การมีความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา สามารถนำไปสู่สุขภาวะที่ดี มีความหวังในชีวิต การมองโลกในแง่ดี การเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของตัวเอง มีผลต่อการลดระดับความเครียดและสามารถลดภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุได้ด้วย (เสาวภา พรศิริพงษ์, ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์ และยงยุทธ บุราสิทธิ์, 2557, หน้า 102)

ร้านหนังสือเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ผู้สูงอายุให้ความสนใจ เพราะจะเป็นแหล่งค้นคว้าหนังสือ และการอ่านหนังสือได้ความรู้ และได้เปิดโลกให้กว้างขึ้นซึ่งจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเข้าสู่สังคมใหม่ ๆ ได้ง่ายขึ้น แล้วก็ยังสามารถช่วยป้องกันอาการสมองเสื่อมได้ “ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์” ได้เปิดโครงการ “อายุ 60 ปี มีไฟในการทำงาน” เปิดรับสมัครคุณตาคุณยายที่มี อายุระหว่าง 50-60 ปี เข้าร่วมงาน เนื่องจากคนวัยเกษียณมีศักยภาพสามารถที่จะแนะนำหนังสือให้กับคนรักการอ่านได้ และด้วยมิตรไมตรีของผู้สูงวัย และผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีปัญหาชี้แจง สิ่งที่เราคิดว่าผู้สูงอายุจะได้รับจากการทำงานกับเรา คือ “ผู้สูงอายุมีความสุข” จากการได้อยู่กับหนังสือ และได้แนะนำหนังสือให้กับคนที่รักการอ่าน โดยเฉพาะหากคุณตาคุณยายเป็นคนชอบอ่านหนังสืออยู่แล้ว ยิ่งเพิ่มดีกรีความสุขให้กับท่าน และยังทำให้คนวัยเกษียณ “เห็นคุณค่าในตัวเอง” (ไทยโพสต์, 2560)

สื่อสารสนเทศ

กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้ใช้สื่อสารสนเทศโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ และเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รายการโทรทัศน์ ส่วนข้ออื่น ๆ มีการใช้อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ รายการวิทยุ และหนังสือ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ อ่านจุลสาร/ใบปลิว/แผ่นพับ

จากผลการวิจัยกลุ่มตัวอย่างผู้เกษียณอายุราชการมหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่ารายการโทรทัศน์อยู่ในระดับมาก เพราะผู้สูงอายุจะอยู่บ้านเป็นประจำ ทำให้มีเวลาว่าง และส่วนใหญ่จะรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อความบันเทิง ที่มีทั้งภาพและเสียง ง่ายต่อการรับสารสนเทศ (วรรณรด ดวงอุดม, 2555) อีกทั้งคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านจิตใจ อารมณ์และสังคม พบว่า สื่อวิทยุ วิทยุชุมชน โทรทัศน์ รายการวิทยุ ก็มีบทบาทต่อการพัฒนาชีวิตผู้สูงอายุ การใช้ประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นรายการที่ผู้สูงอายุสามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ (ทินกร ประเสริฐพงษ์, 2555)

หนังสือก็เป็นสื่อสารสนเทศอีกช่องทางหนึ่งของผู้สูงอายุที่ให้ความสนใจ เพราะหนังสือช่วยสร้างพัฒนาการและทักษะด้านจิตใจ ปัญญา และอารมณ์ ให้กับผู้อ่านทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นวัยเด็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ เป็นการผ่อนคลายสมองและจิตใจที่ดี

อีกทางหนึ่งที่สำคัญช่วยฝึกสมาธิ และจิตใจของเรามั่นคง ไม่ว่าวุ่นอีกด้วย และเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุจะเริ่มให้ความสนใจเกี่ยวกับสุขภาพ ค้นหาปรัชญาชีวิต หนังสือดูแลสุขภาพ และหนังสือธรรมะจะเหมาะกับช่วงวัยนี้ (พิมพ์ชนก ศรีเพชร, 2558)

ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ (จารุวรรณ นิธิไพบูลย์, 2557) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการใช้ประโยชน์จากการชมรายการโทรทัศน์ 3 อันดับแรก ได้แก่ (1) เพื่อรับทราบข้อมูลข่าวสาร ถึงแม้จะอายุเพิ่มขึ้นแต่ผู้สูงอายุก็ยังต้องการได้รับความรู้ ข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง (2) เพื่อสร้างความเบิกบานใจ ความสุข และคลายเหงา การได้อยู่ร่วมกับครอบครัวเดียวกัน กับบุตรหลานถือเป็นความสุขอย่างมากของผู้สูงอายุ และ (3) เพื่อนำเนื้อหาไปปรับใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวันของตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การเปิดรับสื่อของผู้สูงอายุ ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส และการพักอาศัย และสอดคล้องกับการศึกษาของ เกษศรีรินทร์ ใจแก้ว (2557) พบว่า ช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารที่ผู้สูงอายุชอบเป็นอันดับ 1 ได้แก่ โทรทัศน์ จำนวน 61 คน (ร้อยละ 52.6) รองลงมาคือ วิทยุ จำนวน 21 คน (ร้อยละ 18.1) และอันดับ 3 คือ หนังสือ จำนวน 8 คน (ร้อยละ 6.9) ช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารที่ผู้สูงอายุชอบน้อยที่สุด คือ จากเจ้าหน้าที่ศูนย์ และเพื่อน ประเภทละ 1 คน (ร้อยละ 0.9)

การรับหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีการรับหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ข้อ คือ สมาชิกครอบครัว มีการรับสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง 7 ข้อ ดังเช่น เพื่อนบ้าน เพื่อนที่เคยทำงานร่วมกัน ส่วนข้อที่มีระดับการใช้ในระดับน้อยและมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ วิทยาการที่อบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

จากผลการวิจัยกลุ่มตัวอย่างผู้เกษียณอายุราชการมหาวิทยาลัยรามคำแหง การรับหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร พบว่า สมาชิกครอบครัวอยู่ในระดับมาก เพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่เมื่อเกิดปัญหาขึ้นจะปรึกษากับครอบครัวเป็นที่แรก เช่น ปรึกษาด้านการดูแล

ด้านกาย โดยการดูแลผู้สูงอายุเมื่อเจ็บป่วย ช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าการบวกรับบวชยังเอาใจใส่ดูแล (สุกัญญา วชิรเพชรปารณ, 2553, หน้า 56)

เพื่อนบ้านก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ผู้สูงอายุให้ความสำคัญ เพราะธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ มีลักษณะโดยรวมเหมือนกันในทุกคน การเข้าสู่ความชราจะแตกต่างกันในแต่ละบุคคล จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุมีกิจกรรมหรือมีส่วนร่วมทางสังคมลดลง และสังคมก็ยอมรับและให้โอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุน้อยลงด้วย การมีกิจกรรมน้อยลงนี้ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกในคุณค่าของตนเองลดลง ขาดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนจากสังคม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารลดลง และนำไปสู่การแยกห่างจากสังคมอย่างสิ้นเชิง การให้โอกาสผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ ควรสนับสนุนและให้โอกาสผู้สูงอายุได้ร่วมกิจกรรมทางสังคมตามความชอบและความสนใจของผู้สูงอายุ และบุคคลรอบข้างก็ควรให้ความสนใจการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ด้วย (สุพรรณ จำปาหวาย, 2552) เพื่อนที่เคยทำงานร่วมกันการแลกเปลี่ยนด้านข้อมูลข่าวสาร เช่น การเรียนรู้ในการดูแลสุขภาพ การที่ผู้สูงอายุมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอยู่ตลอดเวลา ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกที่ตนเองไม่ได้แยกตัวออกจากสังคม (โหมยประสิทธิ์, 2546, หน้า 157)

การใช้อินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์

กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีการใช้อินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ติดตามข่าวสาร รองลงมาคือ ส่งข้อความ/รูปภาพการทักทายกับเพื่อน ๆ โพสต์สาระความรู้ข่าวสาร การติดตามยูทูปการทำอาหาร การติดตามข่าวบันเทิงของนักแสดง และนักร้อง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ โหลดยูทูปวิดีโอเก็บไว้ดูภายหลัง

จากผลการวิจัยกลุ่มตัวอย่างผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง การใช้อินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์ พบว่า ติดตามข่าวสาร อยู่ในระดับสูงสุด ผู้สูงอายุจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้สื่อให้มีประสิทธิภาพ และทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อการ ติดต่อสื่อสารกับผู้ที่อยู่ห่างไกล และการติดตามข่าวสารที่ง่ายกว่าเก่า (กันตพล

บันทึกทอง, 2557, หน้า 3-4) การส่งข้อความ/รูปภาพ การทักทายกับเพื่อน ๆ การโพสต์
สาระความรู้ข่าวสาร การติดตามยูทูป การทำอาหาร หรือคลิปวิดีโอ ต่าง ๆ ก็เป็น
สื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้สูงอายุให้ความสนใจ ที่ช่วยพัฒนาความจำ ช่วยลดความรู้สึกละ
โดดเดี่ยวของผู้สูงอายุ ช่วยให้ผู้สูงอายุมีการปรับตัว มีทักษะพื้นฐานการใช้คอมพิวเตอร์
และอินเทอร์เน็ต (ศิริพร แซ่ลิ้ม, 2558, หน้า 3)

ผลการวิจัยสอดคล้องกับ นันทิข ฉลอง โภคศิลาชัย และหทัยชนก สุขเจริญ (2555)
ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) ของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ
ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊ก โดยเฉลี่ยใช้เฟซบุ๊กสัปดาห์ละ 10-20 ชั่วโมง
มักจะใช้ช่วงเวลา 11.01-14.00 น. เล่นเฟซบุ๊กบ่อยที่สุดมักใช้เฟซบุ๊กเพื่อความบันเทิง
เป็นส่วนใหญ่ ใช้เฟซบุ๊กมาเป็นระยะเวลา 1 ปี และโปรแกรมที่นิยมเข้าไปใช้บริการ
เฟซบุ๊กบ่อยที่สุด คือ Google Chrome ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจรวม ในการใช้
เฟซบุ๊กของผู้สูงอายุ คือ ด้านการสนทนา ด้านการใช้งาน และด้านการใช้ประโยชน์
ที่ระดับความสำคัญ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

ผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงให้ความสำคัญกับการใช้อินเทอร์เน็ต/
สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อติดตามข่าวสาร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการรับเนื้อหาสารสนเทศ
ด้านสุขภาพ จากสื่อสารสนเทศ คือ รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ และหนังสือ
แหล่งสารสนเทศที่ใช้บริการส่วนใหญ่ คือ โรงพยาบาล แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย
วัด มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร สมาชิกครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนที่เคยทำงานร่วมกัน
เพื่อประโยชน์ในการติดตามข่าวสารการดูแลและทำความเข้าใจสุขภาพ การปรับตัว
ในการดำเนินชีวิตวัยเกษียณ

1. การพัฒนาสื่อสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุและการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร
ที่ตรงกับความต้องการของผู้เกษียณอายุราชการให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายและนำมาใช้

ประโยชน์ได้จริง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันพัฒนาและการเผยแพร่สารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุ

2. มหาวิทยาลัยรามคำแหงควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นผู้เกษียณอายุของมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะสารสนเทศด้านสุขภาพ การท่องเที่ยว และการบริหารการเงิน เพื่อให้ผู้เกษียณอายุมีความมั่นคง

3. มหาวิทยาลัยรามคำแหง ควรมีการจัดอบรม เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ผู้เกษียณอายุราชการมีความรู้และทักษะการใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

4. มหาวิทยาลัยรามคำแหง ควรมีชมรมพบปะสังสรรค์ของผู้เกษียณอายุราชการของมหาวิทยาลัย โดยจัดตั้งกลุ่มสังคมออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ (Line) หรือเฟซบุ๊ก เพื่อการสนทนาและแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้เกษียณอายุราชการ

5. มหาวิทยาลัยรามคำแหง ควรมีแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อรองรับการเกษียณอายุราชการของบุคลากรมหาวิทยาลัยรามคำแหง ให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับประเด็นยุทธศาสตร์ของภาครัฐ เพื่อการเตรียมความพร้อมการเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย และยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้เกษียณอายุราชการของมหาวิทยาลัย

6. มหาวิทยาลัยรามคำแหง ควรมีการจัดโครงการ/กิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรภายในหน่วยงานและบุคลากรที่เกษียณอายุราชการไปแล้ว เพื่อการถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานและแลกเปลี่ยนความรู้กัน อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ของผู้เกษียณอายุราชการอีกด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษารับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย ดังนี้

1. การศึกษารับสารสนเทศและการนำสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ของผู้เกษียณอายุขององค์กรอื่น ๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

2. ควรศึกษาแนวทางการผลิตและเผยแพร่สารสนเทศสำหรับผู้เกษียณอายุในแต่ละด้าน เช่น ด้านสุขภาพ ด้านการท่องเที่ยว ด้านการบริหารการเงิน และด้านอื่น ๆ

ภาคผนวก ก

หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ที่ ศธ ๐๕๓๘.๐๔/บ.ค. ๑๕๑

มหาวิทยาลัยรามคำแหง
หัวหมาก บางกะปิ
กรุงเทพฯ ๑๐๒๔๐

๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอยื่นเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน ว่าที่ร้อยตรีหญิง นิธิมา แก้วมณี (บรรณารักษ์ปฏิบัติการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา)

ด้วยนางสาวกมลเนตร แก้วบุตตี รหัสประจำตัวนักศึกษา ๕๙๓๒๒๐๐๑๘๓ ปัจจุบันเป็น นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อประกอบวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง"

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการดำเนินการวิจัย ดังนั้น เพื่อให้เครื่องมือดังกล่าวมีความถูกต้อง ครบถ้วนเนื้อหาและมีความน่าเชื่อถือ ก่อนที่จะนำแบบสอบถามไป ดำเนินการสำรวจข้อมูล บัณฑิตศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เครื่องมือดังกล่าวให้กับนักศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าวให้กับนักศึกษา และ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุภัทรา บุญปัญญาโรจน์)
ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษาคณะมนุษยศาสตร์

สำนักงานบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๒๓๒๔-๒๖๖๗

กมลเนตร แก้วบุตตี โทร. ๐๙๙-๒๓๓-๖๑๑๖

ที่ ศธ ๐๕๓๔.๐๔/บศ. ๑๔๖

มหาวิทยาลัยรามคำแหง
หัวหมาก บางกะปิ
กรุงเทพฯ ๑๐๒๕๐

๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน นางสาววันดี มีดี (ตำแหน่งบรรณารักษ์ปฏิบัติการ สำนักบรรณสารการพัฒนา
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์)

ด้วยนางสาวกมลเนตร แก้วบุคดี รหัสประจำตัวนักศึกษา ๕๗๑๒๐๐๑๘๓ ปัจจุบันเป็น
นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อประกอบวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การรับสารสนเทศของผู้
เกษียณอายุราชการ ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง”

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการดำเนินการวิจัย ดังนั้น
เพื่อให้เครื่องมือดังกล่าวมีความถูกต้อง ครบคลุมเนื้อหาและมีความน่าเชื่อถือ ก่อนที่จะนำแบบสอบถามไป
ดำเนินการสำรวจข้อมูล บัณฑิตศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
เครื่องมือดังกล่าวให้กับนักศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าวให้กับนักศึกษา และ
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุภัทรา บุญปัญญาโรจน์)
ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษาคณะมนุษยศาสตร์

สำนักงานบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๒๓๖๔-๒๖๖๗

กมลเนตร แก้วบุคดี โทร. ๐๙๔-๒๓๑-๖๓๑๖

ที่ ศร ๐๕๑๘.๐๔/บศ. ๑๕๗

มหาวิทยาลัยรามคำแหง
หัวหมาก บางกะปิ
กรุงเทพฯ ๑๐๒๔๐

๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน นางสาวสุทามาส คัสตุล (บรรณารักษ์ปฏิบัติการ สังกัดฝ่ายเทคโนโลยีห้องสมุดงานมัลติมีเดีย สำนัก
หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง)

ด้วยนางสาวกมลเนตร แก้วบุตดี รหัสประจำตัวนักศึกษา ๕๗๓๒๒๐๐๑๘๓ ปัจจุบันเป็น
นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อประกอบวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การรับสารสนเทศของผู้
เกษียณอายุราชการ ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง"

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการดำเนินการวิจัย ดังนั้น
เพื่อให้เครื่องมือดังกล่าวมีความถูกต้อง ครบถ้วนเนื้อหาและมีความน่าเชื่อถือ ก่อนที่จะนำแบบสอบถามไป
ดำเนินการสำรวจข้อมูล บัณฑิตศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
เครื่องมือดังกล่าวให้กับนักศึกษา ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าวให้กับนักศึกษา และ
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุภัทรา บุญบุญโรจน์)
ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษาคณะมนุษยศาสตร์

สำนักงานบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๒๓๖๔-๒๖๖๗

กมลเนตร แก้วบุตดี โทร. ๐๔๔-๒๓๓๑-๖๓๓๖

ที่ ศธ ๐๕๑๘.๐๔/บศ.๑๔๔

มหาวิทยาลัยรามคำแหง
หัวหมาก บางกะปิ
กรุงเทพฯ ๑๐๒๔๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน นายธรา จันทรอนุ (อาจารย์สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม)

ด้วยนางสาวกมลเนตร แก้วบุตตี รหัสประจำตัวนักศึกษา ๕๗๑๒๒๐๐๑๘๓ ปัจจุบันเป็น
นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อประกอบวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การรับสารสนเทศของผู้
เกษียณอายุราชการ ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง”

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการดำเนินการวิจัย ดังนั้น
เพื่อให้เครื่องมือดังกล่าวมีความถูกต้อง ครบถ้วนเนื้อหาและมีความน่าเชื่อถือ ก่อนที่จะนำแบบสอบถามไป
ดำเนินการสำรวจข้อมูล บัณฑิตศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
เครื่องมือดังกล่าวให้กับนักศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าวให้กับนักศึกษา และ
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุกัทร่า บุญปัญญาโรจน์)
ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษาคณะมนุษยศาสตร์

ที่ ศธ ๐๕๑๘.๐๔/บศ.๑๔/๕

มหาวิทยาลัยรามคำแหง
หัวหมาก บางกะปิ
กรุงเทพฯ ๑๐๒๔๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน อาจารย์นิพนธ์ ผลสงคราม (อาจารย์ประจำสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม)

ด้วยนางสาวกมลเนตร แก้วบุคดี รหัสประจำตัวนักศึกษา ๕๗๑๒๒๐๐๑๘๓ ปัจจุบันเป็น
นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อประกอบวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การรับสารสนเทศของผู้
เกษียณอายุราชการ ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง”

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการดำเนินการวิจัย ดังนั้น
เพื่อให้เครื่องมือดังกล่าวมีความถูกต้อง ครบถ้วนเนื้อหาและมีความน่าเชื่อถือ ก่อนที่จะนำแบบสอบถามไป
ดำเนินการสำรวจข้อมูล บัณฑิตศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
เครื่องมือดังกล่าวให้กับนักศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าวให้กับนักศึกษา และ
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุกัทร่า บุญปิณฑุโรจน์)
ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษาคณะมนุษยศาสตร์

ภาคผนวก ข
แบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นสำหรับศึกษาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ เพื่อเป็นประโยชน์ในการใช้สารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ โดยแบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เกษียณอายุราชการ

ตอนที่ 2 การรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตอนที่ 3 ปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการรับสารสนเทศและปัญหาการใช้

สารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เกษียณอายุราชการ

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ท่านเลือก

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง

2. สถานภาพสมรส

() 1. โสด () 2. สมรส

() 3. หย่าร้าง/หม้าย

3. ระดับการศึกษา

() 1. ต่ำกว่าปริญญาตรี () 2. ปริญญาตรี

() 3. ปริญญาโทขึ้นไป

4. ระยะเวลาที่เกษียณอายุราชการ.....ปี

5. แหล่งที่พักอาศัยในปัจจุบัน

() 1. กรุงเทพฯ () 2. ต่างจังหวัด

6. สภาพการพักอาศัย

() 1. อยู่คนเดียว () 2. อาศัยอยู่กับครอบครัว

ตอนที่ 2 การรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
คำชี้แจง โปรดพิจารณาระดับความคิดเห็นของผู้เกษียณอายุราชการ ตามความเป็นจริง
 แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ช่องขวามือที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านโปรด
 ตอบทุกข้อ

ระดับ 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

1. ท่านได้ใช้เนื้อหาสารสนเทศในแต่ละด้านต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

ข้อ	เนื้อหาสารสนเทศ	ระดับการใช้ประโยชน์				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ด้านสุขภาพ					
2	ด้านการเงิน					
3	ด้านการท่องเที่ยว					
4	ด้านบันเทิง					
5	ด้านการเมือง					
6	ด้านสังคม					
7	ด้านกฎหมาย					
8	ด้านการศึกษา					
9	ด้านวัฒนธรรม					
10	ด้านความงาม					
11	ด้านธรรมะ					

2. ท่านนำสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในแต่ละข้อต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด

ข้อ	การใช้ประโยชน์สารสนเทศ	ระดับการใช้ประโยชน์				
		มากที่สุด	มาก	ปาน- กลาง	น้อย	น้อย- ที่สุด
1	การบริหารการเงิน					
2	การดูแลและทำความเข้าใจสุขภาพ					
3	การประกอบอาชีพหลังวัยเกษียณ					
4	การติดตามข่าวสาร					
5	การเรียนรู้เพิ่มเติม					
6	การบันเทิง					
7	การเดินทางท่องเที่ยว					
8	การเข้าสังคม การพบปะผู้คน					
9	การเลือกซื้อสินค้า					
10	การเผยแพร่และให้ความรู้แก่ผู้อื่น					
11	การปรับตัวในการดำเนินชีวิตวัยเกษียณ					

3. ท่านไปใช้แหล่งสารสนเทศในแต่ละข้อต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

ข้อ	แหล่งสารสนเทศ	ระดับการใช้ประโยชน์				
		มากที่สุด	มาก	ปาน- กลาง	น้อย	น้อย- ที่สุด
1	ห้องสมุดประชาชน					
2	ศูนย์ข้อมูลชุมชน					
3	อนามัยหรือศูนย์สุขภาพชุมชน					
4	พิพิธภัณฑ์/หอจดหมายเหตุ					
5	ร้านหนังสือ					
6	งานนิทรรศการหนังสือ					
7	โรงพยาบาล					

ข้อ	แหล่งสารสนเทศ	ระดับการใช้ประโยชน์				
		มาก- ที่สุด	มาก	ปาน- กลาง	น้อย	น้อย- ที่สุด
8	ศาสนสถาน					
9	แหล่งท่องเที่ยวในประเทศ					
10	แหล่งท่องเที่ยวต่างประเทศ					
11	ศูนย์ปฏิบัติการ					
12	ศูนย์ฝึกอบรมอาชีพ					
13	สถานที่อบรม/สัมมนาวิชาการ					
14	การประชุมในชุมชน					

4. ท่านรับสารสนเทศจากสื่อสารสนเทศเหล่านี้มากน้อยเพียงใด

ข้อ	สื่อสารสนเทศ	ระดับการใช้				
		มาก- ที่สุด	มาก	ปาน- กลาง	น้อย	น้อย- ที่สุด
1	หนังสือ					
2	นิตยสาร/วารสาร					
3	รายการโทรทัศน์					
4	รายการวิทยุ					
5	อ่านจุลสาร/ใบปลิว/แผ่นพับ					
6	ป้ายประกาศ/ป้ายโฆษณา					

5. ท่านรับหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับบุคคลเหล่านี้มากน้อยเพียงใด

ข้อ	การรับหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร	ระดับการรับ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	เพื่อนบ้าน					
2	สมาชิกในครอบครัว					
3	พระสงฆ์					
4	หมอ/พยาบาลหรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านสุขภาพอื่น ๆ					
5	เพื่อนที่เคยทำงานร่วมกัน					
6	เพื่อนในชมรมที่สนใจในเรื่องเดียวกัน					
7	วิทยากรที่ให้คำแนะนำ เช่น ด้านการเงิน พนักงานธนาคาร/อื่น ๆ					
8	ผู้นำการปฏิบัติธรรม					
9	วิทยากรที่อบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ					

6. ท่านเข้าถึงการใช้สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์ ในแต่ละข้อต่อไปนี้
มากน้อยเพียงใด

ข้อ	อินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์	ระดับการใช้				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	โพสต์สาระความรู้ ข่าวสาร					
2	โพสต์ข้อความหรือรูปภาพเพื่อระบาย ความในใจ					
3	ส่งข้อความ/รูปภาพ การทักทายกับ เพื่อน ๆ					
4	ติดตามข่าวสาร					

ข้อ	อินเทอร์เน็ต/สื่อสังคมออนไลน์	ระดับการใช้				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5	ศึกษารรรมะจากคลิปวิดีโอ					
6	การติดตามข่าวบันเทิงของนักร้องและนักแสดง					
7	การติดตามยูทูปภาพยนตร์ ละคร					
8	การติดตามยูทูปบทเพลงประกอบนักร้อง					
9	การยูทูปตลก ขำขัน					
10	การติดตามยูทูปการทำอาหาร					
11	การโหลดยูทูป วิดีโอเก็บไว้ดูภายหลัง					
12	การส่งต่อยูทูปวิดีโอไปให้คนอื่น					

ตอนที่ 3 ปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุราชการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในระดับปัญหาการรับสารสนเทศของผู้เกษียณอายุ
ราชการ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านโปรดตอบทุกข้อ

ระดับ 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ท่านคิดว่าปัญหาการรับสารสนเทศต่อไปนี้มีผลกระทบต่อผู้สูงอายุในวัยเกษียณอายุราชการ
มากน้อยเพียงใด

ข้อ	ปัญหาการรับสารสนเทศ	ระดับปัญหา				
		มาก- ที่สุด	มาก	ปาน- กลาง	น้อย	น้อย- ที่สุด
1	ปัญหาด้านการเงินที่จะใช้ในการเข้าถึง ข้อมูล/สารสนเทศ (การใช้อินเทอร์เน็ต/ การเดินทาง)					
2	ปัญหาด้านสุขภาพสายตา					
3	รัฐบาลไม่ได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อ การบริหารการเงินผู้สูงอายุ (เงินบำนาญ, กองทุนต่าง ๆ)					
4	ขาดแหล่งและศูนย์ข้อมูลสำหรับผู้สูงอายุ ในชุมชน					
5	การขาดแคลนสื่อสำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ					
6	รายการโทรทัศน์ที่ให้สาระสำหรับ ผู้สูงอายุวัยเกษียณมีน้อย					
7	การให้ข้อมูลด้านการประกอบอาชีพ ในวัยเกษียณมีน้อย					
8	การรวมตัวกันของผู้สูงอายุ/ผู้เกษียณ ในการแลกเปลี่ยนความรู้กัน					
9	ความรู้และทักษะในการใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อเข้าถึงข้อมูล					

ข้อ	ปัญหาการรับสารสนเทศ	ระดับปัญหา				
		มาก- ที่สุด	มาก	ปาน- กลาง	น้อย	น้อย- ที่สุด
10	รัฐบาลไม่ได้มีนโยบายให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ปรับตัวในวัยเกษียณ					
11	สมาชิกในครอบครัวไม่ได้เอาใจใส่/ความเข้าใจ/พูดคุย					
12	รัฐบาลไม่ได้จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในการปรับตัวสำหรับผู้สูงอายุในวัยเกษียณ					
13	แหล่งข้อมูลด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุยังมีน้อย					
14	ขาดกิจกรรมเพื่อความบันเทิงสำหรับผู้เกษียณอายุ					
15	การให้บริการอินเทอร์เน็ตราคาถูกสำหรับผู้เกษียณอายุ					
16	มหาวิทยาลัยไม่มีนโยบายเพื่อเป็นสื่อกลางสำหรับผู้เกษียณอายุที่ชัดเจน					
17	มหาวิทยาลัยไม่ได้จัดตั้งชมรมหรือกิจกรรมเพื่อให้ผู้เกษียณได้พบปะแลกเปลี่ยนกัน					
18	มหาวิทยาลัยไม่ได้มีศูนย์กลางในการประสานงานหรือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ					

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการรับสารสนเทศและปัญหาการรับสารสนเทศ
ของผู้เกษียณอายุราชการ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ
กมลเนตร์ แก้วบุคดี

บรรณานุกรม

- กรมอนามัย, สำนักส่งเสริมสุขภาพ, ส่วนอนามัยผู้สูงอายุ. (2561). การเปลี่ยนแปลงและเตรียมตัวเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ. ค้นเมื่อ 25 เมษายน 2561, จาก <http://hp.anamai.moph.go.th/soongwai/statics/health/prepared/topic001.php>
- กรรณิการ์ มีหิรัญ. (2561). ประโยชน์และตัวอย่างของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. ค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2561, จาก <https://kunnikamehirun.wordpress.com>
- กฤษณา แสนวา. (2542). การใช้สารสนเทศทางการพยาบาลของพยาบาลโรงพยาบาล-มหาวิทยาลัย. การศึกษาอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กฤษณา อยู่พวง, เทอดศักดิ์ ไม้เท้าทอง และศุภรชตรา แสนวา. (2557). ความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดบริการและกิจกรรมของห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ กรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้สวนลุมพินี. *บรรณศาสตร์ มศว.*, 7(1), 24-38.
- กันตพล บันตททอง. (2557). พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และความพึงพอใจของกลุ่มคนผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระนิเทศศาสตร-มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- เกษกรินทร์ ใจแก้ว. (2557). ความต้องการสารสนเทศของผู้สูงอายุในบ้านพักคนชราของรัฐในจังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไกรสิทธิ์ ตันดิสรินทร์. (2533). โภชนาการกับสุขภาพของผู้สูงอายุ. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล, สถาบันวิจัยโภชนาการ.
- คมสัน พันธุ์ชัยเพชร. (2557). พฤติกรรมสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- โหมยิต ไชยประสิทธิ์. (2546). *บทบาทผู้นำกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนชนบท: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้สูงอายุในตำบลหัวโพ อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์-ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จารุวรรณ นิธิไพบูลย์. (2557). *การพัฒนารายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ*. ดุษฎีนิพนธ์-ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิรวรรณ ภักดีบุตร. (2535). *การสอนการใช้บริการสารสนเทศ. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการบริการและเผยแพร่สารสนเทศ (หน่วยที่ 3)*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิราวดี รัตนไพฑูรย์ชัย. (2557, สิงหาคม 26). *ตลาดนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ: โอกาสใหม่ไทยเติบโตรับ AEC*. กรุงเทพฯธุรกิจ, หน้า 1.
- จุฑารัตน์ แสงทอง. (2560). *สังคมผู้สูงอายุ (อย่างสมบูรณ์): ภาวะสูงวัยอย่างมีคุณภาพ*. วารสารภูมิสังคม, 38(1), 6-28.
- ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2537). *บริการสารสนเทศ*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต, คณะนิเทศศาสตร์.
- ชลมาน หยาหล. (2556). *พฤติกรรมแสวงหาและการใช้สารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จิตติรัตน์ ดศิโยธิน. (2550). *บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์-ศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐนันท์ ศิริเจริญ. (2558). *กรณีศึกษาการใช้สื่อใหม่ผ่านโซเชียลมีเดียในโทรศัพท์มือถือเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุกับสมาชิกในครอบครัว ณ ประเทศนิวซีแลนด์*. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 8(3), 96-99.
- เดชดนัย จุ้ยชุม. (2555). *การแสวงหาสารสนเทศเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้สารสนเทศมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ ของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- ทินกร ประเสริฐพงษ์. (2555). อิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อทัศนคติของของผู้สูงอายุ
ในชมรมผู้สูงอายุตำบลแม่เหียะ จังหวัดเชียงใหม่. ค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2561,
จาก http://johnnopadon.blogspot.com/2014/07/blog-post_1431.html
- ไทยพีบีเอส. (2561). ยึดเกษียณอายุราชการ “60 เป็น 63 ปี” เตรียมรับมือสังคมผู้สูงอายุ.
ค้นเมื่อ 9 ตุลาคม 2561, จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/271559>
- ไทยโพสต์. (2560). เต็มไฟคนวัยเกษียณด้วยงานร้านหนังสือ. ค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2561,
จาก <https://www.ryt9.com/s/tpd/2624007>
- ไทยรัฐทีวี. (2559). แก่แต่เก๋า! วัยเกษียณ ทำอย่างไรไม่ให้เหงา มีเงินใช้สบาย ๆ
ยุคสังคมใหม่. ค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2561, จาก <https://www.thairath.co.th/content/738396>
- ธนุ บุญญานวัตร. (2557). แหล่งสารสนเทศ. ค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2561, จาก
<https://tanoo.wordpress.com>
- นันทิช นลองโกศศิษฐ์ และหทัยชนก สุขเจริญ. (2555). รายงานการวิจัยเรื่อง พฤติกรรม
การใช้เฟสบุ๊ก (Facebook) ของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะวิทยาการจัดการ.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2542). ผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพมหานคร: สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์-
สุวีริยาสาส์น.
- บุษบา มะลา. (2558). การรับสารสนเทศด้านการเกษตรของผู้นำเกษตรกรอำเภอเกษตรวิสัย
จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เบญจมาศ สุรมิตรไมตรี. (2542). รายงานการวิจัยเรื่อง การรับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ
ของประชาชน. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข, กองสุขศึกษา.
- ปณิดา ชะบำรุง. (2549). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

- ประภาวดี สืบสนธิ์. (2546). ความต้องการใช้สารสนเทศ. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ* (หน่วยที่ 1). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ประภาวดี สืบสนธิ์. (2552). ความต้องการสารสนเทศ. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ* (พิมพ์ครั้งที่ 8, หน่วยที่ 6). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ประภาส พาวินันท์. (2535). *การรับสารนิเทศของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมในเขตอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี*. ปรินิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ประภาส พาวินันท์. (2541). *การสอนการใช้ห้องสมุดและทักษะทางสารนิเทศในมหาวิทยาลัยของรัฐ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, คณะมนุษยศาสตร์.
- ประภาส พาวินันท์. (2542). *ทรัพยากรสารสนเทศและการรู้หนังสือ (IS389)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประภาส พาวินันท์. (2551). *การรู้สารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, สถาบันวิจัยและพัฒนา.
- ผจงจิตต์ ประทุมชาติ. (2559). *เอกสารประกอบการสอนวิชาการรู้สารสนเทศ*. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, สำนักวิชาศึกษาทั่วไป.
- พรชิตา อุปลัมภ์. (2559). พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 29(2), 72-80.
- พัฒน์ ทองพืง. (2555). *รายงานการวิจัยเรื่อง การวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อวัยเกษียณอายุ: กรณีศึกษาเฉพาะครู โรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พิมพ์ชนก ศรีเพชร. (2558). *หนังสืออ่านได้ 5 วัย ไม่ว่าวุ่น*. ค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2561, จาก <http://www.thaihealth.or.th>
- พิธีสิทธิ์ คำวนศิลป์. (2533). *รายงานการวิจัยเรื่อง ความทันสมัย ภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองและปัญหาบางประการของคนชรา*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, สำนักวิจัย.

มนัสสินี บุญมีศรีสง่า และมินตรา สดชื่น. (2561). รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการใช้สื่อโซเชียลมีเดียของผู้สูงอายุในสังคมไทย กรณีศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร.

นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ระพีพรรณ ทิวสระแก้ว. (2554). ความต้องการสารสนเทศและบริการสารสนเทศของผู้ใช้ห้องสมุดสถาบันพระปกเกล้า. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัตพร ชังชาดา. (2539). สารนิเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้า (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์.

วรรณารด ดวงอุดม. (2555). การพัฒนาสื่อที่เหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครและจังหวัดแพร่. วารสารจันทร์เกษมสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม, 18(34), 1-7.

วิโรจน์ เรืองสะอาด. (2549). คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลบ้านสหกรณ์ กิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

เวชกา กลิ่นวิจิต. (2557). รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ปีที่ 3: การจัดการความรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุภาคตะวันออก. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา, คณะแพทยศาสตร์.

ศรีสุภา นาคชน. (2548). สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์และการค้นคืน. ลพบุรี: มหาวิทยาลัยเทพสตรี, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.

ศักดิ์ จันทรประเสริฐ. (2560). การสืบค้นสารสนเทศโดยใช้โปรแกรมค้นหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศิริพร แซ่ลิ้ม. (2558). พฤติกรรมการใช้ไลน์แอปพลิเคชันของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สงวน พงศ์กิจวิทูร. (2541). มูลเหตุของความล้มเหลวในการสืบค้นสารสนเทศด้วยระบบคอมพิวเตอร์. อินฟอร์เมชัน, 5(2), 6-11.

สนั่น กาลรักษ์. (2560). *โครงการธรรมะในใจ เพื่อวัยผู้สูงอายุ ประจำปี พ.ศ. 2560*.

ค้นเมื่อ 25 เมษายน 2561, จาก <http://localfund.happynetwork.org/paper/9671>

สมพร พุทธาพิทักษ์ผล. (2546). การจัดการสารสนเทศ. ใน *ประมวลสาระชุดวิชา-เทคโนโลยีเพื่อการจัดการสารสนเทศ* (หน่วยที่ 1). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สมาน ลอยฟ้า. (2554). ผู้สูงอายุกับเทคโนโลยีสารสนเทศ. *วารสารสารสนเทศ*, 29(2), 61-62.

สมาน ลอยฟ้า. (2557). พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้ใหญ่ในชนบท.

วารสารสารสนเทศศาสตร์, 21(2), 18-28.

สะอาด เข้มสีดา. (2547). *สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการพัสดุตามหลักธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สายพิน ไชยนันท์. (2561). ผู้สูงอายุกับปัญหาสุขภาพทางใจ. ค้นเมื่อ 20 กันยายน 2561, จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/3045>

สายสุนีย์ คำวรรณะ. (2551). *การศึกษาทักษะการสืบค้นสารสนเทศโดยใช้โปรแกรมค้นหา ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์*. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). *รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557*. ค้นเมื่อ 25 เมษายน 2561, จาก http://www.dop.go.th/download/knowledge/knowledge_th_20162508144025_1.pdf

สุกัญญา วชิรเพชรปารณ. (2553). บทบาทผู้สูงอายุที่อยู่กับครอบครัวอย่างมีความสุขในชุมชนกิ่งเมืองจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา*, 16(1), 50-59.

สุขเกษม ร่วมสุข. (2553). *พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดอำนาจเจริญ*. วิทยานิพนธ์สาขารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- สุที ศิริวงศ์พากร. (2556). รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรม的开รับข่าวสาร
ที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, คณะเทคโนโลยี-
สื่อสารมวลชน.
- สุทธินันท์ น้ำเพชร. (2542). รายงานการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรร
กับการปรับตัวของผู้สูงอายุภายหลังเกษียณอายุราชการในจังหวัดเพชรบุรี.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุพัฒน์ จำปาหวาย. (2552). สุขภาพผู้สูงอายุ ครอบคลุมเกี่ยวกับการดูแลและส่งเสริมสุขภาพ
ผู้สูงอายุ. ค้นเมื่อ 25 เมษายน 2561, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/266317>
- สุพัต ทองฉวี. (2554). พฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษาสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์
ในสถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย-
รามคำแหง.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2540). การศึกษานอกโรงเรียน สำหรับผู้สูงอายุโดยประยุกต์ใช้วิธี
การศึกษาทางไกล. กรุงเทพมหานคร: 9119 เทคนิควรรณคดี.
- สุรกุล เจนอบรม. (2534). วิทยาการผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
คณะครุศาสตร์, ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน.
- สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยหลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร:
ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- เสาวภา พรศิริพงษ์, ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์ และยงยุทธ บุราสิทธิ์. (2557). วัดในพุทธศาสนา
กับความพร้อมในการรองรับสังคมผู้สูงอายุ. วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 33(1),
99-125.
- อรุณรัตน์ เชื้อบาง. (2558). พฤติกรรมสารสนเทศของนักข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อารีย์ ชื่นวัฒนา. (2546). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริการและเผยแพร่สารสนเทศ. ใน
เอกสารการสอนชุดวิชาการบริการและเผยแพร่สารสนเทศ (หน่วยที่ 1). นนทบุรี:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- อารีย์ มัยยพงษ์ และเกื้อกูล ตาเย็น. (2559). รายงานการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการเรียนรู้สื่อเทคโนโลยีของผู้สูงอายุในยุคหลอมรวมเทคโนโลยี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, คณะบริหารธุรกิจ.
- อารีย์ มัยยพงษ์. (2556). รายงานการวิจัยเรื่อง สภาพและความต้องการการฝึกอบรมด้าน ICT ของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, คณะบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาระบบสารสนเทศ.
- อุซุกร เหมือนเดช. (2552). ความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- Eldercarenow. (2561). การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ประจำปี พ.ศ. 2561. ค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2561, จาก <https://eldercarenow.net>
- Ching-Chih, C., & Hernon, P. (1982). *Information seeking*. New York: Neil-Schuman Publishers.
- Ellis, D. (1989). A behavioural approach to information retrieval system design. *Journal of Documentation*, 45(3), 171-212.
- Holmes, T. H., & Rahe, R. H. (1967). The social readjustment rating scale. *Journal of Psychosomatic Research*, 11(2), 213-221.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Sayago, S., Forbes, P., & Blat, J. (2013). Older people becoming successful ICT learners over time: challenges and strategies through an ethnographical lens. *Educational Gerontology*, 39(7), 527-544.
- Wilson, T. D. (2000). Human information behavior. *Informing Science*, 3(2), 50-57.

Wood, E., Lanuza, C., Bacin, I., MacKenzie, M., & Nosko, A. (2010). Instructional styles, attitudes and experiences of seniors in computer workshops. *Educational Gerontology*, 36(10/11), 834-857.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวกมลเนตร์ แก้วบุคดี
วัน เดือน ปีเกิด	17 มิถุนายน 2522
สถานที่เกิด	จังหวัดศรีสะเกษ
วุฒิการศึกษา	สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนด้านอุดมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ปีการศึกษา 2540 สำเร็จปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2547
ตำแหน่งหน้าที่	
การงานปัจจุบัน	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักกีฬา มหาวิทยาลัยรามคำแหง